

MATEO BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA MATEOBA ȦLDA

Jesu ume nībabari Mateoba nañ cartara b̄asia. Mateora idjabā Levi abadaa. Mateoba Romanebema boro itea parata j̄lrl pe baside Jesuba idjira tr̄sia (9:9-13). Ȑcl̄lmaarā Mateoba Marco cartada edapeda judiorā itea ebudaara b̄asia cawadamārēä Jesura ādjirā boroda idjabā Ācōrēba ādjirā ēdrā edabari diai jaradada.

Naärā b̄asia Jesucritora Abrahañneba, Davideba zedadebemada (1:1-18), Jesu todadebemada (1:19d̄eba aba 2:23daa), Juañba Jesu borocuedadebemada (3:1-17), idjabā diauruba Jesu mñä sēnanebemada (4:1-11).

Mañare b̄l b̄la Jesuba Galilea amene droma caita odađebemada (4:12d̄eba aba 14:12daa). Eda b̄l b̄la idjia eyade jaradiadada (5:1neba aba 7:29daa), idjia ne ununaca ocuadada (8:1neba aba 9:38daa), idjia edađarā doce diabuedada (10:1-42), idjabā ne jara b̄ldeba jaradiadada (11:1neba aba 14:12daa).

Mañare b̄l b̄la Jesuba Galilea drua ãi p̄rrla jaradia b̄adadebemada (14:13d̄eba aba 17:21naa) idjabā Galileadeba Jerusaleñnaa wāb̄lrlde jaradia b̄adadebemada (17:22d̄eba aba 20:34daa).

Jirūare b̄l b̄la Jesura Jerusaleñne māwānanebemada (21:1neba aba 28:20daa). Eda b̄l b̄la Jesuba saduceorā, pariseorā, dewararā sida biē jaradada (capítulo 21-23), Ācōrēba cawa oidebemada (capítulo 24-25), Jesu crude beupeda

ñrēbaðada (26:1neba abə 28:15daa) idjabə idji ījā
bearā puru ɓeaza diabuedada (28:16-20).

*Jesucrito ñberārā drōāenabemarā
Luca 3:23-38*

¹ Nañ cartara Jesucritodebemaa. Jesucritora dadji drōāenabemarā Abrahañneba idjabə Davideba nāwā zesia.*

² Abrahañba warra Isada unusia. Mañbe Isadeba Jacoboda yōsia. Jacobodeba Judada, idji djabarā siða yōsiðaa.

³ Judadeba Paréda, Zará siða yōsiðaa. Ādji papara Tamará basía. Parédeba Esroñda yōsia. Esroñneba Arañda yōsia.

⁴ Arañneba Aminadáda yōsia. Aminadáðeba Naasoñda yōsia. Naasoñneba Salmoñda yōsia.

⁵ Salmoñneba Booda yōsia. Boo papara Rahá basía. Boodeba Obéda yōsia. Obé papara Rut basía. Obéðeba Jeséda yōsia.

⁶ Mañbe Jesédeba dadji israelerā boro Davira yōsia.

Davideba Salomoñda yōsia. Salomoñ papara naëna Uríaba eroþasia.[†]

⁷ Mañbe Salomoñneba Roboañda yōsia. Roboañneba Abíada yōsia. Abíadeba Asada yōsia.

⁸ Asadeba Josapada yōsia. Josapadeba Jorañda yōsia. Jorañneba Uzíada yōsia.

⁹ Uziaðeba Jotañda yōsia. Jotañneba Acáda yōsia. Acáðeba Ezequiada yōsia.

¹⁰ Ezequiadøba Manaseda yōsia. Manasedøba Amoñda yōsia. Amoñneba Josíada yōsia.

---

* **1:1** Genesi 12:1-3; 2 Samuel 7:16. † **1:6** 2 Samuel 11; 12.

11 Josíadeba Jeconiada, idji djabarā sida yōsidaa.[‡] Mañ ewaride Babilonianebemarāba israelerāra poyadapeda ādji druadaa jida edesidaa.[§]

12 Babilonia druade panenacarea Jeconianeba Salatieldeba yōsia. Salatieldeba Zorobabeda yōsia.

13 Zorobabeldeba Abiuda yōsia. Abiudeba Eli-aquiñda yōsia. Eliaquiñneba Azoda yōsia.

14 Azodeba Sadoda yōsia. Sadodeba Aquiñda yōsia. Aquiñneba Eliuda yōsia.

15 Eliudeba Eleazada yōsia. Eleazadeba Matañda yōsia. Matañneba Jacoboda yōsia.

16 Jacobodeba Joseda yōsia. Jose quimara Maria basía. Idjaba Mariaba Jesuda tosia. Ara mañ Jesura Ācōrēba diai jarada ēdrʌ edabari abadaa.

17 Māwā Abrahañneba aba Davidaa catorce drōñenabemarāda panasidaa. Davi ewarideba aba Babilonia druadaa jida edepedadadaa catorce drōñenabemarāda panasidaa. Idjaba Babilonia druadaa jida edepedadadeba aba Ācōrēba ēdrʌ edabari diai jarada zedaa catorce drōñenabemarāda panasidaa.

Jesucrito toda

Luca 2:1-7

18 Jesucrito todara nāwā basia: dji papa Mariara Jose ume dji edadi carea bedea bia panasidaa. Baribʌrʌ dji edadi naēna Mariara Ācōrē Jauredeba biogoa blesia.

[‡] **1:11** Mañ Jeconiara idjaba Joaquiñ abadaa.   [§] **1:11** 2 Reye 24:8-16.

19 Dji quima Josera ēberā jipa bāsia. Mañ bērā Mariara jūmarā quīrāpita biě jara amaaba chupea igara quīrīā bāsia.

20 Māwā crīcha bāde bajānebema nezocada cāimocarađeba Josemaa zepeda nāwā jarasia:

-Jose, Davideba zeda, Maria edaira wayarādua, idjira Ācōrē Jauređebabārla bīogoa bāl bērā.

21 Mariaba warrada toy. Mañ warraba idji purura āđi cadjiruadebemada ēdrā edaya. Mañ bērā idjira trāl bāl duā Jesu.-

22 Jūma mañgla māwāsia Ācōrēba naēna jarada quīrāca. Idjideba bedeabariba nāwā jarasia:

23 Wērā umaquīrā adua bāda bīogoa bēpeda war- rada toy.

Ēberārāba dji warrara Emanuel adia.*

(Mañ trāba jara bāla “Ācōrēra dadjirā ume bāda.”)

24 Mañne Josera cāimocara nūmanada īrāmapeda Ācōrē nezoca bajānebemaba jarada quīrāca osia. Mariara edasia.

25 Baribārla ābaa cāinaca basía abā mañ warra iwina tobārlāđaa.† Todacarea Joseba idjira trāl bāsia Jesu.

2

Chīdauđeba cawa jarabadaba Jesu acāde zepedada

¹ Jesu Beleñ purude Judea druade tosidade Herode dji Droma abadada dji boro basía.* Mañ

---

* **1:23** Isaía 7:14. † **1:25** *Iwina*. Griego bedeade īcārla cartadē mañla neēa.

* **2:1** Mañgla Herodera “dji Droma” abadjidaa. Idjira ababe nama Mateo 2:1-22đe, Luca 1:5đe bida odja bāla. Waabema bororā Herode abadada idjideba yōsiđaa.

ewaride ɬcʌrʌ ëberärâda ɬmâdau odjabariare bʌ druadeba Jerusaleñ purude jǖesidaa. Mañgrâba chîdau acʌ panʌneba ne cawabadjidaa.

2 Mañne ãdjia iwidisidaa:

-Nañ druade judiorâ boro bai warrada tosia. Idjira ɭsâma bʌ? Daiba ɬmâdau odjabariare bʌ druadeba chîdau idjidebemada unusidaa.[†] Nama ze panla idjia bia bedeadi carea.-

3 Mañ ür̄side Herodera biẽ bësia abânda idji cacuabari ɬei bërâ. Idjabâ Herodeba sâwâ oida cawadaẽ panâ bërâ jǖma Jerusaleñnebemarâ sida biẽ panesidaa.

4 Mañne Herodeba jǖma sacerdote bororâda, judiorâ ley jaradiabada siða trâcuapedâ iwidisia:

-Ãcõrëba ëdrâ edabari diai jaradara ɭsâmabʌrla toida bʌ?-‡

5 Ädjirâba panusidaa:

-Beleñ purude nañ Judea druade toida bʌla. Mañnebemada Ãcõrëneba bedeabariba nâwâ jariasia:

6 Beleñ purura Judädebema puru droma ɬea tâ̄na dji edaara bʌða.

Mañ purudeba dji boroda abâ zeya.

Mañ boroba mâl puru Israelera bia pe eroþaya.-§

7 Mañbe Herodeba chîdauðeba cawa jarabadarâra mërâ trâcuasia. Dji warra toða ewari cawai carea ãdjia iwidisia dji chîdaura sâñbedâ odjasida. Mañne dji ewarira jarasidaa.

---

† **2:2** Numero 24:17. ‡ **2:4** Ãcõrëba ëdrâ edabari diai jarada. Mañra griego bedeade “Crito” bâl bâla. Critora trâða. Jara bâla “Ãcõrëba ëdrâ edabari diai jaradada” wa “Ãcõrëba dadjurâ Boroda bâðada.” Arameo bedeade jarabadaa “Mesías.” § **2:6** Miquea 5:2.

8 Ādjira Beleñnaa wābiblṛde Herodeba jarasia:
-Jāma wānapeḍa dji warra zaquera bio quīrācuita
iwidi wānadua. Unusidara mā jaraade zedadua mā
sida idjimaa bia bedeade wāi carea.-

9-10 Herodeba māwā jaradacarea ādjira wāsidaa.
Mañbe chīdau ḥmādau odjabariare unupedadara
wayacusa unusidaa. Unusidade bio bāsridasidaa.
Dji chīdaura ādji na wāsia aba dji warra zaque bāma
piqui nūmeblṛdāa.

11 Dede eda wābādade warra zaquera dji
papa Maria ume bāda unusidaa. Ara mañda
chīrāborōde copanenapeda warra zaquea bia
bedeasidaa. Mañbe ādjiza baurudedē ewadapeda
warra zaquea oroda, incienso querada, mirra
querida sida diasidaa.

12 Māwānacarea Ācōrēba ādjirāa cāimocaradeba
cawabisia Herodemaa jēda wārānamārēā. Mañ
bērā dewara óareba ādji druadāa wāsidaa.

Egipto druadāa mīrū wāpedada

13 Ādji wāpedadacarea Ācōrē nezoca
bajānebemada cāimocaradeba zepeda Josea jarasia:

-Herodeba bā warra zaquera jārl bā beai
carea. Mañba piradrāpeda bā warra zaquera,
dji papa sida edapeda Egipto druadāa wānadua.
Mama bēdua aba mā jarablṛdāa.-

14 Ara mañda Josera diamasí piradrāpeda warra
zaquera, dji papa sida edapeda Egipto daa edesia.

15 Ādjira mama panesidaa aba Herode
beublṛdāa. Mañgra māwāsia Ācōrēba jarada

quīrāca. Idjideba bedeabariba nāwā jarasia: “Māa māa warrara trāsia Egiptodeba zemārēā.”*

Herodeba Beleñebema warrarā quenabida

¹⁶ Herodeba cawasia chīdaudeba cawa jarabadarāba idjira cūrūgasidada. Mañ carea bio quīrūpeda Beleñebema warra zaquerā poa uméneba edaa quedeada jūma quenabisia. Ara caitabema sida quenabisia. Māwā osia chīdaudeba cawa jarabadarāba chīdau unupedada ewarira idjía jarapedada bērā.

¹⁷ Māwā jūmarāda sopuasidaa Ācōrēneba bedeabari Jeremiaba jarada quīrāca. Nāwā jarasia:

¹⁸ Ramá purude ūrīsidaa aega jīā bāda, sopua jīā bāda, idjabə aujīā bāda.
Raquelera idji warrarā carea jīā bāda māwā basia. Idji sobiabidira quīrīāé basia idji warrarā neē bēda bērā.[†]

Jose Egiptodeba jēda zeda

¹⁹ Herode beuside Josera wādi Egiptode basia. Mañne bajānebema nezocada idjimaa cāmocarađeba zesia.

²⁰ Mañ nezocaba idjía jarasia:
-Bā warra zaque bea quīrīā bēadara beusidaa. Mañ bērā piradrāpeda warra zaquera, dji papa sida wayacusa Israeldaa ededu.-

²¹ Ara mañda Josera piradrāpeda idji warra zaquera dji papa sida Israeldaa edesia.

²² Baribārā Joseba ūrīsia Arquelaoda idji zeza Herode cacuabari Judea druadēbema boroda

* **2:15** Osea 11:1. † **2:18** Jeremia 31:15.

besida. Mañ carea mamaa wāida wayasia. Baribarla Ācōrēba idjía cāimocarađeba jarada bērā Galilea druadaa wāsia.

²³ Mama puru Nazare abadade besia. Mañgla māwāsia Ācōrēneba bedeabadarāba nāwā jarapedađa quīrāca: “Idjira Nazaređebemaana adia.”[‡]

3

Borocuebari Juañebema

Marco 1:1-8; Luca 3:1-9, 15-17; Juañ 1:19-28

¹ Māwānacarea Borocuebari Juañba Judeade ējūā pōāsa ewaraga bāđe jaradia besia.

² Nāwā jarabadjia:

-Ācōrēra zebarla jūmarā Boro bai carea.* Mañ carea bārāba cadjurua obadara igaradapeda idjimaa zedadua.-

³ Mañ Juañnebemada Ācōrēneba bedeabari Isaíaba jarasia:

Ēberāda ējūā pōāsa ewaraga bāđe jīgua bedea bāla: Ora jaridadua dadjirā Boro bia edadamārēā. Ora idji itea jipa jaridadua.[†]

⁴ Juañba jābarira cameyo cara oda basía. Idjia jā bā trājābarira animarā e oda basía. Idjia adichichida cobadjia idjabā urrajōda jōbadjia.

⁵ Mañne ēberārā Jerusaleñnebemarāda, jūma Judea druadebemarāda, idjabā jūma Jordāl do caita bearā sida Juañmaa wābadjidaa.

[‡] **2:23** *Idjira Nazaređebemaana adia.* Nazare trāra hebreo bedeade “nezer” jarabadaa. Mañ bedeaba jara bāla “bacuru tucuda.” Isaía 4:2-6; 11:1-5; Jeremia 23:5-6; 33:14-18; Zacaria 3:8-10; 6:9-13.

* **3:2** Daniel 2:44. † **3:3** Isaía 40:3.

6 Ădjia cadjurua opedadada idji quīrāpita ebuda jarabadjidaa. Mañbe Juañba ādjirāra Jordaañ dode borocuebadjia.

7 Māwā b̄lde ñcrla judiorā ley jaradiabadada zesidaa Juañba borocuemārēä. Lcrlra pariseorā basía; ñcrlra saduceorā basía. Baribrla Juañba ādjirā unubrlde jarasia:

-Dama ēberārā, ¿caiba jarasi bārāra Ācōrē quīrūbiédebemada poya mīrūnida?

8 Bārāba o panneba unubidadua wārāda Ācōrēmaa zesidada.

9 Crīcharānadua Abrahañ warrarā bērā Ācōrēba cawa oëda. Mla bārāa ebuda jaraya: Ācōrēba quīrīñibrla, za tabea mōgarara Abrahañ warrarā babicuaya.

10 Mañ awara mla jaraya: Ācōrēba zagarada eroþla bacuru tutacuai carea. Jūma bacuru bia zaudacara tutacuapeda t̄blde batacuaya. Ara mañ quīrāca Ācōrēba cadjurua obadarāda cawa oya.

11 Mla bārāra baidoba borocueya Ācōrēmaa zesidada cawabi carea. Baribrla m̄l caidu zebrlada m̄l cāyābara dji dromaara b̄la. Mañ bērā idjia jīrūne j̄l b̄l īrāi carea m̄ra bia b̄lēa. Idjiabrla Ācōrē Jaureda diaya.[‡] Baribrla ījānaëbrla cawa oya.[§]

12 Ezoai careabemara idji j̄lwaðe eroþla porara dji ta umebemada ãyã b̄li carea. Mañbe dji tara wagaya baribrla dji porara t̄bl uruadē babueya.-

[‡] **3:11 Ācōrē Jaureda diaya.** Griego bedeade nāwā b̄l b̄la: “Ācōrē Jaureba borocueya.” [§] **3:11 Cawa oya.** Griego bedeade nāwā b̄l b̄la: “Uruaba borocueya.”

*Juaλba Jesu borocueda
Marco 1:9-11; Luca 3:21-22*

13 Mañ ewaride Jesura Galilea druadeba Jordaañ dodañ zesia Juaλba idjira borocuemārēä.

14 Baribarla Juaλba borocue amaaba jarasia:
-Blaabrala māra borocueida bla. ¿Cārē cārēä bla
māmaa ze bla?-

15 Mañne Jesuba panusia:
-Nawena bla obari quīrāca odua. Biara bla
dadjia jūma jipa odiña Ācōrēba obi bla quīrāca.-

Ara mañda Juaλba ījāsia.

16 Jesura borocuepeda doedaña druwa wābalarde
cawañe bajāda ewasia. Mañne Jesuba Ācōrē Jau-
rera puchirā quīrāca idji lrl zebalrada unusia.

17 Mañ awara Ācōrē bajāneba eda bedeabralda
ūrīsiðaa. Nāwā jarasia:

-Nañdra mā Warra quīrīä bla. Māra idji carea
bio bla srida bla.-*

4

*Diauruba Jesu mīā sēna
Marco 1:12-13; Luca 4:1-13*

1 Māwānacarea Ācōrē Jaureba Jesura ējūā pōāsa
ewaraga bla ñaa edesia. Mañbe diauruba idjira mīā
sēsia Ācōrēra igarabi carea.

2 Jesura cuarenta ewari ãsa, diamasí bida ne coē
bla ñaa jarra besia.

3 Māwā bla ñaa mīā sēbarira zesia. Idjia jarasia:
-Bla ñaa wārāda Ācōrē Warrabalra, jaradua za
tabea mōgaraa pañ bamārēä.-

4 Baribarla Jesuba panusia:

---

* **3:17** Isaía 42:1-4.

-Ācōrē Bedeade nāwā bá b̄la: ababe ne co b̄ldeba ēberāra zocai b̄aēa, āteb̄lrl jūma Ācōrēba jara bá ijā b̄ldeba zocai b̄aya.-*

5 Māwānacarea diauruba Jesura Jerusaleñ, Ācōrē itea bá purudaa edesia. Mama Ācōrē de droma boro ātlara b̄lmaa edesia.

6 Mañbe diauruba jarasia:

-B̄lda wārāda Ācōrē Warrab̄lrl, namałba uđu jādr̄l̄dua. Ācōrē Bedeade nāwā bá b̄la:

Ācōrēba idji bajānebema nezocarāda diabueya bá carebamārēä.

B̄lra ādji jāwađe edadia bá jīrūra mōgaraba puarāmārēä.†

7 Mañne Jesuba diaurua jarasia:

-Ācōrē Bedeade idjabá jara b̄la: “Bariduada orādua bārā Boro Ācōrēba carebai cawaya.”-‡

8 Māwānacarea diauruba Jesura eya ātl̄ b̄lde edesia. Mamałba Jesua jūma nał ējūñe b̄ea puruda, puruza ne bia quedea sida acłbisia.

9 Mañbe diauruba jarasia:

-B̄lda chīrāborode cołepeda māla bia beđeaib̄lrl, nałḡla jūma māla bá diaya bá jāwađa erođamārēä.-

10 Mañne Jesuba diaurua jarasia:

-Satana, āyā wādua. Ācōrē Bedeade nāwā bá b̄la: “Bá Boro Ācōrēab̄lrl bia bedeadua. Aba idjindr̄l ijā b̄adua.”-§

* **4:4** Deuteronomio 8:3. † **4:6** Salmo 91:11,12. ‡ **4:7**

Deuteronomio 6:16. § **4:10** Deuteronomio 6:13. *Satana*. Mañ tr̄ra hebreo bedeadeba ze b̄la.

11 Ara mañda diaurura Jesu caitabemada ãyã wäisia. Mañne Ăcõrẽ nezoca bajãnebemarãda Jесumaa zedapeda idjira ne cobisiðaa.

Jesuba jaradia beda

Marco 1:14-15; Luca 4:14-15

12 Borocuebari Juañ preso bñ ūr̄siðe Jesura jēda Galilea druadaa wäisia.

13 Bariblrl Nazare purude þeñ basía, ãtebllrl Caperneauñ purude þade wäisia. Mañ purura amene droma icawa bña. Neptalideba yõpedadã israelerã ëjüâne bña idjaba Zabuloñneba yõpedadarã ëjüâ caita bña.

14 Mañglla mäwäisia Ăcõrẽneba bedeabari Isaíaba bñda quïrâca. Nâwâ bñsia:

15 Bârâ Zabuloñ idjaba Neptali ëjüâne þearâ, juidorâé Galileade þearâ, amene dromanaa wâbada o caita þearâ, Jordâñ do icawa þearâ:

16 Bârâra pâimane duanasidaa Ăcõrẽ adua panana bñrâ.

Bariblrl idira ñnaane duanla Ăcõrẽnebemada cawa panl bñrâ.

Bârâra zocai panlmîna beuda quïrâca duanabad-jidaa.

Bariblrl idira ñmâdau odjablrl quïrâca Ăcõrẽba ara idjiðebemada bârâa cawabi bña.*

17 Mañ ewarideba ñtaa Jesuba nâwâ jara nñbasisa:
-Ăcõrêra bârâ Boro bai carea zebllrla.† Mañ carea bârâba cadjurua obadara igaradapeda idjimaa zedadua.-

---

* **4:16** Isaía 9:1-2. † **4:17** Daniel 2:44.

*Jesuba beda baribadarā trāna
Marco 1:16-20; Luca 5:1-11*

18 Jesura Galilea amene droma icawa nîne ēberāda umé unusia. Abara Simoñ basía, Pedro abadada. Dewarabemara dji djaba Andre basía. Mañ ēberārāra beda beabadarā basía. Adjira doeda beda bari panasiadaa.

19 Jesuba ādjia jarasia:

-Mñ ume zedadua. Bārāba beda b̄aribada quīrāca mña bārāa jaradiaya ēberārāda m̄maa enenamārēā.-

20 Ara mañda ādji beda b̄aribadara amenapeda Jesu ume wāsidaa.

21 Nocodaa wāb̄rl̄de Jesuba dewara ēberāda umé unusia. Abara Zebedeo warra Santiago basía. Dewarabemara dji djaba Juañ basía. Ādji zeza ume jābāde beda b̄aribada cōā beada ca panasiadaa. Mañbe Jesuba ādjira trāsia idji ume wānamārēā.

22 Ara mañda ādji jābara, ādji zeza sida amenapeda Jesu ume wāsidaa.

*Jesu Galilea druade p̄rraada
Luca 6:17-19*

23 Jesura jūma Galilea druade p̄rraada wāsia. Judiorā dji j̄rebada deza jaradiabadjia Ācōrēra ādji Boro bai carea zeb̄rl̄da. Mañ bedea bia jaradiade wāb̄rl̄za jūma ēberārā cacua biē beada biabicuasia.

24 Mañ bērā idjira jūma Siria druade trā b̄gasia. Mañ carea ēberārāba jūma quīrātanoaneba cacua biē beada, cacua pua bara beada, jai bara beada, wawa beada, b̄radr̄l̄ bea sida idjimaa enebadjidaa. Jesuba ādjirāra jūma biabibadjia.

25 Mał̄ carea zocārā Galileadebemarāda, Decapoli druadebemarāda, Jerusaleñebemarāda, Judeadebemarāda, Jordāñ do quīrārēbemarā siđa Jesu caidū wāsiđaa.

5

Dadjī bia beadi Jesuba jarada

Luca 6:20-23

1 Ěberārā zocārā unuside Jesura eyadē ñtaa wāpedā chūmesia. Mañne idji ume nībabadarāda idjimaa zesidaa.

2 Mał̄be Jesuba nāwā jaradasia:

3 Bārāba ara bāduþa dji biaëda cawa panþbʌrʌ, bio bia panla Bajāne þʌba pe eroþʌ bērā.

4 Bārāda sopua þeabʌrʌ, bio bia panla Ācōrēba mał̄ sopuara jōbi bērā.

5 Bārāba dji dromada þeadī carea jʌrlədaëbʌrʌ, bio bia panla Ācōrēba bārāa jūma nał̄ ējūära diai bērā.

6 Wārāda sodeba jipa o quīrīä þeadibʌrʌ, bio bia panla bārāba quīrīä þeara Ācōrēba diai bērā.

7 Bārāda quīrā djuburiaya þeadibʌrʌ, bio bia panla Ācōrēba quīrā djuburiai bērā.

8 Bārāra sodeba ababe Ācōrē itea þeabʌrʌ bio bia panla Ācōrēra ununi bērā.

9 Bārāba jūmarāda ãbaa necai þeadamārēä o þeabʌrʌ, bio bia panla Ācōrē warrarāana adi bērā.

10 Bārā jipa þea carea dewararāba biě odibʌrʌ, bārāra bio bia panla Bajāne þʌba pe eroþʌ bērā.

11 Bārāda māl carea biē jaradibārla, biē odibārla, idjabā quīrātanoa sewadeba biē jaradibārla, bio bia panla.

12 Bio capipia ɓeadadua, bārāba nebia waiɓlada bajāne eropanl bērā.

Drōāenabema ewaride bida Ācōrēneba bedeabadarāda ara mał quīrāca biē odi carea ēpēsiđaa.

Tā idjabā ñnaa

Marco 9:49-50; Luca 14:34-35

13 Bārāra nał ējūāne tā quīrāca panla.* Baribārla tā clyada jōibārla ɬsāwā wayacusa clyya bēi? Abeda biē ɓeya. Biara ɓla dajadaa ɓatabuedida ɬrā tɬgadāmārēā.

14 Bārāra ñnaa quīrāca ɓeaa, nał ējūāne ɓeaba bārāneba Ācōrēnebemada unu panl bērā. Puru eyađe ɓla ɬsāwā mērāni?

15 Ni abālba ɬbīrāda coadapeda epedeco droma edre ɓlādaca. Ātebārla ɬtl dji ɓlābadade nūmābadaa jūma dji dejāne ɓeara ñnaane ɓeadāmārēā.

16 Ara mał quīrāca ēberārā quīrāpita biada o pananadua  djirāba dadji Zeza bajāne ɓla bia bedeadāmārēā.

Ācōrēba Moisea diada ley jūma odidebema

17 Crīcharānadia māra zesida Ācōrēba Moisea diada leyda, Ācōrēneba bedeabadarāba ɓlāpedada sida  yā ɓli carea. Māra mał carea ze  basia, ātebārla zesia  djia jara panlada jūma aride oi carea.

---

* 5:13 *Tā quīrāca panla.* Małba jara ɓla “bārāra nał ējūāne panla ēberārā bia duananamārēā” wa “bārāba nał ējūānebemarāa Ācōrē crīchada jaradiadia.” 2 Corinto 4:20.

18 Wārā arada mā jaraya: nañ ējūā, bajā sida wadi bāmisa mañ leydebemara ni maārī bida jōéa abā leyba jara bāra jūma māwābārlādaa.[†]

19 Mañ bērā bariduaba mañ leydebema dji edaara bā sida ījā oēbārla, idjabā dewararāa abarica ījā orānamārēā jaradiaibārla, idjira Ācōrē purude dji edaara quiruda baya. Baribārla leyra ījā o baibārla, idjabā māwā odamārēā dewararāa jaradiaibārla, mañgāra Ācōrē purude dji dromada baya.

20 Wārā arada mā jaraya: judiorā ley jaradiabada o panā cāyābara idjabā pariseorāba o panā cāyābara bārāba jipaara odaebārla, Bajāne Bāba pe erobaea.

*Jesuba quīrūbidebema jaradiada
Luca 12:57-59*

21 Bārāba cawa panā dadji drōāenaalba nāwā jarabadada: “Mīā bearādua.”[‡] Idjabā “mīā beaibārla bārā bororāba cawa odiā.”[§]

22 Baribārla mā jaraya: bariduada djārā ume quīrūibārla Ācōrēba cawa oya. Bariduaba djārāda crīcha neē tablāda aibārla bārā bororāba cawa odiā.* Idjabā bariduaba djārāda biē jaraibārla, Ācōrēba tāblā uruadāa wābiya.

23 Mañ bērā bā djabada bāl ume quīrū bālda quīrānebaibārla, bāla animarā Ācōrēa babue diađe wānamīna babue diarādua.

[†] **5:18** Ni maārī bida. Griego bedeade nāwā bāl bāla: “Caraga abā bida idjabā letra abā bida.” [‡] **5:21** Exodo 20:13. [§] **5:21**

Deuteronomio 17:8. ^{*} **5:22** Bārā bororā. Griego bedeade “Sanedrín” bāl bāla. Mañgāde eda duanasidaa judiorā bororā dji dromarāda.

24 Ātebʌrʌ dji babue diabada caita amepeda bʌ djaba ume ibiade wādua. Mañbebʌrʌ jēda zepeda bʌ animarāra Ācōrēa babue diadua.

25 Bʌ oða carea bʌ dji quīrūba bʌra dji cawa obarimaa edeibʌrʌ, wadi oðe wābʌdade jūma odua ibiadı carea. Māwā oēbʌrʌ, idjia bʌra dji cawa obari jʌwađe bʌya. Mañbe dji cawa obariba bʌra dji zarraa jidabiya preso bʌlmārēä.

26 Wārā arada mña jaraya: bʌra jāmabemada ēdrʌea aba bʌa diaida bʌ parata jūma diabʌrʌðaa.

Daunemabadadebema

27 Bārāba cawa panʌa nāwā jarabadada: “Daunemarādua.”[†]

28 Baribʌrʌ mña bārāa jaraya: bariduaba wērāda acʌpeda awuaibʌrʌ abeda mał wērā ume idji sodeba daunemasia.

29 Mał bērā bʌ jʌwa araarebema dauba báa cadjiruada obibʌrʌ, mał cadjirua o amaaba bʌ daura ēūtapeda batabuedua. Bʌ cacuadebema aba aduaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Mañda biara bʌa Ācōrēba jūma bʌ cacuada tʌbʌ uruadē batabuei cāyābara.

30 Idjaþa bʌ jʌwa araarebemaba báa cadjiruada obibʌrʌ, mał cadjirua o amaaba bʌ jʌwara bʌa tutapeda batabuedua. Bʌ cacuadebema aba aduaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Mañda biara bʌa Ācōrēba jūma bʌ cacuada tʌbʌ uruadē batabuei cāyābara.

Mīā amabadadebema

Mateo 19:9; Marco 10:11-12; Luca 16:18

[†] **5:27** Exodus 20:14.

31 Idjabə nāwā jarabadaa: “Bariduaba idji wērāda amaibʌrlʌ, dji wērāa carta mīā amainebemada diaida bʌla.”[‡]

32 Baribʌrlʌ mīā jaraya bariduaba idji wērāda dewara ume bʌlēda amaibʌrlʌ, małgʌra dji wērā daunemabibʌrlʌ carea bedeade baya. Idjabə idji wērā amanada dewaraba edaibʌrlʌ, dji edabʌrlʌ umaquīrā sida daunema bʌla.

Ācōrē quīrāpita wārāda ne oi jaraidebema

33 Bārāba cawa panla dadji drōäenaʌba nāwā jarabadada: “Bla Ācōrē quīrāpita wārāda ne oya aibʌrlʌ jūma oida bʌla.”[§]

34 Baribʌrlʌ mīā jaraya: ni aþaʌ trāneba wārāda ne oyada arānadua. Bajā trāneba wārāda ne oyada arānadua, bajāra Ācōrē bugue quīrāca bʌl bērā.

35 Nañ ējūā trāneba wārāda ne oyada arānadua, nañ ējūāra Ācōrē jīrū bʌlbari quīrāca bʌl bērā. Idjabə Jerusaleñ trāneba wārāda ne oyada arānadua, Jerusaleñra dadjirā Boro Ācōrē puru bērā.

36 Idjabə ara bʌdji trāneba wārāda ne oyada arāduga, bʌl budara aþa bida poya torroa oẽ bērā idjabə poya pāimā oẽ bērā.

37 Bārāba ne odiada adibʌrlʌ, oðadua. Idjabə oðaðana adibʌrlʌ, orānadua. Mañ audu baridua trāneba wārāda ne oida jarabʌrlʌra cadjiruadeba ze bʌla.

Bʌ biẽ oda droaidebema

Luca 6:29-30

38 Bārāba cawa panla nāwā jarabadada: “Aþaʌba djārā dauda ãr̄isira dji māwā oðara

[‡] **5:31** Deuteronomio 24:1. **§** **5:33** Deuteronomio 23:21-23.

aþarica dau ãrñida panla.* Quidada bþasira dji mãwã odara aþarica quida bþadida panla.”

³⁹ Baribþra mña jaraya: bþda bië osidara chupea droadua. Bariduaba bþra uridarra dji jþwa araarebemane uibþra, dewarabemaare bida idu ubidua.

⁴⁰ Bþa jþbari jãrã carea bariduaba bþda dji cawa obarimaa edeibþra, idjia jãrã quïrïä bþra, dewarabema siða idu jãrïbidua.

⁴¹ Zarriba bþa ne zאגada tاملا aride edeibþra, idjia jaraeda audu ededu.

⁴² Bariduaba bþa ne iwidiþra diadua. Bariduaba bþa ne iwidiþra ñe jëda diayada aibþra, idjia iwidiþra wãgarãdua.

*Dadji dji quïrû quïrïäida bþdebema
Luca 6:27-28, 32-36*

⁴³ Bãrãba cawa panla nãwã jarabadada: “Bþ dji biara quïrïädua, baribþra bþ ume dji quïrûra quïrãmadua.”†

⁴⁴ Baribþra mña jaraya: bãrã dji quïrûra quïrïänadua. Bãrã bië jarabþdara bia jaradadua; bãrã quïrãma panþra bia odadua.‡ Ácõrêa iwidiðadua ãdjirãra carebamãrã.

⁴⁵ Mãwã ebuda þaya bãrã Zeza bajãne bþ warrarãda. Dadji Zezaba ãmãdaura ëberã cadjiruarã carea, dji biarã carea bida odjabibaria. Ëberã jipa þeaë carea, dji jipa þea carea bida cuera zebibaria.

* ^{5:38} Levitico 24:20. † ^{5:43} Bþ dji biara quïrïädua. Mañdra Levitico 19:18de þra, baribþra ãcþra mañ audu dadji dji quïrû quïrãmanida panþda jaradiasidaa. ‡ ^{5:44} Bãrã bië jarabþdara bia jaradadua; bãrã quïrãma panþra bia odadua. Griego bedeade ãcþra cartade mañra neëa.

46 Bariblrl bārāba ababe bārā dji biarādrā quīrīā pananiblrl, ¿cārē nebiada Ācōrēba diai? Romanebema boro itea parata jlrā pebadarā bida mañ quīrāca obadaa.

47 Bārāba ababe djabarāa “mērā” adiblrl, ¿cārē biada o panl? Dji Ācōrē adua bea bida māwā obadaa.

48 Mañ bērā jūmarāda quīrīā bēadadua bārā Zeza bajāne blba jūmarā quīrīā bλ quīrāca.

6

Ne neē quedeaa diadidebema

1 Bārāba ne biada o panlne quīrācuitadua. Dewararāba bia ununamārēā orānada. Māwā odiblrl, bārā Zeza bajāne blba idji nebiadēbemada diaēa.

2 Bla ne neē quedeaa ne diablrlde dji biaca bēaba obada quīrāca orādua. Ādjia ne diabldade cachiruda zabibadaa judiorā dji jarebada deēe, purude bida jūmarāba ādijēbemada bia bedeadamārēā. Wārā arada māa jaraya: ēberārāba ādijēbemada bia bedeadida quīrīā panl bērā ababe mañdrā edadīa. Ācōrēneba ni cārē siđa edadāēa.

3-4 Bla ne neē quedeaa ne diablrlde jīgua jararādua. Ni abala nēblrlrādua. Bla chupea bia o blra bλ Zeza Ācōrēba unubaria. Idjiablrl blā nebiada diaya.*

Ācōrēa iwidibadadebema *Luca 11:2-4*

---

* **6:3-4 Diaya.** Lcrla cartade versículo 3-4,6,18de mañ awara jara blā “ebuda diaya.”

5 Вла Ācōrēa iwidibʌrʌde dji biaca ɓeaba obada quīrāca orādua. Ādjirāba judiorā dji jʌrebada deđe, purude bida ēberārāba bia ununamārēā ḥta nūpanenapeda Ācōrēa iwidibadaa. Wārā arada mlä jaraya: ēberārāba āđji bia ununida quīrīā panʌ bērā ababe małdrʌ edadia. Ācōrēneba ni cārē siđa edadaěa.

6 Вла Ācōrēa iwidibʌrʌde bʌ dede eda wādua. Djı eda wābadara jūātrʌpeda bʌduþa bʌ Zeza Ācōrēa iwididua. Вла chupea bia o ɓlra bʌ Zeza Ācōrēba unubaria. Idjiabʌrʌ bʌa nebiada diaya.

7-8 Вла Ācōrēa iwidibʌrʌde Ācōrē adua ɓeaba obada quīrāca orādua. Ādjirāba abarida ɓarima zocārā jarabadaa cr̄cha panʌ bērā dārā iwidibʌdade Ācōrēba biara ūrīda. Baribʌrʌ bārā Zeza Ācōrēa iwididi naēna idjia cawa ɓla bārāba cārēda quīrīā panʌda.

9 Mał carea Ācōrēa nāwā iwididadua:
Dairā Zeza bajāne ɓʌ, jūmarāba ɓlra wayadida panʌa.

10 Daiba quīrīā panʌa ɓlra jūmarā Boro bai carea isabe zeida.

Quīrīā panʌa ɓla quīrīā ɓlra nał ȳjūānebemarāba odida, bajānebemarāba obada quīrāca.

11 Codira ewariza daia diadua.

12 Dairāba cadjirua opedadara quīrādoadua, dairā biě obʌdara daiba quīrādoabada quīrāca.

13 Dairāra cadjiruade idu ɓaebirādua, ātebʌrʌ cadjiruadebemada ēdrʌ ɓʌdua.[†] [Вла

[†] **6:13 Cadjiruadebemada.** Mał bedeaba idjabāa jara ɓla diauruda.

jūmarāda poya b̄la, b̄ra dji l̄b̄ara b̄la
idjabā ewariza dji dromaara b̄la.]‡

14 Djārāba bārā biē opedadada quīrādoadib̄l̄r̄,
bārāba biē opedadara bārā Zeza bajāne b̄l̄ba
quīrādoaya.

15 Barib̄l̄r̄ djārāba bārā biē opedadada
quīrādoadaēb̄l̄r̄, bārāba biē opedadara bārā Zeza
bajāne b̄l̄ba quīrādoaea.

Ne codaca ewari odidebema

16 Bārāba ne codaca ewari ob̄l̄dade sopua b̄ea
quīrāca bearānadua dji biaca b̄eaba obada quīrāca.
Ādjirāra māwā panabadaa jūmarāba cawadamārēā
ne codaca ewarida o panāda. Wārā arada māla
jaraya: ēberārāba ādji bia jaradida quīrīā panā
bērā ababe mañdr̄ edadia. Ācōrēneba ni cārē sida
edadaēa.

17 Barib̄l̄r̄ b̄la ne codaca ewari o b̄l̄de b̄l̄
borora queraba pādua, quīrā sida s̄agādua.

18 Māwāra ēberārāba cawadaēa b̄la ne codaca
ewarida o b̄l̄da. Ababe b̄l̄ Zeza Ācōrēb̄l̄r̄ cawayā.
B̄la chupea bia o b̄l̄ra b̄l̄ Zeza Ācōrēba unubaria.
Idjiab̄l̄r̄ b̄l̄a nebiada diaya.

Nebia bajāne erobeaidebema

Luca 12:33-34

19 Nañ ējūāne nebia erobeadi carea j̄rr̄r̄ānadua.
Nañ ējūānebemara mōgosibaria, chimiaba ārībaria,
idjabā ne dr̄aabadarā eda wānapeda dr̄aabadaa.

20-21 Bārāmaarā dji biara b̄l̄ra sodeba
awuabadaa. Mañ bērā Ācōrēba quīrīā b̄l̄dr̄
ēpēnadua nebiada bajāneb̄l̄r̄ erobeadi carea.

---

‡ **6:13** Griego bedeade zocārā cartade bedea corchetede b̄l̄ra
neēa.

Jāma chimiaba āřīcaa, nebiara mōgosiacaa, idjabā ne drabadarā poya eda wānacaa.

Dadji dau ūbīrā quīrāca bʌdebema

Luca 11:34-36

22 Dadji daura ūbīrā quīrāca bʌla. Mañ bērā bʌdauda bia bʌbʌrla ãnaane nībaya.

23 Baribʌrla bʌ dauda cadjirua bʌbʌrla, ne cadjiruađe nīda unuě baya. Ara mañ quīrāca bʌla jipa o bʌda crīcha bʌra cadjiruabʌrla, bʌra wārāda pāimane nīa.

Poya umé ēpēnaěa

Luca 16:13

24 Aþaþba poya idji boroda umé eroþaěa. Umé eroþbʌrla aþa biara quīrīya. Aþa ēpēya, mañne dewarabemara igaraya. Ara mañ quīrāca ne bara þai awua bʌba poya Ācōrēda ēpēea.

Ācōrēba idjiderā wagabaria

Luca 12:22-31

25 Mañ carea mña jaraya: bärā sāwā beadida jūmawāyā crīcharānadua. Codi careabemada, dodi careabemada, idjabā jāni careabema siða jūmawāyā crīcharānadua. ¿Dadji zocai baidā djico cāyābara biara bʌlēca? ¿Dadjida dadjia cacuadē jābada cāyābara biara bʌlēca?

26 Acʌdadua, ūbanara ne udacaa, ne ewadacaa idjabā ne wagadacaa. Baribʌrla bärā Zeza bajāne bʌba ne cobibaria. ¿Ācōrēmaarā bärā ūbana cāyābara biara beaěca?

27 ¿Caida jūmawāyā crīcha b̄lba dārāara zocai bai?§

28 ¿Cārē cārē bārāba jāninebemada jūmawāyā crīchabada? Acʌdādua nepōnōda sāwā waribarida. Nepōnōra trajacaa idjabā wuara caca.

29 Bariblrl m̄la jaraya: dadji drōāenabema boro Salomoñra bio ne bara bādamīna nepōnō quīrāca quīrāwārēā djioca basia.*

30 Idi chirua mēā unubadara nurēma babuebadamīna Ācōrēba wadibida pōnōbibaria. Mañ bērā idjia biara bārāba jānamārēā diaēca? Mañgla sāwāerā poya ijānaē?

31 Mañ bērā codi careabemada, dodi careabemada, wa jāni careabema siða jūmawāyā crīcharānadua.

32 Ācōrē adua beaba mañgladebemada crīchabadaa, bariblrl bārā Zeza bajāne b̄lba cawa b̄la bārāba cārēda erotheadida panlدا.

33 Mañ bērā naārā Ācōrēra bārā Boroda b̄ladadua. Quīrācuita pananadua idjia obi b̄lra odi carea. Māwā bārāba neē panlra idjia jūma diaya.

34 Nubemada jūmawāyā crīcharānadua, nu bida Ācōrēba bārāra waga erobai bērā. Ewariza ne crīchaira baraya.

7

Djārā biē jarabadadebema

Luca 6:37-38, 41-42

1 Djārāra biē jararānadua Ācōrēba bārā biē jararāmārēā.

---

§ **6:27** Mañ versículoba idjabā jara b̄la “¿Cai bārānebemaba jūmawāyā crīcha b̄lba drasoara wari?” * **6:29** Salomoñ. 1 Reye 10:4-7, 23-25.

2 Bārāba djärā biē jarabʌda quīrāca Ācōrēba bārāra biē jaraya.

3 ¿Cārē cārēñ nejarra djärā daude bʌda acʌbada? Sāwāerā bacuru waiþla bādji daude bʌda acʌdaca?

4 Bacuru waiþla bādji daude bʌda ununañ panʌbʌrla ¿sāwā djärāa nāwā jaradi? “Nejarra bʌ daude bʌra mña aubariya.”

5 ¡Bārāba jarabada quīrāca odacaa! Naārā bacuru waiþla bādji daude bʌda aubaridadua. Māwā poya ununia nejarra djärā daude bʌra aubaridi carea. Ara mañ quīrāca bʌla cadjurua o bʌra naārā idu bʌdua. Mañbebʌrla djärāra poya carebaya.

6 Ācōrē iteabemada usaa diarānadua bārā carāmārēä. Bārā neta nēþla quedeadá chīnaa diarānadua ñrñ tʌgarāmārēä.*

*Ācōrēa iwidibadadebema
Luca 11:9-13; 6:31*

7 Bārāba neñ panʌra Ācōrēa iwidi pananadua; mañne idjia bārāa diaya. Idjia diamārēä jʌrʌ pananadua; mañne ununia. Dede eda wābadamañba trñnadua; mañne dji eda wābadara ewaya diai carea.

8 Dji iwidi bʌba edaya. Dji jʌrʌ bʌba unuya. Dji trñ bʌ itea dede eda wābadara ewaya ne diai carea.

9 Warraba pañ iwidibʌrlaðe ¿dji zezaba mōgarada diaica?

10 Warraba beda iwidibʌrlaðe ¿dji zezaba damada diaica?

---

* **7:6** Mañ versículoba nāwā jara bʌla: “Λεγετε οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ· Καὶ εἰπεῖτε τῷ διάβολῳ· Σεβάσθε τὸν Θεόν·” (Mt 10:34)

11 Bārā dji cadjirua ɓeaba bārā warrarāa ne biada dia cawa panʌbʌrl, ¿bārā Zeza bajāne ɓʌba dji iwiði panáa ne biada diaéca?

12 Bārāba quírīã panla djärāba ne jūmane bārāra bia odida. Ara mał quírāca djärāra bia odadua. Ācōrēba Moisea diada leyda idjabā Ācōrēneba bedeabadarāba ɓʌpedada siða ara mał crīchaðeba ze ɓʌa.

Eda wābada pēsua ɓʌ

Luca 13:24

13-14 Bārāra dji eda wābada pēsua ɓʌde wānadua. Tʌbʌ uruade eda wābadara jedea ɓʌa. Dji o sida jedea ɓʌ bērā wāicha ɓʌa. Mama zocārā eda wābadaa. Baribʌrl Ācōrē ume ewariza zocai ɓai carea dji eda wābadara pēsua ɓʌa. Dji ode wācara ɓʌ bērā zarea ɓʌa wāi carea. Mał ora zocārāba ununacaa.

Bacurura dji nejōneba cawabadaa

Luca 6:43-44

15 Quírācuita ɓeadadua. Λcʌrlba sewadeba Ācōrēneba bedea panʌana abadaa. Ādjirāba dji biarā quírāca jaradiabadaa baribʌrl māwā panla ēberārāba Ācōrē bedea igaradamārēã.

16-17 Ādjia o panʌneba bārāba cawadia dji wārā arada wa dji wārāéda. Bacuru biaba nejō biada zaubaria baribʌrl bacuru cadjiruaba nejō cadjiruada zaubaria. ¿Λrʌba uvada zaubarica? ¿Wa jūñchichiba higojōda zaubarica?

18 Bacuru biaba nejō cadjiruada zaucaa idjabā bacuru cadjiruaba nejō biada zaucaa.

19 Bacuru bia zaucara tutadapeda babuebadaa.

20 Ara mał quīrāca bārāba Ācōrēneba bedeabadarāda dji wārā arada wa dji wārāéda cawađia āđjirāba o panneba.

*Jesu trāneba ne o bear a ɬcʌrl idjiderāéa
Luca 13:25-27*

21 Ěberārāba m̄ra āđji boroada abadamīna jūmarāda Ācōrē purude beadaěa. Ababe m̄ Zeza bajāne b̄la ba quīrīa b̄l o beadrl idji purude panania.

22 Idjia cawa oi ewaride zocārāba m̄á jaradia: “Dai Boro, dai Boro, daira b̄ldeba bedeasidaa, b̄l trāneba jairāda āyā j̄retasidaa, idjaba b̄l trāneba ne ununaca waiblada osidaa.”

23 Małne m̄la ebuda jaraya: “Cadjirua obadarā, āyā wānadua. M̄la bārāraunucaa.”

*De uménebema
Marco 1:22; Luca 6:47-49*

24 Mał carea bariduaba m̄ bedeada ūrīpeda ījā oiblrl, nał quīrāca b̄aya: ēberā cr̄icha cawa b̄la idji dera m̄ogara īrā osia.

25 Małne cue ze nūmesia, nāūrāra dji cābāyā puá nūmesia, do sida ze nūmesia, baribrl idji dera cora wāé basia m̄ogara īrā oda bērā.

26 Baribrl m̄ bedeada ūrīpeda ījā oēbrl, nał quīrāca b̄aya: ēberā cr̄icha neě b̄la idji dera ūlde osia.

27 Małne cue ze nūmesia, nāūrāra dji cābāyā puá nūmesia, do sida ze nūmesia. Małba idji dera cora wāpeda abeda jūma īrīsia.-

28 Jesuba jūma jaradiadacarea ēberārāba cawa cr̄ichadaě basia.

²⁹ Judiorā ley jaradiabadarā quīrāca jaradiaē basia. Ātebʌrʌ bio cawa bʌdeba ebuda jaradia basia.

8

Jesuba aida bara bʌ biabida
Marco 1:40-45; Luca 5:12-16

¹ Jesu eyadeba edaa zeside ēberārāra zocārā idji caidu wāsidaa.

² Māwā bʌdē ēberā aida bara bʌda Jesumaa zelia.* Chīrāborode cobepeda nāwā bedea djuburiasia:

-Mł Boro, bʌa quīrā bʌbʌrʌ, młra poya biabida bʌa.-

³ Mañne Jesuba jʌwa ãrʌ bʌbʌrʌde jarasia:

-Māwā o quīrā bʌa. ¡Biadua!-

Ara mañda aidā bara bʌdara biasia.

⁴ Jesuba idjía jarasia:

-Bʌ biadara ni aþala jararādua. Ātebʌrʌ sacerdotemaa wādua bʌra biasida unumārēä. Jāþbe Moiseba jarada quīrāca ne diacuadua.[†] Māwā ēberārāba cawadia bʌra wārāda biasida.-

Jesuba sordaorā boro nezoca biabida
Luca 7:1-10

⁵ Mañbe Jesura Capernauñ purudaa wāsia. Jūesiðe Romanebema sordaorā boroda idjimaa zelia. Mañgʌba nāwā bedea djuburiasia:

⁶ -Mł Boro, mł nezocada diguidā bio cacua pua bʌ bērā cʌdade bʌradra bʌa.-

---

* **8:2** Aidara Jesu ewariðe wārāda sāwā basida dadjurāba cawadaē panla. Baribʌrʌ judiorāmaarā aþa Ācōrēbʌrʌ poya biabida basia (Numero 12:9-12; 2 Reye 5:7). Mañ awara aþa aidaba jidasira ãyā þade wāida basia (Levitico 13:45-46). † **8:4** Levitico 14:1-32.

7 Mañne Jesuba jarasia:

-Idji biabi carea wāya.-

8 Bariblrl sordaorā boroba jarasia:

-Mł Boro, mña ēberā biaēa blra mñ dede eda wāmārēā. Bariblrl mñ nezoca biamārēā bla namaalba jaraiblrl, idjira biaya.

9 Ara mañ quīrāca mñ boroba jara blra mña ījāida bla. Idjabā mña jara blra sordaorā mñ jwaweda bēaba ījānida panla; mña aþala zeduada aiblrl zebaria; wāduada aiblrl, wābaria; idjabā mñ nezocaa nāwā oduada aiblrl ara mañda idjia obaria.-

10 Mañ ūrīside Jesuba bia crīchasia. Mañne idji ēpē panrlāa jarasia:

-Wārā arada bārāa jaraya: nañ ēberāba bio ījā bl quīrāca israelerā tāēna ni aþa biða unucaa.

11 Mña bārāa jaraya: ãmādau odjabariareba idjabā ãmādau baebariareba drua ãibemarāda zocārā zedia. Mañglrlāra dadji drōāenabemarā Abrahāl ume, Isa ume, Jacobo ume biða Ācōrē purude ne co chūpanenia.

12 Bariblrl Ācōrēba ēberārā naārā pe eroþa quīriā bādada pāimanaa ãyā jwrecuaya. Mama aujīā panania idjabā puaba quida īchia panania.-

13 Mañbe Jesuba sordaorā boroa jarasia:

-Diguidaa wādua. Bla ījā bl quīrāca mña oya.-
Sordaorā boro nezocara ara mañda biasia.

Jesuba Simoñ Pedro pācōrē biabida

Marco 1:29-34; Luca 4:38-41

14 Mañbe Jesura Pedro dedaa wāsia. Eda wāsida unusia Pedro pācōrēda cawamiaba cawade bāda.

15 Mañ wērā jwara Jesuba tāsia. Ara mañda cawamiara dugusia. Piradr̄peda adjira ne cobisia.

16 Queudacarea ēberārāba zocārā jai bara ɓeada Jesumaa enesidaa. Mañne Jesuba ara jarabʌrlʌba dji jaira jūma ãyā jʌrecuasia. Idjaba cacua biē ɓeara jūma biabicusia.

17 Māwāsia Ācōrēneba bedeabari Isaíaba jarada quīrāca. Nāwā jarasia: “Dadjirāra cacua biē ɓeaside idjia biabisia, idjaba pua ɓeaside idjia jōbisia.”‡

Jesu ēpē quīrīā panana

Luca 9:57-62

18 Jesuba ēberārāda zocārā idji caita powua nūmʌda unusia. Mañ carea idji ume nībabadarāa amene wa quīrārē chāniana asia.

19 Baribʌrlʌwāni naēna judiorā ley jaradiabarida Jesumaa zesia. Mañ ēberāba jarasia:

-Jaradiabari, bʌl wābʌrlʌza mʌra bʌl ume wāya.-

20 Jesuba idjía jarasia:

-Usa pāra de bara bʌla, ībana siđa de bara bʌla, baribʌrlʌ mʌ, Nañ Djara Edadara sāma cāi siđa neē bʌla.-

21 Mañne abā idji ume nība jarasia:

-Mʌ Boro, bʌl ume wāi naēna idu mʌ zezada tʌbaribidua.-§

22 Jesuba idjía jarasia:

-Mʌ ume zedua. Beu ɓearāba beudarāra tʌbaridida panla.-*

Jesuba amene bogozoa tumabida

Marco 4:35-41; Luca 8:22-25

‡ **8:17** Isaí 53:4. § **8:21** ʌcʌrlʌmaarā mañ ēberāba nāwā jara bʌla: “Bʌl ume wāi naēna, mʌa jʌäida bʌla abā mʌ zeza jaidabʌrlʌdāa.”

* **8:22** Beu ɓearāba beudarāra tʌbaridida panla. Jesuba beuda tʌbarididebemada jara bʌla. Ätebʌrlʌ ara ädjia o quīrīā panla quīrāca o ɓeada quēä bʌla.

23 Mañbe Jesura jābađe bādopeda idji ume nībabadarā sida wāsiđaa.

24 Māwā panlne nāūrāda dji cābāyā puá nūmepeda baido bogozoara jābade eda wā nūmesia. Mañne Jesura cāi bāsia.

25 Mał carea idji ume nībabadarāba īrāmanapeda nāwā jarasidaa:

-jDai Boro, carebadua! īDadjirāra bārrubododaa!-

26 Mañne Jesuba jarasia:

-Bārāra ḡsāwāērā ne waya panl? Bārāba Ācōrēra ījānaěca bāla.-

Piradrāpeda Jesuba nāūrāra, baido bogozoa sida quēāsia.[†] Ara małda jūma tuma nūmesia.

27 Mañne īadjirāba cawa crīchađaě basía. Nāwā jarasidaa:

-Nañglařa ḡcaida jāwā bā? Nāūrāba, baido bogozoa bida idji bedeara ījābadaa.-

Jesuba jai zocārā īyā jāretada

Marco 5:1-20; Luca 8:26-39

28 Mañbe amene droma quīrārē chānapeda Gadara druade jūsidaa. Mañne īberā umé jai bara panlada beudarā tābaribada uriadeba Jesumaa zesidaa. Mał īberāra bio minijīchia panl bērā ni abalda mamaare wānaca basía.

29 Mañne Jesua jīgua bia jarasidaa:

-jĀcōrē Warra![‡] ḡcārē cārēa daira mīā sē bā? ḡDai ewari jūēi naēna bāla cawa ođe ze bāca?-

30 Tāmā aride chinada ne co duanasidaa.

[†] **8:26** *Baido bogozoa.* Griego bedeade “pusa” bāl bāla. Griegode pusa, amene sida abari bedeaa. Galilea amenera baido cūāa.

[‡] **8:29** *Ācōrē Warra.* Griego bedeade īcārla cartade bāl bāla: “Ācōrē Warra Jesu.”

31 Mał bērā dji jairāba Jesua nāwā bedea djuburiasidaa:

-Bla dairāda ãyā jaretaibla, jari duanla china cacuađe idu eda wābidua.-

32 Mañne Jesuba jarasia:

-Wābulađadua.-

Ara małda jairāra mał ēberārā cacuađebemada ēdrulađapeđa china cacuađe eda wābulađasidaa. Mañba chinara pirapodapeda perawadęba daidu tēūcuasidaa. Māwā jūma nābula quinisidaa.

33 Mał china waga pananara daupera pira wāsidaa. Āđi purude jūenapeda ēberārā jai bara beada sāwāpedadada jūma nēbulađasidaa.

34 Mał carea jūma dji purudebemarāra Jesu bllamaa zesiđaa. Ununapeda Jesua bedea djuburiasidaa āđi druadębemada ãyā wāmārēä.

9

Jesuba ēberā cacua beu bla biabida

Marco 2:1-12; Luca 5:17-26

1 Jesura jābadę ɬadopeda wayacusa amene droma quīrārā chāpeda idji ɬabari purude jūesia.

2 Mama ēberā cacua beu bla idji cļadade Jesumaa enesiđaa. Jesuba unusia mał ēberā enepedadaba wārāda ījā panlađa idjia dji cacua beu bla poya biabida. Mał carea Jesuba dji cacua beu bla jarasia:

-Sobiadua, cūdra. Bla cadjirua odara mla quīrādoasia.-

3 Mama judiorā ley jaradiabadarāda ɬcīrla panasiđaa. Małglađa crīchasiđaa: “Idjira Ācōrē quīrāpita biě bedea bla.”

4 Baribʌrʌ ãdjia cr̄icha panʌra Jesuba cawasia.
Mañ carea jarasia:

-Bäräba ¿cärē cärē jāwā biě cr̄icha panʌ?*

5 Bärämaarã ¿sâlgʌda zareaara bʌ? ¿Cadjirua
odara quîrâdoayaada aida wa nañ ēberã cacua beu
bʌra piradrʌbipedã nîbabida?

6 Äcõrêba mλ, Nañ Djara Edadara bʌsia nañ
ējüâne duanʌba cadjurua obadara quîrâdoamârẽä.
Mañra bäräa unubiya.-

Ara mañda dji cacua beu bʌla nãwã jarasia:

-Piradrʌdua. Bʌ cʌdara edapeda diguidaa
wâdua.-

7 Ara mañda dji cacua beu bʌdara pirabaripeda
diguidaa wâsia.

8 Mañ unusidade dji arima bearne wayasidaa.†
Baribʌrʌ Äcõrêa bia bedeasidaa idji lʌbʌada diada
bẽrã ēberãba cacua biě bearne biabimârẽä.

Jesuba Mateo tr̄na

Marco 2:13-17; Luca 5:27-32

9 Jesu mamaʌba wâbʌrʌde ēberã Mateo abadada
unusia. Mañ ēberâra Romanebema boro itea
parata diabada dede chûmasia. Jesuba Mateoa
jarasia:

-Mλ ume zedua.-

Ara mañda Mateora piradrʌpeda Jesu ume
wâsia.

10 Mâwânanarea Jesura Mateo dede ne co basia.
Jesu ume nîbabadarâda, Romanebema boro itea

* **9:4** Griego bedeade ʌcʌrʌ cartade idjabə bʌ bʌla “bärä sođe.”

† **9:8** *Ne wayasidaa.* Griego bedeade ʌcʌrʌ cartade bʌ bʌla: “Cawa
cr̄chadaě basía.”

parata j^lrl pebadarāda, judiorā ley igara b^ea sida Jesu ume ne co duanasidaa.[‡]

11 *Λ*ç^lrl pariseorāba mañg^lra unusidaa. Mañ carea Jesu ume n^lbabadarāa iwidisidaa:

-Bārāa jaradiabarira çcārē cārē Romanebema boro itea parata j^lrl pebadarā ume, dewara cadjirua obadarā ume bida ne co chūm^l?-

12 Ädjia māwā iwidiþdada Jesuba ūrīpeda jara-sia:

-Cacula bia b^eeba nēärā diabarira j^lrladacaa. Dji cacua bië b^eab^lrl j^lrlbadaa.

13 Nañ bedeaba cārēda jara b^lda cawade wānadua: “Animarā babue diadi cāyābara m^la quīrīä b^lla bārāba djārā quīrā djuburiadida.”§ M^lra jipa b^ea tr^li carea zeë b^lla, äteb^lrl cadjirua obadarāda tr^l b^lla Äcōrēmaa zedamārēä.-*

Ne codaca ewaridebema

Marco 2:18-22; Luca 5:33-39

14 Māwānacarea Borocuebari Juañ ume n^lbabadarāda Jesumaa zedapeda iwidisidaa:

-Daiba, pariseorā bida ara cadr^la ne codaca ewarira obadaa, barib^lrl b^l ume n^lbabadarāba çsāwāérā odaca?-

15 Jesuba ädjia jarasia:

-Umaquīrāba wērā edab^lrlde çcaida sopua bai? Mañ umaquīrāra waðibida idjia edodarā ume b^lmisa b^lsrida panania. Barib^lrl ewari a^ea de-wara ëberārāba idjira ãyā ededia. Mañbeb^lrl idjia edodarāba ne codaca ewarira odia.

[‡] **9:10** *Judiorā ley igara bea.* Griego bedeade “cadjirua obadarā” b^l b^lla. § **9:13** Osea 6:6. * **9:13** Äcōrēmaa zedamārēä. Griego bedeade äç^lrl cartade mañra neëa.

16 Dadjirāba jābada dji sore cōā bāmaa wua djiwidida cajudacaa. Māwā odibārā djiwididi cajuda errebaribārāba dji wua sorera wai'bāra cōāya.

17 Idjabā ni abālba uva ba djiwidira animarā e oda dji sorede tādaca. Māwā odibārā aseabārāde animarā e oda dji sorera cōāya. Mañbe uva bāra, animarā e oda sida aduaya. Mañ carea uva ba djiwidira animarā e oda djiwidide tādida panla. Māwā umena dārā droadia. –†

Jesuba wērācau biabida

Marco 5:21-43; Luca 8:40-56

18 Jesuba māwā jaradia bāde judio dji dromada zesia. Mañ ēberāra Jesu quīrāpita bārru cobepeda jarasia:

–Māl caura aretewa jaidabarisia. Baribārā bāda wāsira bāl jāwada idji ārā bālibārā ārēbaya.–

19 Jesura piradrāpeda mañ ēberā ume wāsia. Idji ume nībabadarā sida wāsidaa.

20-21 Adjirā tāēna wērā doce poa oamiaba jida bāda nībasia. Mañ wērāba nāwā crīchasia: “Māl idjia jāl bāda tāibārā mālra biaya.” Mañ bērā Jesu jēdaareba wāpeda idjia jāl bāl ide tāsia.

22 Jesuba jēda acabārāde wērā unupeda nāwā jarasia:

–Cau, bāsridadua. Wārāda biaida ījāna bērā bāra biasia.–

Ara mañda wērāra bia besia.

23 Jesu judio dji droma dede jūēsidi chiru zabadarāda idjabā auijābadarā sida unusia. ‡

---

† **9:17** Mañgādeba Jesuba cawabisia idji bedeara ādjirā drōāenabema crīcha ume ābaa jaradiacada. ‡ **9:23** Israelerāba chiru zabadarāda, auijābadarā sida paratada diabadjidaa careba auijāne zedamārēā.

24 Jesuba ãdjía jarasia:

-Ãyã wānadua. Wērācaura jaidaẽ b̄la, ãteb̄lra cāĩ b̄la.-

Mañ carea ēberārāba idjimaa acʌdapeda ipidasidaa.

25 Barib̄lra ēberārāra ãyã j̄retacuapeda Jesura dede eda wāsia. Mañbe wērācau j̄wade jidapeda pirab̄aribisia.

26 Jesuba odadebemada jūma mañ druađe ūr̄isidaa.

Jesuba dauberrea bea biabida

27 Jesu mamaļba wāside dauberrea beada umé idji caidu bia zesidaa. Mañ ēberārāba jīgua jarasidaa:

-iJesu, Davideba zeda, daira quīrā djuburiadua!-

28 Jesu diguidaa jū̄sidié mañ dauberrea panra idjimaa zesidaa. Mañbe Jesuba ãdjía iwidisia:

-¿Bārāba wārāda įjā panca m̄la bārāra poya biabida?-

Ãdjia panusidaa:

-Māõ, dai Boro.-

29 Mañbe Jesuba ãdji dauđe tāpeda jarasia:

-Bārāba įjā panca m̄la oya.-

30 Ara mañda ãdji daura biasidaa. Mañbe Jesuba bio jara b̄lsia mañnebemada ni aňala nēb̄lralrānamārēä.

31 Barib̄lra dedeба ēdr̄dapeda Jesuba ãdji ume odada jūma mañ druađe jara wāsidaa.

32 Ara dauberrea panana ēdr̄b̄lđade dewararāba ēberā quīrāme cara b̄l jai bara b̄lđa enesidaa.

33 Jesuba mañ jai járetadacarea ēberā quīrāme cara bádara bedeasia. ēberārā mama duanába cawa crīchadaē basía. Nāwā jarasidaa:

-Israel druade waðibida nañ quīrāca ununaca basía.-

34 Bariblra pariseorāba jara duanasidaa:

-Jāñ Jesuba jaira ãyā járetabaria, jairā boro Beelzebúba mañ lábada diada bérā.-

Néu waiþla waraga þura ¿cairāba ewadi?

35 Māwānacarea Jesura puru waiþla þeaza, puru zaque þeaza párrla wásia. Judiorā dji járebada deza jarabadjia Ācōrēra ãdji Boro bai carea zebalrda. Mañ bedea bia jaradia níne júma cacua bié þeara, cacua pua þea sida biabicusia.

36 Idjia ēberārā cábana unusidee míñ djuburi unusia. Ne júmane bia míga þeasia idjabə ãduba þeasia. Oveja dji wagabari neé quedea quīrāca panasidaa. §

37 Mañne idji ume níbabadarā nāwā jarasia:

-Wārāda nañ ēberārāra néu waiþla waraga tabl quīrāca þeaa. Bariblra dji ewabadarāda zocārāébe þanla.

38 Mañ bérā Néu Djibaría iwididadua ewabadarāda idji néumaa diabuemārēä.-

10

Jesuba doce diabuedarā

Marco 3:13-19; 6:7-13; Luca 6:12-16; 9:1-6

1 Jesuba idji ume níbabadarā doce panára ãbaa trásia. Mañbe ãdjirāa lábada diasia jaida ãyā

jʌretadamārēā, idjabā cacua biĕ ɓeada, cacua pua
ɓea sida biabidamārēā.

² Jesuba diabuedarā doce panʌra nañgʌrā basía:
Simoñ, Pedro abadada; dji djaba Andre; Zebedeo
warrarā Santiago idjabā Juañ;

³ Pelipe; Bartolomé; Tomá; Romanebema boro
itea parata jʌrʌ pebari bāda Mateo; Alpeo warra
Santiago; Tadeo;*

⁴ idjabā Simoñ Cananeo.[†] Idjabā basia Juda
Iscariote, Jesu jidabidada.

⁵ Mañ doce ēberārāra Jesuba wābigasia. Baribʌrʌ
wāni naēna idjia jarasia:

-Judiorāémaa, Samaria puru ɓeade bida
wārānadua.

⁶ Åtebʌrʌ judiorāmaa, israelerā oveja aduá ɓea
quīrāca panʌmaa wānadua.

⁷ Bārā wābʌdaza jaradadua Åcōrēra jū̄esida
jū̄marā Boro bai carea.

⁸ Mañ bērā cacua biĕ ɓeara biabidadua, be-
upedadara ȳrēbabidadua, aida bara ɓeara bi-
abidadua, jaira ayā jʌretadadua. Māwā odamārēā
māla bārāa ȳbʌlada bari diabʌrʌa. Mañ bērā
ēberārāra bari carebadadua.

⁹⁻¹⁰ Bārāba o panʌbari Åcōrēba ne diaya. Mañ
carea orora, parata torrrora ni maārī bida ed-
erānadua. Bārā wābʌdade buchacara ederānadua.
Bārāba jā panʌ awa ededadua. Jīrūne jābadara,
bardona sida ederānadua.

¹¹ Bārā puru waibʌlade wa puru zaquede
jū̄bʌlade bārā bia edai ēberāda jʌrʌdadua.

* ^{10:3} *Tadeo*. Griego bedeade ȳcʌrʌ cartade mañ tr̄ñ cāyābara ȳla
“Lebeo, Tadeo abada.” Mañ Tadeora Santiago warra Judaca
ȳla. † ^{10:4} *Simoñ Cananeo*. Luca 6:15de “Simoñ Zelote” ȳla ȳla.

Mał ēberā dede pananadua aba purudeba ēdrʌbʌdaðaa.

¹² Mał dede eda wābʌdade Ācōrē trñneba dji ēberārāa jaraðadua necai pananamārēä.

¹³ Mał dedebemarāba bärāda bia edadibʌrʌ, necai panania. Baribʌrʌ bia edadaëbʌrʌ, necai pananaëa.

¹⁴ Aþaʌba bärāda bia edaëbʌrʌ, wa bärā bedeada ūrī quírāébʌrʌ, mamaʌba ēdrʌðadua. Ädji dedeba wa purudeba ēdrʌbʌdade egoro pora bärā jírūne bʌra järäpetadadua.

¹⁵ Wärā arada mña jaraya: Ācōrëba cawa oi ewaride Sodoma, Gomorra puru cãyâbara mał purura wetara cawa oya.‡

Jesu ïjā bea mīgadidebema

Marco 13:9-13; Luca 21:12-19

¹⁶ Mña bärāra ēberā cadjirua tãena diabuebʌrʌ. Ädjirāba bärāra biě odia usa cadrʌaba oveja orrabari quírāca. Mał carea ädjirā tãena panne dama quírāca crîcha cawaaðeba nîbaðadua, baribʌrʌ puchirā quírāca ñmñmñrñä beaadadua.

¹⁷ Ēberārā tãena quírācuita beaadadua. Ädjirāba bärāra dji bororāmaa jida ededapeda dji jʌrebada deðe u jidadia.

¹⁸ Mñ ïjā pan carea bärāra dji dromarā quírāpita, dji bororā quírāpita biða ededia. Mañne bärāba ädjirā quírāpita, judiorāé quírāpita biða mñnebemada bedeadia.

¹⁹ Bärā jida edebʌdade sopuarānadua sãwã bedeadida. Dji bororā quírāpita panne Ācōrëba cawabiya cárëda jaraðida panða.

‡ **10:15** *Sodoma, Gomorra puru.* Genesi 19:1-29.

20 Mañ bedeabʌdade bārā crīchadeba bedeadaěa, ãtebʌrʌ bārā Zeza Jaureda bārāneba bedeaya.

21 Aþaʌba ara idji djabada beabiya mλ ĩjā bʌ carea. Dewaraba idji warrada beabiya idjabə warrarāda ādji djibarirā ume biě panenapeda be-abidia.

22 Jūmarāba bārāra quīrāmania mλ ĩjā panʌ carea. Baribʌrʌ bārāba mañ ewari zareade mλ ĩjā panʌda idu bʌðaëbʌrʌ, Ācōrēba ëdrʌ edaya.

23 Puru aþaʌde ëberärāba bārāda biě odi carea ěpēnibʌrʌ, dewara puruedaa mīrū wānadua. Wārāda mλā jaraya: bārā Israeldebema puru beaza jūma pʌrrʌadi naëna mλ, Nañ Djara Edadara zeya.

24-25 Ne cawa quīrīa bʌlra dji jaradiabari cāyābara ne cawaara bʌlēa. Baribʌrʌ dji jaradiabari quīrāca bāibʌrʌ, bia bʌla. Nezoca sida idji boro cāyābara auðuara bʌlēa. Baribʌrʌ idji boro quīrāca bāibʌrʌ, bia bʌla. Mλra jairā boro Beelzebú a panʌbʌrʌ, bārāra ara mañ quīrāca jaradia.§

¿Caida wayadida panʌ?

Luca 12:1-9

26 Ëberärāda wayarānadua. Ne jūma ebuda bʌlēra mērā bēēa. Dadjia cawadəä panʌra Ācōrēba ebuda cawabiya.

27 Mλa bārāa pāimane jara bʌlra ñnaane jaradadua. Mλa bārā cʌwʌrʌ caita jaradara de ñrñba jīgua jaradadua.

28 Ëberärāda wayarānadua. Ädjia nañ cacuada poya beadia baribʌrʌ dadji jaureda poya beadia.

---

§ 10:24-25 Griego bedeade nāwā bʌl bʌla: “De djibarida jairā boro Beelzebú a panʌbʌrʌ, idji ëberärāra ara mañ quīrāca jaradia.”

Ãteb^lrla nañ cacua, dadji jaure t^lb^l uruade babueida b^ldr^l wayadadua.

²⁹ Íbana zaqueda umé nēdodi carea parata pichida ab^a diabadaa. Barib^lrla bārā Zeza bajāne b^lba iduaribiēb^lrla, ni ab^al ïbanada beuēa.

³⁰ Mañ awara Ácōrēba cawa b^lla bārāba budara jūmasāwā eropan^lda.

³¹ Ácōrēba bārāra ïbana zocārā pan^l cāyābara biara waga b^l bērā ne wayadiē pan^lla.

Jesu carea quīrā peraiē b^l

Luca 12:8-9

³² Ab^alba ēberārā quīrāpita m^lda ïjā b^llada aib^lrla, m^l Zeza bajāne b^l quīrāpita m^lla idjira m^lreana aya.

³³ Ara mañ quīrāca ab^alba ēberārā quīrāpita m^lda adua b^llada aib^lrla, m^lla bida m^l Zeza bajāne b^l quīrāpita idjira adua b^llada aya.

¿Caida biara quīrānida pan^l?

Luca 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Crīcharānadua m^lra nañ ëjūñaa zesida ēberārā ãbaa necai b^li carea. M^lra mañ carea zeē b^lla, ãteb^lrla ze b^lla ēberārāda ãbaa bia panarānamārēa.

³⁵ M^lra zesia warrada dji zeza ume biē b^li carea, cauda dji papa ume biē b^li carea, idjab^a ãiguda dji pācōrē ume biē b^li carea.

³⁶ Bārāba m^l ïjā pan^l carea ara bādj^l i diguid^la dji quīrūda beadia.*

³⁷ Ab^alba dji vezada wa dji papada m^l cāyābara biara quīrā ñ^ll^lrla, mañg^lra m^l ume poya nībaēa. Ab^alba dji warrada wa dji cauda m^l cāyābara biara quīrā ñ^ll^lrla, mañg^lra m^l ume poya nībaēa.

---

* **10:36** Miquea 7:6.

³⁸ Bia mīgai carea bāebārā, poya māl ume nībaēa.

³⁹ Abałda nał ējūāne bia bēibārā, jīrūare bia bāēa. Baribārā abala māl carea beuibārā Ācōrē ume ewariza zocai bāya.

Ācōrēneba nebia edadidebema

Marco 9:41

⁴⁰ Bārā bia edabārāba māda bia edabārāla. Māl bia edabārāba māl Diabuedada bia edabārāla.

⁴¹ Abałba Ācōrēneba bedeabarida cawapeda bia edaibārā, Ācōrēba idjideba bedeabaría nebia diabari quīrāca mał ēberāa diaya. Ēberā jipa bāda abala cawapeda bia edaibārā, Ācōrēba ēberā jipa bāa nebia diabari quīrāca mał ēberāa diaya.

⁴² Māa jaraya: abala māl ume nībabadarā dji edaara bearā sida cawapeda baido cūrāsada diabārā, Ācōrēba wārāda mał ēberāa nebiada diaya.-

11

¹ Jesuba idji ume nībabadarā doce panāa māwā jaradacarea mamałba puruza jaradiade wāsia.

Jesuba Borocuebari Juañebema jarada

Luca 7:18-35

² Borocuebari Juañ preso bāsiđe ūrīsia Ācōrēba ēdrā edabari diai jaradaba o bāđebemada. Mał carea idji ume nībabadarāda umé diabuesia Jesua nāwā iwiđidamārēā:

³ -¿Bāra dji zeida bādaca, wa dewarada jāñida panā?-

⁴ Jesuba āđjia nāwā panusia:

-Bārāba unu panāda idjabā ūrī panāda Juaña jarade wānadua.

5 Dauberrea bēadaba unu panla, jīrū biē bēadara bia nīnaa, aida bara bēadara biasidaa, cawalrā qui bēadaba ūrī panla, idjaba beupedadara l̄rēbacuasiadaa. Mañ awara ne neē quedeaba bedea bia Ācōrēba carebaidebemada ūrī panla.*

6 Mā igaraē ījā b̄lra bio bia b̄aya.-

7 Juañba diabuedarā wāpedadacarea Jesuba arima duanla Juañnebemada bedeasia:

-Ējūā pōāsa ewaraga b̄lada bārāba Juañ acāde wāsidade ¿cārēda ununida cr̄chasiada? ¿Nāurāba cha ureurea eronūmāda ununida cr̄chasiadaca?

8 Māwā cr̄chaedaē basia. Mañda ¿cārēda ununida cr̄chasiada? ¿Ēberā bio djio b̄lada ununida cr̄chasiadaca? Māwāéa; dji bio djio bēara ēberārā bororā deede panabadaa.

9 Mañda ¿cārēda ununida cr̄chasiada? ¿Ācōrēneba bedeabarida ununida cr̄chasiadaca? Māe, Ācōrēneba bedeabarida acāde wāsidaa. Juañra Ācōrēneba bedeabari dji dromaa.

10 Idjidebemada Ācōrē Bedeade nāwā b̄l b̄la:
Bedeja jarabarida m̄la b̄l na diabueya b̄l o
jarimārēa.†

11 M̄la wārā arada jaraya: nañ ējūāne ni abālada Juañ cāyābara dji dromaara b̄lēa.‡ Baribalrā Ācōrē purudēbema dji edaara quiruda idji cāyābara dji dromaara b̄la.

* **11:5** Isaía 26:19; 35:5-6; 61:1-3. † **11:10** Malaquía 3:1.

‡ **11:11** Nañ ējūāne ni abālada. Griego bedeade nāwā b̄l b̄la: “Wērārāba topedadadebemada.”

12 Borocuebari Juañba jaradia b̄edadeba ñtaa Ñcōrē purudebemarāra bia mīga panla. Êberā cadjiruarāba adjira biē o quīrīā panla. §

13 Ñcōrēneba bedeabadarāba, Moise bida Ñcōrēba ëberārā pe eroþaidebemada bedeabadjidaa aba Borocuebari Juañ ewaridaa.

14 Adjia jarasidaa Elía quīrāca b̄lba aþa nañrā zeida. Bārāba cawa quīrīā panþbþrl, Juañra mañ ëberā zeida b̄adaa.*

15 Dji cawþrl bara b̄lba quīrācuita ūrīdua.

16 Idibema ëberārānebemada māa ȝsāwā jarai? Purude warrarā jemene panþne nāwā ijarabada quīrāca panla:

17 Daiba chiru zasiðade bārāra caridaë basía. Sopuadébema trābi trāsidaðe bārāra jīñaë basía.

18 Idibemarāra ara mañ quīrāca panla. Borocuebari Juañba ne coca ewarida obadjia idjabā ne aseada doca basía. Māwāmīna ëberārāba jarabadjidaa idjira jai bara b̄lba.

19 Mañbe mā, Nañ Djara Edadaba ne jūmada cobaria idjabā ne jūmada dobaria. Baribþrl ãdjirāba jarabadaa māra ne coya b̄lba, itua awua b̄lba. Mañ awara jarabadaa māra cadjirua obadarā ume, Romanebema boro itea parata jþrl pebadarā ume bida nībabarida. Baribþrl cawa panla Ñcōrē necawaara jipa b̄lba idji ījā panþba jipa obada bērā.-

§ 11:12 Griego bedeade mañ versículora ebuda b̄lba. Λεγμααර nāwā jara b̄la: “Borocuebari Juañba jaradia b̄edadeba ñtaa Ñcōrē purudebemarāda nocodaa wāþladaa. Wārāda ëberārāba ne jūmada o panla Ñcōrē purudebemarāda b̄eadí carea.” * **11:14** Malaquia 4:5.

*Jesuba idji ūjāé bea puru quēāna
Luca 10:13-15*

20 Mañbe Jesuba ñcrla puruda quēāsia. Mañgrā purude idjia ne ununacada biara oðamīna ãdjia cadjiruada igaradaẽ basía.

21 Nāwā jarasia:

–jCoraziñebemarāra, Betsaidadebemarā sida mīñ djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērā! Mā ne ununaca bārā tāëna odara Tirode, Sidoñne biða odabara, mañ purudebemarāba isabe cadjiruada igaradapeda Ācōrēda ūjācasidaa.[†] Mañ carea sopuadebema jābadara jācasidaa idjabā tʌbla porade chūpanecasiðaa.

22 Baribrla māa bārāa jaraya: Ācōrēba jūmarā cawa oi ewaride Tirodebemarā idjabā Sidoñnebemarā cāyābara bārāra wetara cawa oya.

23 ¿Capernauñebemarāra bajānaa wānica? ¡Wānaẽa! ¡Ācōrēba bārāra beudarā panabadamaa batabueya![‡] Mā ne ununaca bārā tāëna odara Sodoma purude odabara, jāñ purura wadibida bacasia.[§]

24 Baribrla māa jaraya: Ācōrēba jūmarā cawa oi ewaride Sodomanebemarā cāyābara bārāra wetara cawa oya.–

*Jesu ūjā bea ñnāñinebema
Luca 10:21-22*

25 Mañ ewaride Jesuba jarasia:

[†] **11:21** Ācōrēba Tirora, Sidoñ sida cawa osia. Amos 1:9-10.

[‡] **11:23** Beudarā panabadamaa. Griego bedeade bá bla “Hades.”

[§] **11:23** Sodoma. Mañ purura, Gomorra sida Ācōrēba cawa osia. Genesi 18:16deba aba 19:29daa.

-Zeza, b^{la}ra bajānebema Boroa idjab^a na^l
ējūānebema Boroa. Bla ne adua þeaa m^{la}
jaradiadara cawabida bērā m^{la} b^{la}ra bia jaraya.
Ne cawa þeaa b^{la} cawabiē basiā.

²⁶ Māē, Zeza, b^{la} māwā o quīrīāsia.

²⁷ M^{la} Zezaba m^{la} ara idjidebemada jūma
cawabisia. Ni abalba adua panla m^l, dji Warrara
sāwā b^{la}da; ab^a m^l Zezab^lrl cawa b^{la}. Ara ma^l
quīrāca ni abalba adua panla m^l Zezara sāwā
b^{la}da; ababe m^l, dji Warrab^lrl cawa b^{la}. M^{la}
abala m^l Zezada cawabisira, ma^l ēberā bida
cawayā.

²⁸ Ne jūmaneba sē panl^lrl, m^lmaa zedadua.
M^{la} bārāra ñnāñbiya.*

²⁹ Idu m^{la} jipa pe edebidadua. M^{la}neba cawa
wānadua. M^{la} jūma droabaria idjab^a soðeba djārā
cāyābara dji dromaara b^{la}da crīchacaa. M^{la}maa
zedib^lrl bārāra wārāda ñnāñnia.

³⁰ M^{la} jaradia b^{la}ra zareaē b^{la}. M^{la} obi b^{la} siða
oicha b^{la}.-

12

Jesura ñnāñbada ewari djibaria

Marco 2:23-28; Luca 6:1-5

¹ Ñnāñbada ewariðe Jesura ējūā trigo uðade
nībasia. Mañne idji ume nībabadarā jarra pan^l bērā
trigora t^l edadapeða co nībasidaa.

² Ädjia māwā o pan^lra ñc^lrl pariseorāba un-
unapeða Jesua jarasidaa:

---

* ^{11:28} *Ne jūmaneba sē pan^lra.* Judiorā ley jaradiabadaba ne z^lag^la
ataubi pan^l quīrāca ēberārā ne zareada obibadjidaa. Mateo 23:4.

-BΛ ume nībabadarāba ñnāñbada ewaride ocara panλda jāwā o panλa.-*

3-4 Mañne Jesuba ādjía jarasia:

-¿Bārāba Ācōrē Bedeara acλdacaca? Davi, idji ume nībabadarā sida jarra panasidađe ḥsāwā osida?† Davira Ācōrē dede eda wāpeda Ācōrē quīrāpita bāda pañda edasia.‡ Mał pañra ḥababe sacerdoterāba codida panasidaěca? Baribλa Daviba copeda idji ume nībabadarāa diasia.

5 Mał awara Ācōrēba Moisea diada leyde jara bλa sacerdoterāra ñnāñbada ewaride Ācōrē de dromane ne odida panλda.§ Māwāmīna ñnāñbada ewaridebema ley igara panλ carea bedeade panλea. ¿Bārāba mañgλ sida acλdacaca?

6 Mλa jaraya: Ācōrē de droma cāyābara dji dro-maara bλda nama bλa.

7 Ācōrē Bedeade nāwā jara bλa: “Animarā babue diadi cāyābara mλa biara quīrā bλa bārāba djārā quīrā djuburia pananida.”* Mał bedeaba jara bλda bārāba cawa pananabara, za bedea neě beada biě jaradaě bacasia.

8 Mλ, Nał Djara Edadara ñnāñbada ewari djibaria.-

*Jesuba ñnāñbada ewaride ēberā biabida
Marco 3:1-6; Luca 6:6-11*

9 Jesura mamaλba judiorā dji jarebada dedaa wāsia.

* **12:2** Exodus 34:21; Deuteronomio 23:25. † **12:3-4** 1 Samuel 21:1-6. ‡ **12:3-4** Exodus 35:12-13; Leviticus 24:5-9. § **12:5** Numero 28:9-10; Ezequiel 46:4-5. * **12:7** Osea 6:6.

10 Mama ēberā jₗwa beu bₗda bₗasia. Mañne ñcₗrₗba Jesura biē jara quīrīā panasidaa ñnāūbada ewarileyigara bₗ carea. Mañ bērā idjíā iwidisidaa:
-¿Bia bₗca cacua biē bₗda ñnāūbada ewaride bi-abida?-

11 Jesuba panusia:

-Bārā ovejada ñnāūbada ewaride uriade bₗaesira jₗwaba ēdrₗ edaēca? ¿Caiba māwā oē?

12 ¿Ēberāda oveja cāyābara biara bₗēca? Mañ bērā bia bₗa ñnāūbada ewaride bia oida.-

13 Mañbe dji jₗwa beu bₗā jarasia:

-Jₗwara jiradua.-

Māwā jirabₗrₗde idji jₗwara abeda biasia de-warabema jₗwa quīrāca.

14 Ara mañda pariseorāra ēdrₗdapeda wāsiðaa. Mañbe Jesu beadi carea crīcha jₗrₗsidaa.

Ācōrēba nezoca edada

15 Jesuba mañnebema cawaside ãyā wāsia. Zocārā ēberārāda idji caidu wāsiðaa. Mañne Jesuba dji cacua biē bearā jūma biabiciasia.

16 Idjia ādjirāa bio jara bₗsia idjidebemada ebudā jararānamārēā.

17 Mañgₗra māwāsia Ācōrēneba bedeabari Isaíaba jarada quīrāca.

18 Nāwā jarasia:

Nañgₗra mā edada nezocaa. Mā idjira quīrīā bₗa. Idji carea māra wārāda bio bₗsrida bₗa. Mā Jaurera idjíā diaya. Idjia puru beaza mā jiipa oidebemada jaraya.

19 Idjira ijaraēa idjabā quīrūbiðeba biaēa. Mañ bērā ni abalba idji bedeabₗrₗda purude ūrīnaēa.

- 20** Cha cõrāicha quirura idjia cõrātaēa. Íbñrā maãrī urua quirura idjia quiaēa.
 Ara mañ quírāca dji lþlaë bearā jipa o þaya aþa ne júmane poyabþrþdaa.
21 Mañne puru þeaza idjira jñānia ëdræ edamärëä.†

Jesu bië jarapedada

Marco 3:20-30; Luca 11:14-23; 12:10; 6:43-45

22 Maþbe ðcþrþba jai bara þa ëberäda Jesumaa edesiðaa. Mañ ëberära dauberrea þasia idjabå quírâme cara þasia. Jesuba idjira biabisia beðeamärëä idjabåunu þemärëä.

23 Júmaräba cawa crîchadaë bêrâ iwiðisidaa:

-Davideba zeida þura ðnaðgla Jesuca?-

24 Baribþræ ðadirâba mäwâ jara panþra pariseorâba ûrñsidaa. Mañgþrâba jarasidaa:

-Jâñ ëberâba jaira ãyâ jøretabaria, jairâ boro Beelzebûba mañ lþlada diada bêrâ.-

25 Baribþræ ðadjia crîcha panþra Jesuba cawada bêrâ jarasia:

-Aþari druaðebemarâda ara ðajidubâ djô pananibþræ, ðadubâ dji quininia. Aþari purude wa aþari dede dji ëberârâda ara ðajidubâ djô pananibþræ, dârâpananaëa.

26 Ara mañ quírâca Satanaba ara idji jaïda ãyâ jøretaþræ, ara idji ume djô þla. ðSâwâ idjia poya þura dârâ eroþai?

27 Bârâmaarâ mña Beelzebûðeba jairâda ãyâ jøreta þla. Mäwâra bârâ ðpë þeaba ðcaideba jaira ãyâ jøretabada? ðadirâba cawabidia bârâba ãi crîcha panþra.

---

† **12:21** Isaía 42:1-4.

28 Barib^lrl m^la Ācōrē Jauredeba jairāda ãyā j^lreta b^lblrl, Ācōrēba unubi b^la idjira jūesida bārā Boro bai carea.

29 Ēberā mēsrā b^lra naãrā j^l chūmlnaēb^lrl, ñsāwā idji dede eda ne dr^ladē wāni? A^lba māwā j^l chūmlsida poya idji nebiada dr^ladida panla.[‡]

30 A^lalda m^lare b^lēb^lrl m^l ume dji quīrūa. A^lalba m^l ume ēberārāda Ācōrēmaa eneēb^lrl ãyā j^lrecuabaria.

31 Ma^l carea m^la bārāa jaraya: ēberārāba cadjirua obadara, biē bedeabada sida Ācōrēba jūma quīrādoaya. Barib^lrl a^lalba Ācōrē Jaureba odada diauruba jāwā osiada aib^lrl, Ācōrēba ma^lra quīrādoaēa.

32 A^lalba m^l, Na^l Djara Edadada biē jaraib^lrl Ācōrēba ma^lra quīrādoaya. Barib^lrl a^lalba Ācōrē Jaureda biē jaraib^lrl, Ācōrēba ma^lra quīrādoaēa. Na^l ewari^le, ewari ze nūm^lza quīrādoaē baya.

33 Nejō biada zauib^lrl cawa panla bacuru biada. Barib^lrl dji biaēda zauib^lrl cawa panla bacuru cadjiruada. Nejōza idji zau b^ldēba cawa panla.

34 ¡Dama ēberārā! ¿Bārā dji cadjiruarāba sāwā ne biada bedeadi? Ēberāba idji sode crīcha b^l quīrāca be^ldeabaria.

35 Ēberā biaba idji sode ne bia ero^lldeba ne biada jarabaria. Barib^lrl ēberā cadjiruaba idji sode ne cadjirua ero^lldeba ne cadjiruada jarabaria.

[‡] **12:29** Ma^l versículo de Jesuba jara b^la ēberā mēsrā b^l j^l chūml quīrāca idjia diaurura poyabaria jaira j^lretacuai carea.

36-37 Bla ne biada jaraibla Ōcōrēba bla bia blaya. Baribla ne biaēda jaraibla cawa oya. Mla bārāa jaraya: Ōcōrēba cawa oi ewariēde jūmarāba idjia jaradida panla cārē cārē ādji bedeadeba djārā crīcha ārīsidada.

*Jesuba Jonánebema jarada
Marco 8:12; Luca 11:29-32*

38 Māwānacarea ūclra judiorā ley jaradiabadaba, pariseorā bida Jesua jarasidaa:

-Jaradiabari, dairāba quīrīā panla bla ne ununacada oida. Māwāra cawadia bla bajāneba ze bla.-

39 Baribla Jesuba jarasia:

-Bārā dji cadjiruarāba Ōcōrēra ījā ama panla. Bārāba mla bajāneba ze bla cawadi carea quīrīā panla mla ne ununacada oida. Baribla mla ne ununacada oēa. Bārāba ababe Ōcōrēneba bedeabari Joná māwāna quīrāca ununia.

40 Jonára beda droma biteda ewari ūbea āsa, diamasibida bāda quīrāca mā, Nañ Djara Edadara ewari ūbea āsa, diamasibida egorode bāya. §

41 Mañ awara Ōcōrēba jūmarā cawa oi ewariēde Ninive purudebemarāda piradrādapeda bārāra biē jaradia. Jonába Ōcōrēba cawa oyada aside ādjia cadjirua obadara igarasidaa.* Baribla Joná cāyābara dji dromaara bla nama blamīna bārāba ījānaē panla.

42 Mañ awara Salomoñ ewariēde Sabá druadrebema borora wērā basía. Idjira drua tāmāba zesia Salomoñ necawaa ūrī carea.†

---

§ **12:40** Joná 1:17. * **12:41** Joná 3:5-10. † **12:42** 1 Reye 10:1-13.

Barib^lrl na^l ewaride Salomo^l c^{ay}^lbara dji dromaara b^lda nama b^lm^lna b^lr^lba ij^lna^l pan^la. Ma^l carea Ac^lr^lba cawa oi ewaride ma^l w^lr^lba pirab^lripeda b^lr^lra bi^l jaraya.-

Jai jēda zeda

Luca 11:24-26

⁴³ Ëber^l cacuadebemada ëdr^ldacarea jaira ej^lu^l p^oasa ewaraga b^lde ln^lui carea jl^lrl babaria barib^lrl s^{am}a ln^lu^lida unucaa.[‡]

⁴⁴ Ma^l b^lr^l idjiduba n^{aw}a jarabaria: "M^ldji b^ladamaa jēda w^laya." J^lub^lrlde ma^l ëber^l sora de bari b^l qu^lr^lca unubaria. Bia ima n^{um}lda idjab^la ne j^luma bia n^{ume}ada unubaria.

⁴⁵ Ma^lbe siete jai idji c^{ay}^lbara cadjiruaara beada ma^l ëber^lmaa enepeda dji ëber^l sode eda panebadaa. Ma^l b^lr^l dji ëber^lra idji na^lrl b^lda c^{ay}^lbara wetara bi^l bebaria. Ara ma^l qu^lr^lca m^l ij^lé pan^l carea b^lr^l, dji cadjiruar^lda na^lna panana c^{ay}^lbara bi^lara panania.-

Jesu ëber^lrl idjimaa zepedada

Marco 3:31-35; Luca 8:19-21

⁴⁶ Jesuba wadibida ëber^lrla bedea b^lde dji papa, dji djabar^l si^la dajada pan^lda idji ume bedea qu^lrl^lpanasidaa.

⁴⁷ A^lba^lba Jesua jarasia:

-B^l papada, b^l djabar^l si^la dajadaare pan^lla. Äd^lira b^l ume bedea qu^lrl^lpan^lla.-

⁴⁸ Barib^lrl Jesuba ma^l ëber^lra jarasia:

-B^lmaar^l ¿cair^lda m^l papa idjab^la m^l djabar^l?

[‡] **12:43** Israeler^lba jarabadjidaa jair^lra ej^lu^l p^oasa ewaraga b^lde beabadada. Isa^l 34:14.

49 Mañbe idji ume nībabadarāmaa jwa supeda jarasia:

-Nañgrāda mā papaa idjabā mā djabarā.

50 Mā Zeza bajāne bāba quīrīā bā o bēadrā mā djabaa, mā djabawērāa, idjabā mā papaa.-

13

Pea podadebema ne jara bā

Marco 4:1-9; Luca 8:4-8

1 Ara mañ ewaride Jesura dedeba ēdrapeda amene droma icawa chūmane wāsia.

2 Mañne ēberārāda zocārā idjima powua nūmesia. Mañ bērā jābade bādopeda chūmesia. Ēberārāra ībāde do icawa duanesidaa.

3 Mañbe Jesuba ādjirāa ne quīrātanoa ne jara bādeba nāwā jaradasia.

-Ēberāda ne pode wāsia.

4 Māwā po nīne īcārla tara ođe bāecuasia. Mañne ībanada zesedapeda mīcuasidaa.

5 Īcārla tara ējūā mōgaraida bāde bāecuasia. Dji egorora nāūcha bā bērā mañ tara isabe tunusia.

6 Māwāmīna besea jāwārāba purrubasia bio carra jidaē bāda bērā.

7 Idjabā īcārla tara ējūā arlida bāde bāecuasia. Mama bāecuadara jācara arlida bara bāba bārā que-nasia.

8 Baribārla īcārla tara ējūā biade bāecuasia. Mañgrāla bio zausia. Īcārla cāmliba ara aride di-asia, dewaraba waitabeara diasia, waabemaba wai'bālara diasia.*

* **13:8** Griego bedeade nāwā bāla: “Īcārla cāmliba treinta diasia, dewaraba sesenta diasia, waabemaba cien diasia.”

9 Djí cawalra bara bala quíracuita ūrīdua.-

Jesuba j̄cārē cārēā ne jara bādeba jaradiasi?

Marco 4:10-12; Luca 8:9-10

10 Mañbe Jesu ume nībabadarāba idji caita zedapeda iwiñisidaa:

-¿Cārē cārēā ēberārāa ne jara bādeba jaradiabari?-

11 Jesuba panusia:

-Ācōrēba ēberārā pe eroþādebemada jūmarāa cawabiē bāmīna bārāa cawabi bala.

12 Aþaþa wārāda cawaiblra, Ācōrēba auduara cawabiya. Bariblra adua bala cawa bala crīchaiblra idjia crīcha bala siða Ācōrēba jārīya.

13 Mañ carea mla ãdjjirāa ne jara bādeba jaradiabaria. Mla o bala ãdjjirāba unu panamīna cawadaë panla, idjabä mla jara bala ūrī panamīna cawadaë panla.

14 Ācōrēneba bedeabari Isaíaba jaradara wārāa: Nañ ēberārāba ūrī panamīna cawadaëa. Bio unu panamīna cawadaëa.

15 Ñadjirāba sodeba poya cawadaëa, ūrī quíriñanaëa idjabä unu quíriñanaëa.

Māwā þeadaëbara ñadjirāba unucasidaa, ūrīcasidaa idjabä sodeba cawacasidaa.

Mañbe mla mañ zedapeda mla ñadjirāra biabicasia.[†]

16 Bariblra bārāra bio bia panla. Bārāba unu panlra, ūrī panla siða cawa panla.

17 Wārā arada mla jaraya: bārāba unu panlra zocārā Ācōrēneba bedeabadarāba, ēberārā jipa þea bida unu quíriñā panasidaa bariblra ununaë basía.

[†] **13:15** Isaí 6:9-10.

Idjabə bäräba ūrī panlra ūrī quïrīā pananamīna ūrīnaē basía.-

*Pea podadebema Jesuba cawa jarada
Marco 4:13-20; Luca 8:11-15*

18 Pea podadebema ne jara bʌd̥eba jaradara nañgla. Úrīnadua.

19 Ta oðe podaba nañda jara bʌa: Ācōrēba ēberārā pe eroþʌdebemada aþaþba ūrīpeda cawaëþrla, diauruba mañ bedea idji sode jūñara quïrādoabibaria.

20 Ta mōgaraida bʌ ëjūñane podaba nañda jara bʌa: ðcʌrla ëberārāba Ācōrē bedeara ūrīnapeda bio bʌsrida edabadaa.

21 Baribʌrla bio carra jidaë þea bērā dārā droadacaa. Ewari zarea zebʌrlde wa Ācōrē bedea ïjā panl carea ëberārāba bië obʌdade ãdjia ïjā panlra igarabadaa.

22 Ta ëjūñane podaba nañda jara bʌa: ðcʌrla ëberārāba Ācōrē bedeara ūrībadaa, baribʌrla ãdjirā sâwā bia þeadidebemada jūmawāyā crîchabadaa. Ne jūmada eroþeadibʌrla, bʌsrida þeadida crîchabadaa. Jūma mañ crîchaba bedea ãdji sode bedara bʌrá beabaria. Mañ bērā ãdjira waridacaa.

23 Baribʌrla ta ëjūñane biadē podaba nañda jara bʌa: ðcʌrlaþba Ācōrē bedeara bia ūrīnapeda ïjābadaa. Mañþe ðcʌrlaþba ne biada ara aride obadaa, ðcʌrlaþba waitabeara obadaa, idjabə ðcʌrlaþba wailʌlara obadaa.‡

Trigo ëjūñane chirua cadjurua uða

---

‡ **13:23** Griego bedeade nāwā bʌ þla: “Δειπνος τριαντα τρισκαρισματων, δειπνος εξηκοσια τρισκαρισματων, δειπνος εκατοντα τρισκαρισματων, δειπνος εκατοντα τρισκαρισματων.”

24 Mañbe Jesuba dewara ne jara bʌdeba jarasia:
-Bajäne ðʌba ëberärä pe eroðura nañ quiräca bʌla.
Eberäda þasia. Mañ ëberäba idji ejüâne trigo ta dji
biada úsia.

25 Baribʌrʌ idji nezocarä cäi panasidade idji
ume dji quirüda zepeda chirua cadjiruada trigo
udade úsia. Mañbe wäisia.

26 Mäwänacarea dji trigora odjapeda ëäpetasia.
Chirua cadjirua sida odjasia.

27 Dji nezocaräba djibaría iwidiide wäsiðaa: “Dai
boro, bʌ ejüâne trigo biada usibʌrʌ ðjäñ chirua
cadjiruara sâwâ odjasí?”

28 Djibariba panusia: “Mä ume dji quirüba mäwâ
osia.” Mañne dji nezocaräba idjia iwidisidaa:
“Mäeteara ðquiriñ bʌca dairäba ñücuade wänida?”

29 Djibariba panusia: “Mäwâ oränadua. Mäwâ
oðibʌrʌ trigoda chirua cadjirua ume äbaa
ñücuadia.

30 Biara bʌla idu äbaa waribidida aba
ewabʌdadadaa. Mañ ewariide mäa dji ewabʌdarâa
jaraya: naärä chirua cadjiruada jʌrʌ pedapeda
cajänadua babuedi carea. Baribʌrʌ trigora mä ne
wagabada dede waga bʌdadua.”-

Mostaza tadebema ne jara bʌ

Marco 4:30-32; Luca 13:18-19

31 Wayacusa Jesuba ne jara bʌdeba jarasia:
-Bajäne ðʌba ëberärä pe eroðura nañ quiräca bʌla.
Eberäba mostaza tada idji ejüâne úsia.

32 Mañ mostaza tara jüma dadjia ubada
cäyäbara djubibiara quirua. Baribʌrʌ dewara
nëu þea cäyäbara waibʌlara waribaria aba bacuru
babʌrʌdadaa. Mañ bërä ïbanara dji jʌwatede de
ocuade zebadaa.-

Pañ ësäbaridebema ne jara bñ

Luca 13:20-21

³³ Idjabä Jesuba dewara ne jara bñdeba jarasia:

-Bajäne Þäba ëberärä pe eroþra pañ ësäbari quïräca bña. Mañ pañ ësäbarira wëräba maãri edapeda harina waiþläde abuesia. Mañbe bio puerapeda chümlasia aña jüma ësäbñrñdaa.-

Jesu ne jara bñdeba bedeada

Marco 4:33-34

³⁴ Jüma mañgära Jesuba ëberäräa ne jara bñdeba jaradasia. Ababe ne jara bñdeba ädjiräa bedeabadjia.

³⁵ Äcõrëneba bedeabariba jarada quïräca wäräda mäwäisia:

Mäa ne jara bñdeba bedeaya. Äcõrëba nañ ejüä odaðeba ñtaa cawabië baðada mäa jaraya. §

Chirua cadjirua néude waridada Jesuba cawa jarada

³⁶ Mañbe Jesura ëberärä ume baðada diguidaa wäisia. Idji ume nñbabadara zedapeda iwidisidaa:

-Chirua cadjirua udadebemada dairäa cawa jaradua.-

³⁷ Jesuba jarasia:

-Dji ta bia ubarira mä, Nañ Djara Edadää.

³⁸ Peara nañ ejüäa. Dji ta biara Äcõrëba pe eroþa ëberäräa. Chirua cadjiruara diauru ëpë panñräa.

³⁹ Dji quïrû, mañ chirua cadjirua udara diauru. Dji néu ewaði ewariba jara bña nañ ejüä jõi ewarida. Dji néu ewaðira Äcõrë bajänebema nezocaräa.

40 Chirua cadjurua ëütacuadapeda babuebada quïrãca nañ ejüä jõbõrlde mäwãya.

41 Mä, Nañ Djara Edađaba bajänebema nezocaräda diabueya cadjurua obadaräda, cadjurua obibadarä sida mä puru tãenabemada jõrl pedamärëä.

42 Małgõrãra tlabl uruade batacuadia. Mama aujïä panania idjaba puaba quida īchia panania.

43 Baribõrl dji jipa beada ädjjirä Zeza purude ãmäda quïrãca dorrodorroa beadia. Dji cawalrl bara bala quïräcuita ūrïdua.

Ejüä nëdoda idjaba perla nëdoda

44 Bajäne Bala ëberärä pe eroõlra parata egorode mërä blda quïrãca bala. Mañ paratara ëberäba unupeda arima mërä bäsia. Mañbe bäsrida wäpeda jüma idjia eroõlra nëdobuepeda dji ejüäda nëdosia.

45 Mañ awara Bajäne Bala ëberärä pe eroõlra nañ quïrãca bala. Ëberäda bäsia. Mañ ëberäba perla neta dji biada nëdoi carea jõrl babadjia.

46 Mäwä bldede abä bio biya quiru nëbla blda unusia. Ara mañda idjia eroõlra jüma nëdobuepeda mañ netara nëdosia.

Ätarrayadebema

47 Bajäne Bala ëberärä pe eroõlra ätarraya quïrãca bala. Ätarraya baribõladae beda quïrätanoa jidabadaa.

48 Biradacarea iblðaa errebari edebadaa. Mañbe chüpanenapeda beda biada jamarade jõrl pebadaa. Dji cadjiruada batacuabadaa.

49 Ara mał quírāca nał ējūä jōbʌrʌde māwāya. Ācōrē bajānebema nezocarāda zedapeda ēberā cad-jiruarāda dji jipa ɓea tāenabemada āyā bʌdia.

50 Małbe tʌbl uruade batacuadía. Mama aujīā panania idjabā puaba quiđa īchia panania.-

Nebia djiwidi idjabā dji drōā

51 Małbe Jesuba iwidiśia:

-Młā jaradara ¿bärāba jūma cawasidaca?-

Ādjia panusidaa:

-Māē, dai Boro..-

52 Małne Jesuba jarasia:

-Bajāne Ɓʌba ēberārā pe eroɓʌdebemada judiorā ley jaradiabariba cawasira de djibari quírāca ɓaya. Idjia waga eroɓʌdebemada nebia djiwidiđa, dji drōā sida acʌbibaria.-

Jesu Nazarede bāda

Marco 6:1-6; Luca 4:16-30

53 Māwā ne jara bʌdeba jaradiadacarea Jesura āyā wāsia.

54 Małbe idji purude jūesia. Ewari abā judiorā dji jʌrebada dede jaradia ɓasia. Dji ūrī duanʌba cawa crīchadaě bērā nāwā jarasidaa:

-Nañgʌba ¿sāmaareba jāl crīcha cawaara edasi?
¿Sāwā ne ununacada poya oi?

55 ¿Idjira dadji purudebema de obari warraěca? Idji papara ¿Mariaěca? Idji djabarāra ¿Santiago, Jose, Simoñ idjabā Judaěca?

56 Jūma idji djabawērārā sida ¿dadjurā tāena panlěca? Māwā baibʌrl, ¿idjia sāma jācua cawasi? -

57 Ädjirāba Jesura ījā quírīñaě basía. Mał bērā Jesuba jarasia:

-Ãcõrẽneba bedeabarida djärã druade wayabadaa, bariblrl ara idji druadebemarãba wayadacaa. Idji dede panabada bida wayadacaa.-

58 ãdjirãba ïjãnaě bérã Jesuba mama ne ununacada zocárãébe osia.

14

Herodeba Jesudebema ûrñna

Marco 6:14-29; Luca 9:7-9

1 Mał ewarie ñerode Herodera Galilea druadebema boro basia.* Mał Herodeba ûrñsia Jesura trã blaga blada.

2 Mał carea idjiare bæaa jarasia:
-jMãmaarã Borocuebari Juałã ñrëbadada jåwã blala! Mał bérã júma ne ununacara poya o blala.-

3-4 Herodeba mawã jarasia Juałra beabida bérã. Małgla nãwã basia: Herodeba ara idji djaba Pelipe quima Herodía abadada edasia. Bariblrl Juałba idjia jarabadjia: “Bla djaba quimada erobacara blala.”† Mał carea Herodeba Juałra jidapeda preso blabada dede carenaba jå blasia.

5 Juałra beabi quíriä basia bariblrl puruda waya bæda bérã poya oë basia. Puruba crîcha basia Juałra ãcõrẽneba bedeabarida.

6 Herode toða ewari blasrida o panlne Herodía cauda jumarã quírapita bairasia. Małba Herodera bio blasridasia.

7 Mał carea mał awérãa wärâneba jarasia ne baridua idjia iwidiblrlada diaida.

* **14:1 Herode.** Mał Herodera Antipa trã jarabadjidaa. ãcõrẽ Bedeade odja blala Marco 6:14-28de, Luca 3:19de, 9:7-9de, 13:31-33de, 23:6-12de bida. Idji zezara “Herode dji Droma” abadjidaa (Mateo 2:1-23). † **14:3-4** Levitico 18:16.

8 Mañne dji papaba idji caua nāwā iwidibisia:
-Māa epedecode Borocuebari Juañ boroda diadua.-

9 Māwā iwidisiđe Herodera sopusia. Bariblrl jūma idji ume ne co duanla quīrāpita wārāneba jarada bērā Herodía cauba iwididara obisia.

10 Ara mañda Juañra preso bābada dede bāda oblá tābisia.

11 Juañ borora epedecode enenapeda Herodía caua diasidaa. Mañbe dji cauba dji papaa diasia.

12 Māwānacarea Juañ ume nībapedadaba idji cacuara edadapeda tābarisidaa. Mañbe Jesua jarade wāsidaa.

*Jesuba mil juesuma audu ne cobigada
Marco 6:30-44; Luca 9:10-17; Juañ 6:1-14*

13 Jesuba Juañ jaidada ūrīsiđe iduba jābađe ēberā neěmaa wābārla basía. Bariblrl ēberārāba idji sāmaa wābārlađa cawasidađe puruzabemada jīrūba araa wāsidaa.

14 Jesura jābađeba drua bādoblrlađe mañ ēberārā zocārā duanlađa unusia. Ādjirāra mīa djuburi ununa bērā dji cacua biě quedeadā biabicuasia.

15 Queubodo bērā idji ume nībabadarāra idjimaa wānapeda jarasidaa:

-Nama ēberāra caita neěa. Mañ awara queubārla. Ēberārāa jaradua puru bēađe codira nēđode wānamārēā.-

16 Mañne Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:
-Ādjirāra wāniě panla. Bārābārl ne cobidadua.-

17 Bariblrl āđjia jarasidaa:
-Daiba pañda juesumabe idjabā bēdada umébe eropanla.-

18 Jesuba jarasia:

-Mñmaa enenadua, mäëteara.-

19 Mañbe ñberärää jarasia põajäräne chüpanenamärëä. Mañ pañ juesuma panra, beda umé panra siða idji jawaðe edapeda bajñaa acapeda Äcörëa bia jarasia. Mañbe pañra cõräcuapeða idji ume nñbabadaräa diasia jedecaðamärëä.

20 Jümaräda ne codapeda jãwüäsiðaa. Dji adubadada jørl pesidade doce jamara birasiðaa.

21 Mama ne copedadara dji umaquïrã awa mil juesuma panasiðaca bña, wëräräda warrarä siða juachadaë.

Jesu do ñrñ nñbaða

Marco 6:45-52; Juañ 6:16-21

22 Mäwänacarea Jesuba idji ume nñbabadaräa jäbaðe bædobisia idji na quïrärä chänamärëä. Mañne idjira þesia ñberärä diguidaa wäbigai carea.

23 Jümaräda wäbigapeda iduba eyadaa Äcörëa iwidide wäisia. Queuside iduba þesia.

24 Mañmisa Jesu ume nñbabadarära do quësidra panasiðaa. Mañne nãüräda ädji noocoareba puá nñmä bërä baido bogozoaba jãbara jirawe eronñmesia.

25 Äsabodode Jesura do ñrñ nñda ädjimaa wäisia.

26 Baribñra idji ume nñbabadaräba mañ unusidade bio dauperasidaa. Ne wayaaba ädjirära þiasiðaa:

-¡Bëwäräda jãwã nña!-

27 Ara mañda Jesuba jarasia:

-¡Sozarra þeadadua! Mñda jãwã bña. ¡Ne waranadua!-

28 Mañne Pedroba idjía jarasia:

-Mă Boro, wārāda bʌda jāwā bʌbʌrʌ, măra do ʌrʌ bʌmaa wābidua.-

²⁹ Ara mañda Jesuba jarasia:

-¡Zedua!-

Ara mañda Pedrora jābađeba doeda bʌdopedə Jesumaa do ʌrʌ wābʌrʌ basía.

³⁰ Baribʌrʌ Pedroba năüră dji cābāyā puá bʌ unuside dauperasia. Mañne ta dogo bērā biasia:

-¡Mă Boro, carebadua!-

³¹ Ara mañda Jesuba jʌwađe jidapeda jarasia:

-Ache, ¿cārē cārē ūjāé basi măa bʌra do ʌrʌ poya năbabida?-

³² Jābađe badosidađe năürăra cābasia.

³³ Mañbe jūma jābađe panra Jesu quīrāpita chīrāborodē copanenapeda idjia bia bedeasidaa:

-¡Bʌra wārāda Ācōrē Warraa!-

Jesuba Genesare druade cacua biě bea biabida

Marco 6:53-56

³⁴ Chā wānada Genesare druade jūesidaa.

³⁵ Mamabema ēberārāba Jesura cawasidaa. Mañ carea jūma āđji druade jarabisidaa Jesura jūesida. Mañbe ēberārāba jūma dji cacua biě bearā idjimaa enesidaa.

³⁶ Ādjirāba idjia bedea djuburiasidaa ababe idjia cacuade jā bʌ ida tābimārēä. Jesuba idu tābida bērā jūmaena biacuasidaa.

15

Jʌwa sagʌbadadebema

Marco 7:1-23

¹ Măwānacarea ʌcʌrʌ pariseorāda, judiorā ley jaradiabada sida Jerusaleñ puruđeba Jesumaa zedapeda iwidisidaa:

2 –BΛ umē nībabadarāra jΛwa sΛgΛdaē ne cobadaa.
¿Cārē cārē dadji drōāenabemaba jaradiapedadara
igara panΛ? –*

3 Mañne Jesuba panusia:

–Bārā biēa ¿cārē cārē ara bādjia obadaebea
Ācōrēba obi bΛ bedeara igarabada?

4 Idjia nāwā jarasia: “BΛ zezada, bΛ papa sida
waya pananadua.”† Nañ sida jarasia: “Bariduuba
idji zezada, idji papa sida biē jaraibΛrΛ, idjira
beadida panΛ.”‡

5-6 BaribΛrΛ bārāba dji zeza wa dji papa careba
amaaba nāwā jarabadaa: “Jūma mΛa erobΛra
Ācōrēa diada bērā mΛa bΛra poya carebaēa.”
Māwā bārā drōā naēnabemaba jaradiapedada ēpē
pannneba Ācōrē bedeara igarabadaa.

7 Bārā dji biaca bearā, Ācōrēneba bedeabari
Isaíaba bārānebemada aride bΛsia. Nāwā jarasia:

8 Nañ puruba mΛa bia bedeabaria, baribΛrΛ
wārāda ādji sođeba mΛma crīchadacaa.

9 Adji quīrīabe mΛa bia bedeabadaa. MΛ bedea
cāyābara ēberā crīchadrΛ jaradiabadaa.§

10 Mañbe Jesuba ēberārā arima duanΛra trāpeda
nāwā jarasia:

–MΛ bedeara ūrīnadua cāwadamārēā.

11 Dadjia cobadaba Ācōrē quīrāpita mititia
bΛcaa. ĀtebΛrΛ itedeba ze bΛbΛrΛ dadjira Ācōrē
quīrāpita mititia bΛbaria.-

* **15:2** Levitico 22:4-8de jara bΛa sacerdoterāra cuidida
pannnebemada, baribΛrΛ Jesu ewarie de pariseorāba
jaradiabadjidaa jūmarāba jΛwa sΛgΛdida panΛda drōāenabemarāba
jarapedada quīrāca. † **15:4** Exodo 20:12. ‡ **15:4** Exodo 21:17.

§ **15:9** Isaía 29:13.

12 Māwāñacarea Jesu ume nībabadarāra caita zedapeda jarasidaa:

-¿Bla cawa bala pariseorāra sode biē duanada bla jāñ bedea jarada carea?-

13 Jesuba panusia:

-Mā Zeza bajāne bla udaëra jūma ēūta batacuaya.

14 Mañ bērā pariseorā carea crīcharānadua. Ādjirāra dauberrea bea quīrāca panla. Ādji ēpēbla sida dauberrea bea quīrāca panla. Dauberrea bla dewara dauberrea bla eronībaiblā umena uriade baedia.-

15 Mañne Pedroba Jesua jarasia:

-Dadjia cobadadebema bla jaradiadada dairāa cawa jaradua.-

16 Jesuba iwidisia:

-¿Bārā bida wadi adua panca?

17 ¿Dadjia cobadara biteda wāpeda dajadaa ēdrabarida cawadaē panca?

18 Bariblā ēberā iteñeba dajadaa ze bla sodeba ze bla. Mañgbla ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia blabaria.

19 Crīcha cadjiruada, mīñ beaida, daunemaida, audua baida, ne drāaida, sewa o baida, djārā biē jarai sida sodeba ze bla.

20 Jūma mañgbla ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia blabaria, bariblā jāwa sāglē ne coblāba dadjira mititia blacaa.-

Jesuba cananeo wērācau biabida

Marco 7:24-30

21 Jesura mamañba Tiro druade idjabā Sidoñ druade plarrla wāsia.

22 Mañne cananeo wērā mañ druadebemada Jesu nīmaa zesia. Mañ wērāba nāwā jīgua bedea nūmesia:

-¡Mā Boro, Davideba zeda, māra quīrā djuburiadua! Mā cauda jaiba bio bia mīga eroþla.-

23 Bariblrl Jesuba panuē basía. Mañne idji ume nībabadarāra caita wānapeda idjía nāwā bedea djuburiasidaa:

-Jāl wērāra dadjurā caidu bia nīa. Idjía jaradua ãyā wāmārēä.-

24 Wērāra cananeo bērā Jesuba idjía jarasia:

-Ácōrēba māra Israeldebema dji adua bēamaa diabuesia.-

25 Mañne wērāra Jesu quīrāpita chīrāborode cobepeda jarasia:

-Mā Boro, ¡carebadua!-

26 Jesuba panusia:

-Biē bla warrarāba co panla jārīda usaa diai carea.-

27 Mañne wērāba jarasia:

-Bla jara bla wārāa, mā Boro, bariblrl usaba djibari mesa edre djico jurruzoadada cobaria.-

28 Jesuba jarasia:

-Wērā, bla wārāda ījā bla mā bā cauda poya biabida. Mañ bērā bla quīrā bā quīrāca mā oya.-

Ara mañda dji caura biasia.

Jesuba cuatro mil ēberārā ne cobida

Marco 8:1-10

29 Mamaþba Jesura amene droma Galileadaa wāsia. Eyaðe ðtla wāpeda mama chūmesia.

30 Mañbe ēberārā zocārā idji bla mama zesesidaa. Ädjirāba jīrū biē bēada, dauberrea bēada, quīrāme

cara ɓeada, jʌwa biɛ ɓeada, quɪ̄rātanoa cacua biɛ ɓea siða zocārā enesidaa. Małgʌrāra Jesu caita ɓasidaa. Małbe Jesuba jūma biabiciasia.

31 Êberā arima duanʌba unusidaa dji quɪ̄rāme cara ɓeadara bedea panʌda, dji jʌwa biɛ ɓeadara bia panʌda, jī̄rū biɛ ɓeadara bia nī̄nada, idjabā dauberrea ɓeadaba unu panʌda. Jūmarāba cawa crichadaē bērā israelerā Äcōrābia bedeasidaa.

32 Mâwā panʌnne Jesuba idji ume nī̄babadarāra trłpeda jarasia:

-Mła nał ëberārāra mī̄ djuburi unu ɓla. Mł ume duanʌda ewari ūbea bablāra. Ädjia codi carea eropananara jōsia. Mła ädjirāra ne codaē diguidaa wābigaēa ota cacua norrabarirānamârē.-

33 Bariblāra idji ume nī̄babadarāba iwidisidaa:

-Nama ëberārā neéma ¿sāma codira edadi zocārā nūmł itea?-

34 Małne Jesuba iwidisia:

-¿Bārāba pałda jūmasâwā eropanʌ?-

Ädjia panusidaa:

-Sietebe eropanʌa, idjabā ɓeda zaqueda zocārāébe eropanʌa.-

35 Małbe Jesuba ëberārāra jūma egode chūmebisia.

36 Mał siete pałra, ɓeda siða idji jʌwadā edapeda Äcōrābia ɓlada asia. Mâwāpeda ɓedara pał siða cõrācuapeda idji ume nī̄babadarā diasia jedecadamârē. Ara małda jedecasidaa.

37 Jūmarāba codapeda jāwūäcuasidaa. Dji adubada jʌrlā pesidade siete jamara birasidaa.

38 Mama ne copedadara dji umaquirā awa mil quimārē panasidaca b̄la, wērārāda warrarā sida juachadaē.

39 Mañbe ëberārā wābigapeda Jesura jābađe bādopedā Magadañ druadaa wāsia.*

16

Pariseorāba Jesua ne ununaca obi panana

Marco 8:11-13; Luca 12:54-56

1 Māwānacarea īcīrla pariseorāda, saduceorā sida Jesumaa zesiđaa. Idjira Ācōrēneba zeđ b̄lada unubidida crīchasiđaa. Mañ carea idjia iwidisiđaa ne ununacada omārēā.

2 Mañne Jesuba panusia:

-Queublāđe īmādau baebariare bajāda purea nūmblārla, bārāba jarabadaa nurēma ewari biaida.

3 Idjabā diapeđa īmādau odjabariare bajāra purea nūmblārla idjabā towa nūmblārla, bārāba jarabadaa ewari cadjiruaidā. Bārā dji biaca bēarāba ewari quīrāra cawa panlmīna Ācōrēba nañ ewaride o b̄lra cawadacaa.

4 Bārā dji cadjiruarāba Ācōrēra ījā ama panla. Māra bajāneba ze b̄lada cawadi carea quīrīā panla māla ne ununacada oida. Bariblārla māla ne ununacada oēa. Bārāba ababe Ācōrēneba bedeabari Joná māwāna quīrāca ununia.-*

Mañbe Jesura āđjirā amepeda wāsia.

Pariseorā harina ēsābibari

Marco 8:14-21

* **15:39** *Magadañ*. Griego bedeade īcīrla cartade “Magdala” b̄l b̄la.

* **16:4** *Joná māwāna*. Joná 3:3-9; Mateo 12:38-41.

5 Amene droma chānapeda Jesu ume nībabadarāba cawasidaa pañda quīrādoasiāda.

6 Mañne Jesuba jarasia:

-Pariseorā harina ēsābibarida, saduceorāne sida quīrācuitadadua.-

7 Jesu ume nībabadarāra āduba nāwā bedeasiāda:

-Idjia māwā jarasia dadjirāba pañda enepedadaē bērā.-

8 Jesuba cawa bāsia cārēnebemada bedea panāda. Mañ carea jarasia:

-¿Cārē cārēā pañra neēana a panā? Bārāba Ācōrēra ījānaēca bāla.

9 ¿Mā odara bārāba unusidamīna cawadaē basica? ¿Quīrādoasiādaca pañ juesumaneba mā ēberārāra mil juesuma ne cobidada?[†] ¿Quīrādoasiādaca bārāba dji adubada jārā pesidade jamara jūmasāwā birasidada?

10 ¿Idja bāla quīrādoasiādaca pañ siete panāneba mā ēberārāra mil quīmārē ne cobidada?[‡] ¿Quīrādoasiādaca bārāba dji adubada jārā pesidade jamara jūmasāwā birasidada?

11 ¿Sāwāerā cawadaē mā pañnebemada bedeaē bāla? Mā jarasia pariseorā harina ēsābibarida, saduceorāne sida quīrācuitadamārēā.-

12 Mañbebārā cawasidaa Jesuba harina ēsābibaridebemada jaraē bāsida, ātebārā pariseorāba, saduceorāba jaradiabadaēbemada quīrācuitadamārēā jara bāsia.

*Pedroba Jesudebema jarada
Marco 8:27-30; Luca 9:18-21*

† **16:9** Mateo 14:17-21. ‡ **16:10** Mateo 15:34-38.

13 Māwānacarea Jesura idji ume nībabadarā sida Cesarea-Pilipo druađe jūene wāsidaa. Mañne Jesuba ādjia iwidisia:

-Mă, Nañ Djara Edađara ¿ēberārāba caida crīcha panꝝ?-

14 Ādirāba jarasidaa:

-Āc̄l̄r̄ba jara panla b̄ra Borocuebari Juañda. Dewararāba jara panla b̄ra Elíada. Dewararāba jara panla b̄ra Jeremiada wa Āc̄r̄neba bedeabarida.-

15 Mañne Jesuba iwidisia:

-Baribꝝl̄r̄ bārāba m̄lra ¿caida crīcha panꝝ?-

16 Simoñ Pedroba panusia:

-B̄ra Āc̄r̄ba īdr̄ edabari diai jaradaa, Āc̄r̄ zocai b̄ Warraa.-

17 Jesuba jarasia:

-B̄ra bio bia b̄la, Simoñ, Joná warra. Ni aþał īberāba b̄la mañgla cawabidaě basía, ātebꝝl̄r̄ m̄ Zeza bajāne b̄la cawabisia.

18 M̄la jaraya: b̄ra Pedroa. M̄la nañ m̄ogara īr̄ m̄ puruda oya. § Ni beu bida m̄ purura poyaěa.

19 Purudebema yave diabꝝl̄r̄ quīr̄aca m̄la b̄ra Āc̄r̄ba pe eroþađebemarā tāena dji dromada b̄lya.* B̄la nañ ījūāne iduaribiěra Āc̄r̄ bajāne b̄la bida iduaribiěa. Idjaba b̄la nañ ījūāne iduaribi b̄ra Āc̄r̄ bajāne b̄la bida iduaribiya.-

§ **16:18** *Pedro.* Pedro trāba griego bedeade m̄ogarada jara b̄la. Nañ m̄ogara. Pedro trāba m̄ogara jara b̄la b̄erā āc̄l̄r̄maarā Jesuba nañ m̄ogaraada abꝝl̄r̄deba Pedroba jara b̄la. Dewararāmaarā jara b̄la Pedroba versículo 16đe jaradada. Idjaba āc̄l̄r̄maarā Jesuda jara b̄la (1 Corinto 3:11; 10:4; 1 Pedro 2:6-8). * **16:19** Jesu ewaride purudebema yave eroþađe dji droma basía.

20 Mañbe Jesuba idji ume nñbabadarãa bio jara bësia ni abala jararãnamãrẽä idjira Ācõrẽba ëdrã edabari diai jaraðada.

Jesuba idji beadidebema jarada

Marco 8:31-9:1; Luca 9:22-27

21 Mañ ewariðeba ñtaa Jesuba idji ume nñbabadarãa jarabadjia idjira Jerusaleñne bia mïgaida bëlda. Nãwã jarasia:

-Mõra purudebema bororã jwæda, sacerdote bororã jwæda, judiorã ley jaradiabadarã jwæda bida bia mïgaya. Mõra beabidia bariblrl ewari ûbeade ñrãbaya.-

22 Mãwã jarada carea Pedroba Jesura jïgabe edepeda quẽä bë quïrãca jarasia:

-Mõ Boro, mãwã bedearãdua. Ācõrẽba bëra idu mawabiëa.-

23 Bariblrl Jesuba jëda acapeda Pedroa jarasia:

-Satana, mõ caitabemada ãyã wãdua. Mõa oida bëra bëa obi ama bëla. Bla Ācõrẽ quïrãca crïchaë bëla. Ätebllrl õberä quïrãca crïcha bëla.-

24 Mañbe Jesuba idji ume nñbabadarãa jarasia:

-Abaalba mõda õpë quïrñä bëblrl, idjia o quïrñä bëra igarapeda bia mïgai carea baida bëla.[†] Mañbe mõra õpëida bëla.

25 Abaalba nañ õjüâne bia baida jrla bæiblrl, jïrñare bia bæa. Bariblrl abalda mõ carea beuiblrl, Ācõrẽ ume ewariza zocai baya.

26 Õberäda nañ õjüâne ne jüma eroþde beuiblrl, ¿idjia eroþba carebaica? Beu amaaba idjia eroþdebemada ¿jümasawã poya diai?

[†] **16:24** *Bia mïgai carea baida bëla.* Griego bedeade nãwã bë bëla: “Idji crura atau edeida bëla.”

27 Wārāda mā, Nañ Djara Edadara bajānebema nezocarā ume zeya mā Zeza ḥvlađeba cawa oi carea. Mañne bia opedadara mā bia ḥuya idjabā cadjirua opedadara biě ḥuya.

28 Mā wārāda jaraya: ḥcrl̄ nama panl̄ beudi naēna ebuda ununia mā, Nañ Djara Edadara jūmarā Boro bai carea zeb̄rl̄da.-‡

17

*Jesu quīrā awara nūmena
Marco 9:2-13; Luca 9:28-36*

1 Sei ewari bađacarea Jesuba Pedroda, Santigoda, dji djaba Juañ sida āduba eya ḥtā ḥl̄maa edesia.

2 Mama āđji quīrāpita Jesura quīrā awara nūmesia. Idji quīrāra īmādau quīrāca dorrodoorroa nūmesia. Idjia jā ḥla sida īnāa quīrāca totroa nūmesia.

3 Cawaēne āđjia unusidaa Moiseda Elía sida Jesu ume bedea panl̄da.

4 Mañ carea Pedroba Jesua jarasia:

-Dai Boro, bia ḥla daira nama panl̄da. ḥla quīrīa ḥlb̄rl̄ daiba de zaqueda ūbea odia, aba ḥla itea, aba Moise itea, idjabā aba Elía itea.-

5 Pedro māwā bedea ḥl̄de jārārā eradrl̄ ḥl̄da āđji īrā zesia. Mañ jārārāba āđji īnā edaside nañ beđeada jīgua ūrīsidaa:

---

‡ **16:28** Daniel 7:13-14. *Ununia mā, Nañ Djara Edadara jūmarā Boro bai carea zeb̄rl̄da.* Ebuda ḥl̄ea cārēda ununida. ḥcrl̄maarā jara ḥla Jesu quīrā awara nūmeinebemada ununida. Dewararāmaarā jara ḥla Jesu īrēbađebemada, idji bajānaa wāinebemada, wa Ācōrē Jaure zeđebemada ununida.

-Nañgra mă Warra bio quíñā báa. Măra idji carea bársida báa. Idjia jara bára ūñadua.-*

⁶ Mañ ūñida de ne wayaba egode bárrubari tapanesidaa.

⁷ Măwă báde Jesura zepeda ãdjira tásia. Mañbe jarasia:

-Piradrádadua. Ne wayaránadua.-

⁸ Ñadjia wayacusa acabáda de Jesura iduba númida unusidaa.

⁹ Eyadeba edaa zesidade Jesuba ñdúa náwá jara báisia:

-Báraba unupedádara ni abála jararánadua abá mă, Nañ Djara Edada ñrëbabárladaa.-

¹⁰ Mañne ñadjia Jesua iwidisidaa:

-Măwára judiorá ley jaradiabadaba ¿cárē cárēa jarabada Elíada nañrã zeida báda?-

¹¹ Jesuba panusia:

-Wärada Elíara nañrã zeida báa ne jumada bia báli carea.†

¹² Baribárla măa jaraya Elíara zesida. Măwámína ni abála idjira cawadaé basía. Ätebárla ēberáraba o quíñápanana quíñaca idjira osidaa.‡ Ara mañ quíñaca mă, Nañ Djara Edadara ñdji jawaeda bia mágaya.-

¹³ Mañne Jesu ume níbabadarába cawasidaa idjia Borocuebari Juañebemada bedea báside.§

Jesuba warra jai bara bá biabida

Marco 9:14-29; Luca 9:37-43

¹⁴ Ñdji eyadeba edaa zesidade ēberárada zocárã abaa duanasiidaa. Mañne ēberáda Jesumaa zelia.

* **17:5** Deuteronomio 18:15; Isaías 42:1. † **17:11** Malaquias 3:1;

4:5-6. ‡ **17:12** Marco 6:14-29. § **17:13** Mateo 11:14.

Mañ ëberära Jesu quïrãpita chïrãborode coþepeda jarasia:

¹⁵ -Mñ Boro, mñ warrada quïrã djuburiadua. Idjira ara pichia wawabaria, mañba bia þacaa. Edauðe tþblde þaebaria idjabäa edauðe doeda þaebaria.

¹⁶ Mña idjira bñ ume nñbabadarãmaa enesia, mñwãmïna poya biabidaë basía.-

¹⁷ Jesuba jarasia:

-¡Bäräba Äcõrëra ïjänacaa! ¡Bärära dji cadjiruarää! Bäräba ïjänamärëä ¿aþa sâlbe mña droai? Warrara namaa enenadua.-

¹⁸ Jesuba jai quëä jøretaside warra cacuadebemada ëdrësia. Ara mañda warrara biasia.

¹⁹ Mñwänacarea Jesu ume nñbabadarära idjimaa wänapeda ãduba iwidisidaa:

-¿Sâwâerä dairäba jää jaira poya ãyä jøretadaë basi?-

²⁰ Jesuba panusia:

-Bäräba mäcua Äcõrëra ïjänaë panþ bërã poyaðaë basía. Wäräda mña jaraya: mostaza ta maärí quiru quïrãca bäräba maärí ïjä panþbara, nañ eyaa namabemada ãyä þade wäduada acasidaa, mañne eyara ãyä þade wäcasia. Mñwä ïjä panþbara bäräba poya oðaëra neë bacasia.

²¹ Baribþra jai nañca þea ãyä jøretadi carea Äcõrëa iwididida panþa idjabäa ne codaca ewarida oðida panþa.-*

*Jesuba waya idji beadidebema jarada
Marco 9:30-32; Luca 9:43-45*

* ^{17:21} Griego bedeade ñclra cartade mañ versículora neëa.

22 Galilea druađe ãbaa panasidađe Jesuba idji ume nãbabadarãa jarasia:

-Dãrãéne mã, Nañ Djara Edađara aþaþba ëberãrãa jidabiya.

23 Adjirãba mãra beadia, bariblrl ewari ūbeade mãra ãrãbaya.-

Mañ carea ãdjirãba bio sopusidaaa.

Jesuba parata Ăcõrẽ de droma carea diada

24 Jesu, idji ume nãbabadarã siđa Capernaum purudaa zesiđade Ăcõrẽ de droma carea parata jlrl pebadarãda Pedromaa wãsidaa. Adjirãba iwidisidaa:

-¿Bãrãa Jaradiabariba Ăcõrẽ de droma carea paratara diabarica?-†

25 Pedroba panusia:

-Mãë, diabaria.-

Pedro idji dede eda wãsida Jesuda naãrã bedeasia. Nãwã iwidisia:

-Bla ¿sãwã crîcha bã, Simoñ? ¿Cairãba paratara nañ ëjûâne bœa bororãa diađida panã? ¿Ara ãđji ëberãrãba wa ãibemarãba diađida panã?-

26 Pedroba panusia:

-Ãibemarãba diađida panã.-

Jesuba idjia jarasia:

-Mãë. Dji boro ëberãrãba diađacaa.

27 Dadjira dadji Boro Ăcõrẽ ëberãrãa, bariblrl mañ paratara diađia ëberãrãba biě

† **17:24** Judiorã dji umaquîrã veinte poa ãtaa bœaba poaza mañ paratara diađida panasidaa Ăcõrẽ de droma bia eroapanani carea. Ewari umé trajadabari edadada diađida panasidaa. Exodo 30:13-16; 38:25-26; 2 Cronica 24:9-14; Nehemia 10:32.

crīcharānamārēā. Mał bērā doeda beda wade wādua. Dji naārā mībərl itede ac̄sira paratada unuya. Mañ paratara edapeda mā carea, bā carea bida diadua.-

18

Caida dji dromaara bā

Marco 9:33-48; Luca 9:46-48; 17:1-2

¹ Mañ ewaride Jesu ume nībabadarāra idji caita zedapeda nāwā iwidisidaa:

-Bajāne Bāba pe erobādebemarāda ḷcaida dji dromaara bā?-

² Mañne Jesuba warra zaqueda trāpeda ādjirā ēsi nūmsia.

³ Nāwā jarasia:

-Wārā arada mā jaraya: bārāba crīcha panra ãyā bādapeda warrarā quīrāca beadaebārl, Bajāne Bāba pe erobaēa.

⁴ Baribārl aþaþda nañ warra zaque quīrāca dewararā cāyābara edaara beibārl, Bajāne Bāba pe erobādebemarāda dji dromaara bāya.

⁵ Bariduaba mā ïjā bādeba warrarāda bia edaibārl, māda bia edabārla.

⁶ Bariduaba mā ïjā bea dji dromaē queðeada cadjiruade baebibārl, Ācōrēba mañ ēberāra bio cawa oya. Mañ cawa oira bio zarea bai bērā biara bāla mañ ēberā ochirude yu waiþlada jñnapeda pusade þatabuedida nābārl beumārēā.*

⁷ ¡Mīa djuburi beaa nañ ëjūñebemarāra! Cadjirua obibarira nañ ëjūñe baraa. Mañra baraya

---

* ^{18:6} Yu waibā. Griego bedeade “burro yu” bā bāla.

baribʌrʌ djärāa ne cadjirua obibari ēberāda bio mīñā djuburi bʌla.

⁸ Mañ carea bʌ jʌwaba wa bʌ jīrūba báa cadjiruada obibʌrʌ, mañ cadjirua o amaaba bʌlá tutapeda ãyã batabuedua. Bʌla jʌwa ababe wa jīrū ababe eroþaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Mañda biara bʌla Ācōrēba bʌra jʌwa umé wa jīrū umé eroþada tʌbʌ urua quicamaa batabuei cãyãbara.

⁹ Idjabə bʌ dauba báa cadjiruada obibʌrʌ, mañ cadjirua o amaaba ēütapeda ãyã batabuedua. Dau ababe eroþaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Mañda biara bʌla Ācōrēba bʌra dau umé eroþada tʌbʌ uruade batabuei cãyãbara.

Oveja aduadadebema ne jara bʌ

Luca 15:3-7

¹⁰ Warra zaquerāra igararānadua. Mña jaraya: bajānebema nezocarā mñ Zeza quírāpita duanʌba ãdjirāra Wagabadaa.

¹¹ Wärāda mñ, Nañ Djara Edadaba dji aduá beada ēdrʌ edai carea zesia.[†]

¹² Bärāba ¿sãwã cr̄chadi? Ēberāba cien oveja eroþʌdebemada abə aduaibʌrʌ ¿dji 99 panʌra eyade amepeda dji aduadada jʌrlde wãéca?

¹³ Mña wärā arada jaraya: ēberāba idji ovejada unusira dji 99 aduaë bea cãyãbara mañ oveja carea bʌsridaara baya.

¹⁴ Ara mañ quírāca bärā Zeza bajāne bʌba quírīñāea ni abal warra zaquera aduaida.

Bʌ djababa cadjiruada osira sãwã oida bʌ

Luca 17:3

---

† **18:11** Griego bedeade zocárā cartade mañ versículora neëa.

15 BΛ djababa bΛda biě oibΛrΛ, idjimaa wāpeda bāduba panne ibiadeba quēādua. Idjia bΛ bedeada ījāsira bārāra ibiadia.

16 BaribΛrΛ bΛ bedeara ījāébΛrΛ, ēberāda aba wa umé idjimaa ededua. Małrāba jaradia jūma bΛa jara bΛra wārāda.‡

17 Ādjia jarabΛdara idjia ūrī quīrīāébΛrΛ, Ācōrē ījā bēara jūma ābaa trāpeda ādjirāa małnrebemada jaradua. BaribΛrΛ Ācōrē ījā bēaba jarabΛdara ūrī quīrīāébΛrΛ, idjira Ācōrē adua bΛ quīrāca wa Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebari quīrāca igaradua.

18 Wārā arada māa jaraya: bārāba nał ējūāne iduaribidaëra Ācōrē bajāne bΛ biđa iduaribiëa. Idjaña bārāba nał ējūāne iduaribi panra Ācōrē bajāne bΛ biđa iduaribiya.

19-20 Nałda māa jaraya: mā ījā pannda umé wa ūbea ābaa dji jare panne mā sida mama baya. Mał bērā bārānebemada umé nał ējūāne mā Zezaa iwidiđi carea bedea audibΛrΛ, bārāba iwidiđibΛdara mā Zeza bajāne bΛba oya.-

Cadjirua quīrādoaë badadebema ne jara bΛ

21 Małbe Jesu caita zepeda Pedroba iwidisia:

-Mā Boro, mā djababa mā biě obΛrΛde ¿barima jūmasāwā quīrādoaida bΛ? ¿Barima siete bia bΛca?-

22 Jesuba panusia:

---

‡ **18:16** Deuteronomio 19:15; 1 Timoteo 5:19. *Małrāba*. Griego bedeade bΛ bΛa: “Ēberā umé wa ūbea panla.”

-Mλa jaraya: b̄arima sietebe māwā oiē b̄la
ātebλrλ 77 oida b̄la. §

²³ Bajāne B̄λba ēberārā pe erobλra naλ quīrāca
b̄la: ēberārā boroda basia. Ewari aba maλ boroba
quīrīa basia idjiare b̄eaba idjia parata diadara jēda
diadida.

²⁴ Māwā b̄lde aba enesidaa. Maλ ēberāba dji
boroa paratada waibλa jēda diaida basia.

²⁵ Maλne idjia cārēba jēda diaida neē basia. Maλ
bērā dji boroba idji parata edai carea maλ ēberāda,
dji quimada, dji warrarā siđa nēdobuei basia djārā
nezocada b̄eadamārēa. Jūma maλ ēberāba erobλ
siđa nēdobuei basia.

²⁶ Maλne ēberāra chīrāborode cobepeda dji boroa
nāwā bedea djuburiasia: “Mλ boro, mλ quīrā
djuburia jλādua. Mλa bλa jūma jēda diaya.”

²⁷ Maλne quīrā djuburiadeba dji boroba jūma
dji ēberāba diaida b̄adara quīrādoapeda idjira ēdrλ
basia.

²⁸ Maλbe ēberāra wāsia. Wābλrλde idji boroare
b̄lde aba unusia. Maλgλba idjia paratada maārī
jēda diaida basia. Maλra osāga jidapeda jarasia:
“Mλa diaida b̄lra diadua.”

²⁹ Dewarabemaba idji quīrāpita chīrāborode
cobepeda jarasia: “Mλ quīrā djuburia jλādua. Mλa
bλa jūma jēda diaya.”

³⁰ Baribλrλ quīrā djuburiaē basia, ātebλrλ preso
b̄lbisia aba idjia diaida b̄adara jūma diabλrλdaa.

³¹ Dji boroare b̄eaba maλra unusidaa. Maλ
carea bio sopuasidaa. Wānapeđa dji boroa jūma
nēbλrλsidaa.

---

§ 18:22 77. Griego bedeade “setenta veces siete” bλ b̄la. Jesuba
jara b̄la dadji biē obλdara jūma quīrādoadida panλda.

32 Dji boroba mañ ëberära idji quïrãpita trãpeda nãwã jarasia: “¡Bla nezoca cadjirua! Bla bedea djuburiaside bla jëda diaida badara ñmãa jüma quïrãdoasiëca?

33 Mañda ñcärë cärëa dewarabemara quïrã djuburiaë basi?”

34 Dji borora bio quïrû bñ bërã mañ ëberära preso bië obadarã jawaeda bësia aba idjia jëda diaida badara jüma diablarædaa.-

35 Mañbe Jesuba jarasia:

-Ara mañ quïräca bäräa djabaräba bië opedadada bäräba sodeba quïrãdoaëbärla, mñ Zeza bajäne bëba jüma bärära bië bëya.-

19

Jesuba mñä amaira bië bëada ada

Marco 10:1-12; Luca 16:18

1 Mäwã jaradacarea Jesura Galilea druadeba Judea druadaa wäisia Jordäñ do quïrääre.

2 Zocärä ëberära idjira ñpësidaa. Mama dji cacua bië quedeara jüma biabisia.

3 Mäwã bñde ñclrla pariseoräda zesidaa idjira bië bedeabidi cawaya. Mañgräba iwidisidaa:

-¿Umaquïräba dji quimada baridua carea amaida bëca?-

4 Jesuba panusia:

-¿Bäräba Äcõrë Bedeade acldacaca? Nañ ñjüä oside Äcõrëba umaquïräda, wërã sida osia.*

5 Idjabäa jarasia: “Mañ carea umaquïräba dji zezara, dji papa sida amepeda idji quima ume äbaa beya. Mäwã cacua aba bñ quïräca panania.”†

---

* **19:4** Genesi 1:27. † **19:5** Genesi 2:24.

6 Adjira umé panēa, ātebərə cacua abə bə quīrāca panla. Mañ bērā Ācōrēba ābaa bədara dji amanacara panla.-

7 Mañ carea ādjirāba iwidisiðaa:

-Māwāra Moiseba Ɂcārē cārē bəsi abəlba idji wērāa carta mīā amainebemada diaibərə amaida bəlda? -‡

8 Jesuba panusia:

-Bārāra cəwərə zarea bəa bērā Moiseba māwā iduaribisia. Baribərə Ācōrēba nañ ējūā oside māwā quīrīāē bəsia.

9 Māa jaraya: bariduaba idji wērā daunemaē bəlda amapeda dewara wērāda edaibərə, mañ umaquīrāra daunema bəla. [Idjia amana wērāda dewara umaquīrāba edaibərə mañ umaquīrā sida daunema bəla.] -§

10 Mañne Jesu ume nībabadarāba idjia jarasiðaa:

-Māwā baibərə, biara bəa quima edaēda.-

11 Mañ carea Jesuba jarasia:

-Jūmarāba quima edaē crīchara poya droadaēa. Ababe Ācōrēba mañ crīchada diaibərə poya deu bəya.

12 Lcərləba poya warra oðacaa māwā topedada bērā. Lcərlə māwā bəaa warra orānamārēā ògo opedada bērā. Idjaba l̄cərləba quima edaira crīchadacaa biara ādji Boro Bajāne Ȑl itea ne odi carea.* Bārāda poya deu bəadibərə, māwā bəadadua.-

*Jesuba warra zaquerā bia jara bəda
Marco 10:13-16; Luca 18:15-17*

‡ **19:7** Deuteronomio 24:1-4. § **19:9** Griego bedeade l̄cərlə cartade bedea corchetede bəra neēa. * **19:12** 1 Corinto 7:1-9.

13 Mañbe ñberäräba warra zaqueräda Jesumaa enesidaa idji jwara ãdjirä ñrñ bñpeda Äcõrëa iwidimärëä. Baribrla Jesu ume nñbabadaräba djibariräda quëäsidaa.

14 Mañ carea Jesuba jarasia:

-Idu warra zaquerära mñmaa zebidadua, Bajäne ñbla pe eroþldebemara ãdjirä quïräca panl bërä.-

15 Mañbe idji jwara warra zaquerä ñrñ bñpeda wäisia.

Parata bara bñ Jesu ume bedeada

Marco 10:17-31; Luca 18:18-30

16 Ewari abä cüdrada Jesumaa zesia. Mañ cüdraba iwidisia:

-Jaradiabari, Äcõrë ume ewariza zocai þai carea ñmña cärë biada oida bñ? -[†]

17 Jesuba panusia:

-¿Cärë cärëä mña biadebemada iwidí bñ?[‡] Ni abalda dji biaëa, ababe Äcõrëdrä dji biaa. Bñda Äcõrë ume ewariza zocai þa quïrñä bñbrla, idjia obi bñ bedeada ïjä odua.-

18-19 Idjia iwidisia:

-¿Sälganda?-

Jesuba jarasia:

-Mñä bearädua, daunemarädua, ne drlarädua, sewadeba djärära bië jararädua, bñ zezara, bñ papa sida wayadua, § idjabäa djärära quïrñädua ara bñdji quïrñä bñ quïräca.-*

[†] **19:16** Griego bedeade ñcrla cartade “Jaradiabari Bia” bñ bñla.

[‡] **19:17** Bñla ¿cärë cärëä mña biadebemada iwidí bñ? Griego bedeade ñcrla cartade nñwñ bñ bñla: “¿Cärë cärëä mña dji biaada a bñ?”

§ **19:18-19** Exodo 20:12-16. * **19:18-19** Levitico 19:18.

20 Cūdraba jarasia:

-Jūma małgʌra ījā o bʌla.[†] Młā ɿwađi cārēda oě bʌl?-

21 Mañne Jesuba idjía jarasia:

-Bʌda wārāda jipa bā quīrīā bʌbʌrlʌ, bʌla erobʌra jūma nēdobuede wāpeda dji paratara ne neě quedearia diadua. Māwā nebiada bajāne erobaya. Mañbe mł umē nībade zedua.-

22 Cūdraba mał ūřpeda sopua bɛsia bio bara bʌl bērā. Ara mañda wāsia.

23 Mañne Jesuba idji umē nībabadarāa jarasia:

-Wārāda bio zarea bʌla ēberā ne bara bʌba Ācōrēra idji Boroda bʌli carea.

24 Wayacusa młā jaraya: parata bara bʌba Ācōrēra idji Boroda bʌli cāyābara cameyoda āguja uriađe eda wāichaara bʌla.-

25 Mañne idji umē nībabadarāba cawa crīchadaě basia. Ācōrēba ne bara bēara bia pe erobʌda crīcha panasiđaa. Ādjirāba iwidisidaa:

-Māwāra Ācōrēba ɿcaidrʌ ēdrʌ edai?-

26 Jesuba ādjirā acʌpeda jarasia:

-Ēberāba māwā poya ocaa baribʌrlʌ Ācōrēmaarā oicha bʌla.-

27 Mañne Pedroba Jesua jarasia:

-Bʌl ēpēni carea daiba ne jūmada amesiđaa. ɿMāeđeara cārēda edadi?-

28 Jesuba panusia:

-Wārā arada młā jaraya: Ācōrēba ne jūma dji-widi oi ewaride mł, Nał Djara Edadara mł bugue biya quirude chūmeye. Mañne bārā mł umē nīnara

---

[†] **19:20** *Jūma małgʌra ījā o bʌla.* Griego bedeade ɬcʌrlʌ cartađe idjaba “cūdra edałba” bʌl bʌla.

doce buguede chūpanenia Israeldeba yōpedada doce purudebema bororāda bēadi bērā.

²⁹ Mā carea bariduaba idji deda, djabarāda, djabawērārāda, zezada, papada, quimada, warrarāda, ējūāda ameiblā, idjia amena cāyābara cien edaya idjaba Ācōrē ume ewariza zocai baya.[‡]

³⁰ Māwā dji jīrūrebemada dji nabemarāda beadia, dji nabemarāda dji jīrūrebemada beadia.

20

Uva néudebema ne jara bā

¹ Ācōrēba ēberārā pe eroēra nañ quīrāca bāa. Néu djibarida bāsia. Ewari abā diapedēda ēberārāda idji uva néude trajadamārēā jārāde wāsia.

² Lcrlā ēberārā ume bedea bāsia ewari abā carea paratada diaida. Mañbe ādjirāra idji uva néudaa trajade wābisia.

³ Amādau ltlā bāblrāde djibarira wayacusa purudaa wāsia. Mama ēberārā bari bēada dewara unuśia.

⁴ Ādjirāa jarasia: “Bārā siđa mā néude trajade wānadua. Mañbari māa paratada aride diaya.” Ara mañda wāsiđaa.

⁵ Umatipa idjaba ñmādau buyadacarea djibariba abarica osia.

⁶ Mañbe ñmādau baevodode wayacusa purudaa wāsia. Ēberārā bari bēada dewara unupeda iwidisia: “¿Cārē cārēā idj trajadaē panl?”

⁷ Ādjirāba panusidaa: “Ni abāba daia trajuda diađaē panl bērā.” Mañne idjia jarasia: “Bārā

[‡] **19:29 Quima.** Griego bedeade lcrā cartađe mañra neěa.

sida mă néudaa trajade wānadua. Mañbari măa paratada aride diaya.”*

8 Queubodode djibariba trajudebema boroa jarasia: “Dji tra ja panra trācuapeda ādji trajapedadabari paratada diadua. Dji jīrūare zepedadarāa naārā diadua. Naārā zepedadarāa jīrūare diadua.”

9 Amādau baevodode trajade wā pananara dji boromaa zesidaa. Mañne ādjiza ewari abā daucha trajada quīrāca edasidaa.

10 Mañ bērā dji naārā trajade wā panana zesidade crīchasiidaa parata waiþvara edadida baribarā aþarica edasidaa.

11 Mañ carea néu djibari ume biē duanesidaa.

12 Nāwā jarasiidaa: “Jāñ jīrūare zepedadara hora ababe trajasiidaa, baribarā bāa dairāa diaða quīrāca ādjirāa bida diasia. Dairādrā beseade ewari daucha trajasiidaa.”

13 Baribarā néu djibariba abala jarasia: “Ache, măa bāra jipa o bāa. ¿Bāra mă ume bedea bāsiëca ewari ababema parata carea trajaida?

14 Bā paratara edapeda wādua. Măa bāa diaða quīrāca dji jīrūare tra ja pananaa dia quīriā bāa.

15 ¿Bāmaarā mă paratara mādjia o quīriā bāa quīrāca oiē bāca? Măra ēberā bia bērā ¿bāra biē nūmāca?”

16 Ara mañ quīrāca dji jīrūarebemada dji nabemarāda bēadia, dji nabemarāda dji jīrūarebemada bēadia.—†

* **20:7** *Mañbari măa paratada aride diaya.* Griego bedeade ñcārga cartade mañra neēa. † **20:16** Griego bedeade ñcārga cartade idjabā bāa: “Ācōrēba zocārā trā bāa, māwāmīna zocārāébe edaya.”

*Jesuba idji beadidebema waya jarada
Marco 10:32-34; Luca 18:31-34*

¹⁷ Jesu Jerusaleñnaa wābʌrʌde zocārā ēberārāda idji ume wāsidaa. Mañne idji ume nībabadarā doce panʌda jīgabe edepeda ādjirāa jarasia:

¹⁸ -Urīnadua, dadjirāra Jerusaleñnaa wābʌdaa. Jāma aþaþba mλ, Nañ Djara Edadara jidabiya sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida cawa odamārēā. Ādjirāba jaradia mλra beuida bʌda.

¹⁹ Mañbe mλra judiorāéa diadia. Mañgʌrāba mλra ipida biě jaradapeda, uðapeda crude cachidia. Baribʌrʌ ewari ūbeade mλra ñrēbaya.-

Zebedeo warrarāba iwidiapedada

Marco 10:35-45

²⁰ Māwānacarea Zebedeo quimada, idji warrarā siða Jesumaa zesidaa. Mañ wērāba Jesua bedea djuburiai carea idji quīrāpita chīrāborode coësia.

²¹ Mañne Jesuba iwidisnia:

-Bla ¿cārēda quīrīa bʌ?-

Idjia panusia:

-Bʌ jūmarā boroda þebʌrʌde za mλ warrarā umé panʌda aþa bʌ jλwa araare, aþa bʌ jλwa acʌare bʌdua.-

²² Mañne Jesuba jarasia:

-Bārāba adua panʌa cārēda iwidi panʌda. Mλra bio bia mīgaya. ¿Bārā siða ara mañ quīrāca bia mīgaði carea panʌca? -‡

Ādjia panusidaa:

-Māe, bia mīgaði carea panʌa.-

---

‡ **20:22** Griego bedeade nāwā bʌl bʌla: “¿Bārāra mλ borocuedi quīrāca borocuedica? ¿Mλa doida bʌra bārā bida poya dodica?”

23 Mañne Jesuba jarasia:

-Bārā sida wārāda māl quīrāca bia mīgadía. § Baribārla māl jāwa araare, māl jāwa acłare chūpananida māla poya diaēa. Māl Zezabārla mama chūpananida eroħla.-

24 Santigoba, Juañ ume iwidiapedadada waabema die panla ūrīsiāde ādji ume quīrūsiāaa.

25 Mañne Jesuba ādjirā trācuapeda jarasia:

-Bārāba cawa panla nañ ējūānebema bororāba ādji ēberārāra jūmawāyā zocabadada. Ādjirāba unubibadaa ādja jarabādara jūmarāba ījā odida panla.

26 Baribārla bārāra māwā bēadiē panla. Bārānebemada dji dromada ba quīrīā bārla waabemarā nezocada bāida bāla.

27 Dji dromaara ba quīrīā bāra jūmarā cāyābara edaara bāida bāla.

28 Mañ quīrāca māl, Nañ Djara Edadara zeē bāla ēberārā māl nezocarāda bēadamārēä. Ātebārla ze bāla ēberārā nezocada bai carea. Māwā māra beuya zocārā ēberārāda ēdrā bāi carea.-

Jesuba dauberrea bēa umé biabida

Marco 10:46-52; Luca 18:35-43

29 Jerico purudeba ēdrasidāde Jesu caidu ēberārāda zocārā wāsiāaa.

30 Māwā wānane dauberrea panla umé o icawa chūpanasiāaa. Jesu ādji caita wābārlada ūrīsiāde nāwā bīasiāaa:

-¡Dai Boro, Davideba zēda, daira quīrā djuburiadua!-

§ **20:23** Jesuba jarada quīrāca wārāda māwāsia. Hecho 12:1-3; Apocalipsi 1:9.

31 Mañne ñberäraba ãdjira chupeadamärëä quëäsiðaa, bariblrl ãdjia wetara biasidaa:

-¡Dai Boro, Davideba zeda, daira quïrã djuburiadua!-

32 Mañbe Jesura nümesia. Ñadjira trãpeda iwidisia:

-¿Cärëda quïrïä panla mña oida?-

33 Ñadjia jarasidaa:

-Dai Boro, quïrïä panla dai dauba unu bëida.-

34 Jesuba ñadjira mïä djuburi ununa bërã ñadi daura tâsia. Ara mañda unu panenapeda Jesu ume wäsiðaa.

21

Jesu Jerusaleñe jüëna

Marco 11:1-11; Luca 19:28-40; Juañ 12:12-19

1 Jerusaleñ caita jüëbädade Betpague purude Olivo eya carra jüësiðaa. Mañne Jesuba idji ume nïbabadaräda umé purudaa diabuesia.

2 Ñadjia nãwã jarasia:

-Dadjirä quïräpe bñ purudaa wänadua. Ara jüëbädade burro wërã warra bara bñda jñ nümlada ununia. Ërã edadapeda umena mñmaa enenadua.

3 Aþalba bärää cárë cárëä mäwã o panla iwidiblrl, nãwã jaradadua: “Dadji Boroba quïrïä bñla. Bariblrl nane jëda diabueya.”-

4 Mañgra mäwäcia Äcõrëneba bedeabariba jarada quïräca. Nãwã jarasia:

5 Sioñ purudebemaräa nãwã jaradadua:

Acladadua, bärä boroda burro ñrñ bärämäa zeblrla.

Dji droma quīrāca zeē b̄la. Burro zaque īrā
zeb̄rl̄a.*

6 Ara mañda Jesu ume nībabadarā umé panra
wānapeda Jesuba jarada quīrāca osidaa.

7 Burro wērāra, dji warra sida Jesumaa
ededapeda ādjia cacuađe jā panra burro īrā
b̄lsidaa. Mañbe Jesura īrā chūmesia Jerusaleñ
purudaa wāi carea.

8 Ēberārā cābana cuabusiba Jesu bia edadi carea
ādjia cacuade jā panra ode tōcua wāsidaa. De-
wararāba bacuru jāwate quedua bara b̄eada b̄lá
tucuadapeda ode b̄acua wāsidaa.

9 Mañne zocārā ēberārā idji na nīnaba, caidu
zeb̄lda bida nāwā b̄aga duanasidaa:

¡Bio bia quirua Davideba zedara!

¡Bio bia b̄la Ācōrē trāneba zeb̄rl̄a!† ¡Bio bia
quirua Bajāne Ñ̄ra!

10 Jesu Jerusaleñne jūēside purura b̄aga duane-
sia. Nāwā iwidibadjidaa:

-Idjira ¿caida jāwā b̄a?-

11 Iwidibadaza Jesu ume zepedadadarāba
panubadjidaa:

-Jāḡla Jesua, Ācōrēneba bedeabaria. Idjira
Nazare puruđebemaa, Galilea druđebemaa.-

*Jesuba ne nēdobuebadarā ãyā jārecuada
Marco 11:15-19; Luca 19:45-48; Juañ 2:13-22*

12 Māwānacarea Jesura Ācōrē de dromanaa
wāsia. Mama dajada Ācōrēa diadi careabema
nēdobuebadarāda unusia. Ne nēdo b̄ea siđa zocārā

* **21:5** Zacaria 9:9. † **21:9** Salmo 118:25-26. Bio bia quirua.
Arameo bedeade jarabadaa "Hosana."

duanasidaa. Idjabā ñcʌrʌba Ācōrē de dromane diaida bʌ paratara dji drua ãibā zebʌdarā nēbla nēdobuebadjidaa ãibema paratara diacara panana bērā. Māwā duanʌne Jesuba ādjirāra jūma ãyā jʌretacusia.[‡] Dji parata nēdobuebadarā mesa beada, puchirā nēdobuebadarā bugue sida jūma coracuasia.

¹³ Ādjirāa nāwā jarasia:

-Ācōrē Bedeade nāwā bá bʌa: “Mā dera dji iwidibada de adia.” Baribʌrʌ bārāba “ne drabadarā mīrūbada uria” quīrāca eropanʌa.-
§

¹⁴ Jesu Ācōrē de droma dajada baside dauberrea beada, jīrū biē bea sida idjimaa zesesidaa. Mañne ādjirāra biabicusia.

¹⁵ Baribʌrʌ Jesuba mama ne ununaca o bʌda sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida biē unusidaa.* Māwā duanʌne warrarāba Jesua nāwā jīgua jara panasidaa: “¡Bio bia quirua Davideba zedara!” Mañ ūrībʌdade sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabadarā sida quīrūsidaa.

¹⁶ Ādjirāba Jesua nāwā jarasidaa:

-¿Māwāra nañ warrarāba jara duanʌda bʌa bia ūrī bʌca?-
Jesuba panusia:

-Māe. ¿Bārāba nañ bedeara acʌdacaca?
Bʌa warrarāda, ju do quedea sida bʌsia bá bia bedeadamārēa.-†

[‡] **21:12** Zacaria 14:21.   [§] **21:13** Mā dera dji iwidibada de adia.

Isaía 56:7. Ne drabadarā mīrūbada uria. Jeremia 7:11.   ^{*} **21:15** 2 Samuel 5:8 carea judiorāba jarabadjidaa dauberrea beada, jīrū biē bea sida Ācōrē de dromanaa wācara panʌda.   [†] **21:16** Salmo 8:2.

17 Mañbe Jesuba ãdjirã amepeda Jerusaleñneba Betanianaa cãine wãsia.

Higojõ purruba nũmena

Marco 11:12-14, 20-26

18 Nurẽma diapeda Jesura wayacusa Jerusaleñnaa wãsia. Wãbãrlde jarra nãmesia.

19 Mañne higojõda o caita unusia. Baribãrlara araa jûesiide quedua awa nãmãda unusia.[‡] Mañ carea higojõa jarasia:

-¡Bãra waa zauë baya!-

Ara mañda higojõra purrubasia.

20 Jesu ume nãbabadarãba mañ unusidade cawa crîchadaë bêrã iwidisidaa:

-¿Sãwãérã jãl higojõra abeda purrubasi?-

21 Jesuba panusia:

-Wãrã arada mña jaraya: bãrãba iwiði panra Æcõrõba wãrãda oida ïjãníbãrla, idjabã poya oëda crîchadaëbãrla, mña jãl higojõ oda cãyãbara waiþlara odia. Bãrãba za bã eyaa namaþba pusade têüne wãduada adibãrla, bãrãba jarabãda quírãca mãwãya.

22 Bãrãba Æcõrõa iwidibãdara wãrãda edadida ïjãníbãrla, edadia.-

¿Cai trñneba Jesuba jaradia bã?

Marco 11:27-33; Luca 20:1-8

23 Jesura waya Æcõrõ de droma caita jûëpeda jaradia þesia. Mãwã bãde sacerdote bororãda,

[‡] **21:19** Israel druade higojõ dji ca zaqueda marzo jeëcode, abrilde bida codida panra. Dji ca zaquera ununibãrla cawabadaa junione mañri zauida idjabã agostodeba aba octubredaa waiþla zauida. Baribãrla Jesuba quedua awa ununa bêrã cawasia jûma mañ poade higojõra zauëda.

judiorā dji dromarā sida idjimaa zesidaa. Ādjirāba idjia iwidisidaa:

-Bla nama o bla caiba obi bla? -§

²⁴ Jesuba panusia:

-Mla bida bārāa iwidhiya. Bārāba panusidara mla jaraya caiba mla māwā obi bla.

²⁵ ¿Caiba Juañra diabuesi borocuemārēa?*
¿Eberāba wa Bajāne Blba?-

Mañne ara ādjiduba jara duanesidaa:

-Bajāne Blba diabuesiada adiblrl, idjia jaraya:
“Mañda ¿cārē cārē ījānaē basi?”

²⁶ Bariblrl ¿sāwā jaradi ēberāba diabuesida?-

Ādja māwā jara panasidaa purura waya panl bērā. Purumaarā Juañra Ācōrēneba bedeabari basia.

²⁷ Mañ bērā Jesua jarasidaa:

-Daiba adua panla.-

Mañne Jesuba jarasia:

-Māēteara mla bida bārāa jaraēa caiba mla jāwā obi bla.-

Warra umé panlnebema

²⁸ Māwā duanlne Jesuba sacerdote bororāa, judiorā dji dromarāa bida jarasia:

-Bārāba nañ ne jara bla debemada ¿sāwā crīcha panl? Ēberāda basia. Mañ ēberāba warrada umé ero basia. Ewari aba dji nabemaa nāwā jarasia:
“Warra, nane mñ néude tra jaēe wādua.”

§ ^{21:23} Bla nama o bla. Mañgbla jara bla Jesuba ne nēdobuebadarā ayā jarecuadada. Bariblrl āibērā jara bla sāwā Jesura Jerusaleñne jūñada, idjia dauberrea bea, jīrū biē bea siða Ācōrē de droma caita biabidada, wa purua jaradia bla. * ^{21:25} Mateo 3:1-12; Juañ 1:6-28.

29 Mañne dji warraba panusia: “¡Mñra wāéa!” Bariblrl jëda críchapeda trajade wāsia.

30 Idjabäa dewarabemaa dji zezaba abaraida jarasia. Mañne dji warraba panusia: “Bia bla, zeza, mñra wāya,” bariblrl wāé basia.

31 Mañba bärämaarã ¿sälgäba dji zezaba quíriä baðara ïjä osi?–

Ädjiräba panusidaa:

-Dji nabemaba.-

Mañne Jesuba ädjirää jarasia:

-Mäé. Bariblrl wärä arada mña jaraya: Romanebema boro itea parata jrlr pebadaräda, wérärä audua bea siða bärä cäyäbara Äcõrë purubebemaräda beadia.

32 Bärä jipa nïbaðamärä Juañba jaradiade zesia, mawämäna ïjänaë basia. Bariblrl Romanebema boro itea parata jrlr pebadaräba, wérärä audua bea biða ïjäsidaa. Idjabäa bäräba mañra unusidamäna ïjäni carea jëda críchadæ basia.-

*Djärä néu acłabadadebema ne jara bl
Marco 12:1-12; Luca 20:9-19*

33 Ürñadua. Dewaraðeba ne jaraya. Ëberäda basia. Ewari aba mañ ëberäba uvada upeda idji néura mõgaraba audu jürä casia. Uva ba piabari siða osia. Idjabäa deda ltl osia mamaþba jüma acli carea. Mañbe idji néura lclrl ëberärä jawaedä þlsia. Ädjirä ume bedea þlsia néu zaublrlde jümasawä idjia diadida panlra. Mawä bedea þlpeda djibarira dewara druadaa wāsia.

34 Mañbe uva jara babodode djibariba idji nezocaräda diabuesia néuðebema idjia diaðida panlra edade wānamärä.

35 Mañne dji néu acʌ panʌba idji nezocarāra jidacuasidaa. Aba puosidaa, aba beasidaa, idjabə aba mōgaraba tabari jʌretasidaa.

36 Māwānacarea djibariba dewara nezocarāda diabuesia. Mañgʌrāra dji nañrā wāpedada cāyābara cābanaara panasiadaa, baribʌrl nēu acʌ panʌba ādjirā sida abari quīrāca biē osidaa.

37 Jīrūare djibariba idji warrada ādjirāmaa dia-buesia. Nāwā crīchasia: “Mā warradrʌ wayadia.”

38 Baribʌrl ādjirāba mañ warra unusidae ara ādjiduba jarasidaa: “Jari uruba dji zezaba eroþʌra jūma edaya. jIldjira beatadia! Māwābʌrl dji ējūāra dadjirā itea þeya.”

39 Ara mañda warrara jidadapeda néu ãi ededapeda beasidaa.

40 Jāñbe djibari zebʌrʌde idji néu acʌ panʌra ɿsāwā obá?–

41 Mañne sacerdote bororāba, judiorā dji dro-marā biða nāwā panusidaa:

–Idjia quīrā djuburia neē mañ ēberā cadjiruarāra beapeda dewara ēberārā ume bedea þuya idji néu acʌdamārēä. Mañgʌ ēberārāba idji néuðebema diaðida panʌra uva jara diaðia.–

42-43 Mañne Jesuba ādjía jarasia:

–Ācōrēba bārā cāyābara dewararāda pe eroþeya. Mañgʌrābʌrl idjia quīrā þʌra oðia. Bārāba ɿĀcōrē Bedeade acʌdacaca? Nāwā jara þʌa:

De obadaba mōgara igarapedadara dji biara þʌda þesia.

Dadjirā Boroba māwā oða bērā dadjirāmaarā bio biya quirua.[†]

[†] **21:42-43** Salmo 118:22-23.

44 Bariduada mañ mõgara ñrñ baeibñrñ abeda jñma bñgñzoaya, idjabña mañ mõgarada abal ñrñ baeibñrñ dji ñberära pepedea tabeyá.‡

45 Sacerdote bororäba, pariseorä bida mañ ne jaradara ûrisidade cawasidaa Jesuba ãdjidebemada bedea bñda.

46 Mañ carea ãdjiräba Jesura jida quïrñä panasidaa. Baribñrñ puruda waya panñ bñrñ idu bñsidaa. Puruba crïcha basia Jesura Ñcõrñeba bedeabarida.

22

*Ne cobada waibñadeba ne jara bñ
Luca 14:15-24*

1 Jesuba wayacusa sacerdote bororäa, judiorä dji dromarä bida dewara ne jara bñdeba jarasia:

2 -Ñcõrñeba ñberära pe eroþra nañ quïrñäca bñla: ñberära boroda basia. Idji warrada quima edabñrñ bñrñ bñsrida ne cobada waibñada obisia.

3 Idji nezocaräda wãbisia idjia jñredarä trñnamärëä. Baribñrñ ze quïrñanaë basia.

4 Mañbe dewara nezocarä wãbibñrñde nãwã jarasia: “Mña jñredaräa jaradadua pacada, dewara animarä boreguea bæa sida beapeda codira jñma o eroþada. Ñdjjiräa jaradadua jñma wi nñmñ bñrñ mñ warra quima edabñrñ carea bñsrida ne codimaa zedamärëä.”

5 Baribñrñ idjia jñredaräba ïjänaë basia. Abalda idji ejñä acñde wãsia. Dewarada idji ne nñdobuebarimaa wãsia.

‡ **21:44** Griego bedeade ñcñrñ cartade mañ versículora neña. Mõgara. Acñdua Isaía 8:14-15; Daniel 2:34-35, 44-45.

6 Acʌrʌba dji boro nezocarāra jidadapeda puodapeda beasidaa.

7 Mañ carea dji borora bio quīrūsia. Idji sor-daorāda wābigapeda mañ mīā beapedadara que-nanapeda ādji purura babuesidaa.

8 Māwānacarea dji boroba idji nezocarāa jarasia: “Mā warra quima edabʌrʌ carea bʌsrida codira jūma wisia baribʌrʌ mā jʌredarāra nama panani carea bia pananaē basia.

9 Mañ carea dewara ēberārāda o ɓeaza jʌrʌde wānadua. Bārāba unubʌdarāa jaradadua mā warra quima edabʌrʌ carea bʌsrida ne codimaa zedamārēā.”

10 Ara mañda idji nezocarāra o ɓeaza wāsiadaa. Ēberārā dji biarāda, dji cadjiruarā siða zocārā jʌresidaa. Māwā de dromara ēberārāba bira nūmesia.

11 Dji boroba jʌrebiðarā acʌde wāsiðe ēberāda abā unusia djio quima edabʌda ewaride jʌbadara jʌē bʌda.

12 Dji boroba mañ ēberāa iwidisia: “Ache, bʌra Ɂsawā nama eda ze bʌ djio jʌē bʌda?” Dji ēberāra chupea ɓesia.

13 Mañne dji boroba idji nezocarāa jarasia: “Nañ ēberā jʌwara, jīrū siða cabʌradapeda dajadaa pāimane batabuedadua. Mama ɓeara aujīā panania idjabāa puaba quida ūchia panania.”

14 Ācōrēba zocārā trʌ bʌla, māwāmīna zocārāébe edaya.-

¿Romanebema boro itea parata jʌrʌ pebʌdade diadida panca?

Marco 12:13-17; Luca 20:20-26

15 Māwānacarea pariseorāra bedea ausidaa Jesu biē bedeabidi carea.

16 Mañ carea pariseorāba ādji ume nībabadarāda, Herodeare b̄ea sida Jesumaa diabuesidaa. Mañḡrāba Jesua jarasidaa:

-Jaradiabari, daiba cawa panla b̄lra ēberā jipa b̄lada. B̄la wārā bedea Ācōrē odebemada jūmarāa jaradiabaria. Ni abałda biara unuca bērā ni abałba b̄á awara cr̄chabidacaa.

17 Māēteara nañḡldebemada sāwā cr̄icha b̄lada dairāa jaradua. Romanebema boro itea parata j̄lra peb̄lizada ¿dadji judiorāba diadida bia b̄lca wa biē b̄l? -

18 Idji biē odi carea māwā panra Jesuba cawa basia. Mañ bērā jarasia:

-Bārā dji biaca bearā, ¿cārē cārēā māra biē bedeabi quīrīā pan? -

19 Parata pichi dadjia diabadada aba ac̄bidadua.-

Ara mañda parata pichida aba ac̄bisidaa.*

20 Jesuba ac̄peda iwidisia:

-¿Cai quīrādarrada nañ parataade b̄l? ¿Cai tr̄da b̄l? -

21 Ādjia panusidaa:

-Romanebema borodeda.-

Mañbe Jesuba jarasia:

-Māwā baib̄lra Romanebema borodera Romanebema boroa diadadua, idjabā Ācōrēnera Ācōrēa diadadua.-

22 Mañ ūrīb̄ladeade cawa cr̄chadaē basía. Ara mañda âyā wāsidaa.

---

* **22:19** Parata pichi. Griego bedeade “denario” b̄l b̄la.

Beudarā ñrēbadidebema Jesuba jarada

Marco 12:18-27; Luca 20:27-40

23 Ara mañ ewaride ñcrla saduceorāda Jesumaa zesidaa. Saduceorāba jarabadaa beupedadara ñrēbadacada.[†] Mañ bērā Jesua nāwā jarasidaa:

24 -Jaradiabari, Moiseba jarasia ēberāda warra neē bāde jaidaibrla, idji djababa dji pēdra wērāra edaida bāla dji djaba jaidada itea warra unui carea.[‡]

25 Ewari aba dairā tāena siete djabarāda panasidaa. Dji nabemada quima edasia baribrla warra neē jaidada bērā idjiarebemaba dji pēdra wērāra edasia.

26 Baribrla mañ sida warra neē jaidasia. Idjabā dji ūbeabema sida abari quīrāca māwāsia. Jūma mañ siete panrla abarica māwāsidaa.

27 Māwānacarea dji wērā sida jaidasia.

28 Mañ siete djabarāba abari wērāda edasidaa. Māwāra ñrēbađi ewaride ¿sāñgbla idjira erobei?-

29 Mañ carea Jesuba panusia:

-Bārāba Ācōrē Bedeada, idji ḥbāla sida adua panrla bērā ãi crīcha panla.

30 Úrīnadua. Arēbađi ewaride ēberāra quima edadaěa ni quima diadaěa, ãtebrla Ācōrē bajānebema nezocarā quīrāca bēadria.

31 Ācōrēba beupedadarā ñrēbadidebema jaradara ¿bārāba acładacaca?

32 Nāwā jarasia: “Māra Abrahañ Ācōrēa, Isa Ācōrēa, idjabā Jacobo Ācōrēa.”§ Idjira beu bēa Ācōrēa, ãtebrla zocai bēa Ācōrēa.-

---

[†] **22:23** Hecho 23:8. [‡] **22:24** Deuteronomio 25:5-10. § **22:32** Exodus 3:6.

33 Jesuba māwā jaradia bΛ ūrībΛdade ēberārāba cawa crīchadāē basía.

*Ācōrēba obi bΛ bedea dji dromaara bΛ
Marco 12:28-34*

34 Pariseorāba cawasiðaa Jesuba saduceorāra chupeabisida. Mañ carea ādjirāra ābaa dji jlredapeda Jesumaa wāsidaa.

35 Aba judiorā ley jaradiabari basía.* Mañgλba Jesu biē bedeabi carea nāwā iwiðisia:

36 -Jaradiabari, Ācōrēba obi bΛ bedeadebemara ¿sāñgada dji dromaara bΛ?-

37-38 Jesuba nāwā panusia:

-Dji naārābema bedeaba nāwā jara bΛa: “Jūma bΛ sodeba, jūma bΛ jauredeba, idjabā jūma bΛ crīchadeba bΛ Boro Ācōrēra quīrīādua.”† Ācōrēba obi bΛ bedeadebemara mañdrā dji dromaara bΛa.

39 Idjabā mañare bΛda abari quīrāca bΛa. Mañgλba nāwā jara bΛa: “Djārāra quīrīādua ara bΛdji quīrīā bΛ quīrāca.”‡

40 Mañ crīcha droma umé panða dadjurāba ījā oðibλrā, jūma Ācōrēba Moisea diada leyra idjabā Ācōrēneba bedeabadarāba bΛpedada sida oðia.

*Ācōrēba ēdrā edabari diai jaradara ¿cai warra?
Marco 12:35-37; Luca 20:41-44*

41 Pariseorā wadi arima duanλne Jesuba ādjirāa iwiðisia:

42 -Bārāmaarā Ācōrēba ēdrā edabari diai jaradara ¿caideba zei?-

Ādjirāba panusidaa:

---

* **22:35** *Judiorā ley jaradiabari basía.* Mañra griego bedeade ñcλrā cartade neēa. † **22:37-38** Deuteronomio 6:4-5. ‡ **22:39** Levitico 19:18.

-Davideba zeya.-

43 Mañne Jesuba iwidisia:

-Māwā̄ baibʌrʌ, Daviba ɿsāwā̄ērā̄ Ācōrē Jau-redeba idjira m̄l Boroada asi? Daviba nāwā̄ jarasia:

44 Dadjirā̄ Boroba m̄l boroa jarasia: m̄l j̄wa araare chūmedua aña bʌ ume dji quīrūrā̄ m̄ña bʌ j̄waeda bʌbʌrlʌdāa. §

45 Ācōrēba ëdrʌ edabari diai jaradada Daviba m̄l Boroada asibʌrʌ, ɿsāwā̄ Davi warra bai?-

46 Mañne ni añaiba Jesua poya panunaẽ basia. Idjaba mañ ewarideba ñtaa idjía iwididira wayasidaa.

23

Jesuba pariseorā̄ biĕ jarada

Marco 12:38-40; Luca 11:37-54; 20:45-47

1 Māwā̄nacarea Jesuba idji ume n̄babadarā̄, de-wara ëberā̄rā̄a biela nāwā̄ jarasia:

2 -Judiorā̄ ley jaradiabadaba, pariseorā̄ bida Moiseba jaradia bādara jaradiabadaa.

3 Mañ bērā̄ ãdjirā̄ba jarabadara jūma ïjā̄ odadua. Baribʌrʌ ãdjirā̄ba ara ãdjia jaradia panʌ quīrā̄ca odacaa. Mañ bērā̄ ãdjirā̄ba o panʌ quīrā̄ca orā̄nadua.

4 Ñadjirā̄ba ëberā̄rā̄a bedea zareada ïjā̄ obibadaa ne z̄agla ataubi panʌ quīrā̄ca. Baribʌrʌ aride ïjā̄ odamā̄rē̄ni mañri bida carebadacaa.

5 Ñadjirā̄ba ne jūmada obadaa dewararā̄ba bia un-unamā̄rē̄. Ācōrē bedea cartade bʌdara buchaca zaquede eda bʌdapeda ãdji dratude, j̄wapotode bida j̄badaa. Baribʌrʌ dji buchacara joubʌla

---

§ **22:44** Salmo 110:1.

obadaa dewararāba bia ununamārēā. Idjabā mañ carea ādjia jābada iđe jizojizoa drasoa ɓeada ca-judapeda jābadaa.*

⁶ Ābaa ne cobədade ādjira dji dromarā chūmehadade chūme quīrībadaa. Judiorā dji jlrebada dede bida ara mañ quīrāca obadaa.

⁷ Idjabā purude nīnane quīrībadaa ēberārāba ādjía wayaađeba “Mērā, Jaradiabari” adida.

⁸ Baribərə bārāra jūmaena djabarā bērā idjabā Jaradiabarida abā eropanə bērā quīrīāniē panla ēberārāba bārāa “Jaradiabari” adida.†

⁹ Mañ awara nañ dudabema ni abəla “dai zeza” arānadua, Zezada abā bajāne eropanə bērā.

¹⁰ Idjabā quīrīārānadua ēberārāba bārāa “dai boro” adida, bārā Borora abəbərə ɓəl bērā. Idjira Ācōrēba ēdrə edabari diai jaradaa.

¹¹ Bārānebemada dji dromaara ɓəlra waabemarā nezocada ɓaida ɓəla.

¹² Bariduada dji dromaara ɓa quīrīā ɓələrəlā Ācōrēba edaara ɓəya. Abəla ɓa ara idjida edaara ɓələbərəlā Ācōrēba dji dromaara ɓəya.

¹³ ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca ɓearā, mīā djuburi panla Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāba ēberārāa Ācōrēba pe eroɓədebemada idu cawabidacaa. Quīrīānaē panla idjia bārāra pe eroɓaidida idjabā dewararāba māwā quīrīā panla sida bārāba iduaribidacaa.

¹⁴ ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca ɓearā, mīā djuburi panla Ācōrēba cawa oi

* ^{23:5} Deuteronomio 6:6-9; Numero 15:37-41. † ^{23:8} Jaradiabarida abā eropanə. Griego bedeade ȸclərə cartade mañare ɓəl ɓəla: “Idjira Critoa.”

bērā! Pēdra wērārāba erobeara jūma jārībadamīna dji biarāda crīchabiđi carea jūmarā quīrāpita dārā Ācōrēa iwidibadaa. Mał carea Ācōrēba bārāra biara cawa oya.[‡]

15 ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mīā djuburi panla Ācōrēba cawa oi bērā! Nañ ejūāne, pusađe bida p̄rrabadaa bārāba jaradia nīnada abāla ījābidi carea. Baribārl mał ījābārla bārā cāyābara biěara bermana wetara tābl uruade baida bāla.

16 ¡Bārāra mīā djuburi panla Ācōrēba cawa oi bērā! Dauberrea bea quīrāca panla. ¿Sāwā purura jipa pe ededi? Nāwā ãi jaradiabadaa: bariduaba Ācōrē de droma trāneba wārāda ne oida jaraibārl, māwā oē sida cadjiruaěana abadaa. Baribārl Ācōrē dede bāl oro trāneba ne oida jaraibārl, wārāda oida bālada abadaa.

17 ¡Bārāra crīcha neě beaa! ¡Dauberrea bea quīrāca panla! ¿Sālāda biara bāl? ¿Ācōrē de dromada dji oro cāyābara biara bālēca? Mał orora Ācōrē itea bia bāla ababe Ācōrē dede bāl bērā.

18 Bārāba nañ sida jarabadaa: “Bariduaba animarā babue diabada trāneba wārāda ne oida jaraibārl, māwā oē sida cadjiruaěa. Baribārl dji animarā trāneba ne oida jaraibārl, wārāda oida bāla.”

19 ¡Bārāra crīcha neě beaa! ¡Dauberrea bea quīrāca panla!§ ¿Sālāda biara bāl? ¿Ne babue diabadada dji animarā cāyābara biara bālēca? Mał

[‡] **23:14** Griego bedeade ἀσλρα cartade mał versículora neěa.

[§] **23:19** Bārāra crīcha neě beaa. Griego bedeade ἀσλρα cartade małra neěa.

animarāra Ācōrē itea bia b̄la ababe ne babue diabada l̄rā b̄la b̄rā.

20 Ūrīnadua: abalba ne babue diabada tr̄neba wārāda ne oida jaraibl̄rl̄, ababe mał tr̄neba māwā oida jaraē b̄la. Ātebl̄rl̄ mał l̄rā b̄la animarā tr̄neba māwā oida jara b̄la.

21 Mał awara abalba Ācōrē de droma tr̄neba wārāda ne oida jaraibl̄rl̄, ababe mał tr̄neba māwā oida jaraē b̄la. Ātebl̄rl̄ Ācōrē mał dede b̄la tr̄neba māwā oida jara b̄la.

22 Mał awara abalba bajā tr̄neba wārāda ne oida jaraibl̄rl̄, Ācōrē bugue tr̄neba māwā oida jara b̄la idjaba Ācōrē mama chūml̄ tr̄neba wārāda ne oida jara b̄la.

23-24 ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mīā djuburi panla Ācōrēba cawa oi b̄rā! Burrumia sābada quīrāca Ācōrē leyde maārīara b̄l̄da quīrācuita obadaa. Menta queduada, aní tada, comino sida die ewabłdaza abā Ācōrēa diabadaa. Baribl̄rl̄ cameyo mībuebłda quīrāca Ācōrē leyde dji dromaara b̄l̄da odacaa. Djārā ume jipa odacaa, quīrā djuburiadacaa, idjaba Ācōrēra ījānacaa. Bārāba idjía ne diabłda awara ¿cārē cārē mał sida odaē panł? ¡Daułerrea bea quīrāca panla! ¿Sāwā purura jipa pe ededi?

25 ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mīā djuburi panla Ācōrēba cawa oi b̄rā! Bārāba tazara, epedeco sida l̄rābemada quīrācuita sl̄gābadaa, baribl̄rl̄ eda mititia b̄la. Ara mał quīrāca bārā sođe ne jūmada ara bādji itea eda quīrābadaa idjaba ne dr̄labadaa.

26 ¡Pariseo dauberre! Naärä tazara, epedeco sida eda ságadua; mäwäbərə lərbəma siða bia ságə bayə.*

27 ¡Bärä pariseorä, judiorä ley jaradiabadarä, dji biaca bearä, mïä djuburi panla Äcõrëba cawa oi bérä! Bärära beudarä təbaripedäda lərə totroa nümə quíräca bəaa. Mañgla dajadaare bia quirua, baribərə edaare beudarä bəlwərəba, ne jüma mititiaba bira bəla.

28 Ara mañ quíräca bärära ēberä daumaarä jipa bəaca panla, baribərə wäräda bäräba jaradiabadara odacaa. Bärä sora ne jüma cadjiruuba bira bəaa.

29 ¡Bärä pariseorä, judiorä ley jaradiabadarä, dji biaca bearä, mïä djuburi panla Äcõrëba cawa oi bérä! Äcõrëneba bedeabadarä təbaripedadama bäräba lərbemada bia quiruda obadaa. Dewara jipa bearä təbaripedadama biða ara mañ quíräca obadaa.

30 Mañne bäräba jarabadaa: “Dadji drõäenabema ewaride pananabara, Äcõrëneba bedeabadaräda careba beadaë bacasia.”

31 Mäwä bäräba jara panla Äcõrëneba bedeabadarä quenapedadərəneba yōsiðada. Bärära ara ädjirä quíräca bəaa.

32 ¡Mañ bérä bärä drõäenabemaba opedadaëra jüma odadua!

33 ¡Bärära dama quíräca bəaa! Äcõrëba bärära wäräda təbə uruade bië bəya.

---

* **23:26** *Epedeco sida.* Griego bedeade ñçlərə cartaðe mañra neëa.

34 Mλa Ācōrēneba bedeabadarāda, crīcha cawa bēada, Ācōrē ley jaradiabada sida bārāmaa diabueya. Baribʌrl̩ bārāba ȳcʌrl̩ beadia idjabā ȳcʌrl̩ crude cachi jira bʌldia. Dewararāda bārā dji jarebada dede soaba udia idjabā biē odi carea puruza ēpēnia.

35 Mał bērā jūma ēberā jipa bea naārāedaʌba beapedada carea Ācōrēba bārāra cawa oya: Abel jipa bʌl̩ beapedada carea, Berequía warra Zacaria beapedada carea idjabā jūma dewararā beapedada carea bida. Zacariara Ācōrē de dajadaare dji animarā babue diabada caita beasidaa.[†]

36 Wārā arada mλa jaraya: jūma mał ēberārā beapedada carea Ācōrēba idibema ēberārāra cawa oya.-

Jesu Jerusaleł carea sopuada

Luca 13:34-35

37 ¡Jerusaleł, Jerusaleł, bārāba Ācōrēneba bedeabadarāda beabadaa! ¡Ācōrēba diabuedarā sida mōgaraba tabari beabadaa![‡] Mλa ȳarima zocārā bārāra ābaa pe eda quīrīā basia eterre wērāba idji warrarā i edre edabari quīrāca. Māwāmīna bārāba quīrīānaē basía.

38 Mał carea Ācōrēra waa bārā ume bāeña. §

39 Mλa bārāa jaraya: ara idiba mλra waa ununaēa abā mλ bia edabʌdadaa. Mał ewaride nāwā jaradia: “¡Bio bia bʌla Ācōrē trāneba zebʌrl̩ra!”-*

[†] **23:35** *Abel. Genesi 4:3-8. Zacaria. Małgʌ Zacaria zezara wārāda Joyadá basía. 2 Cronica 24:20-22. Berequía warra Zacaria. Zacaria 1:1.* [‡] **23:37** *1 Reye 9:10; Jeremia 2:30.* § **23:38** *Jeremia 22:5.*

* **23:39** *Salmo 118:26.*

24

*Ācōrē de droma jūma ārīni Jesuba jarada
Marco 13:1-23; Luca 21:5-24*

¹ Jesura Ācōrē de droma dajadaare bādada wābārla basía. Mañne idji ume nībabadarāda idji caita zedapeda jarasiđaa:

-Acādua Ācōrē de dromara, caita bēa de sida sāwā bia queđeada.-

² Mañne Jesuba ādjirāa jarasia:

-Māē, bārāba unu panrla bia queđeaa. Baribārla wārā arada māa jaraya: naļ mōgara capedadara jūma todogozoaya.-

³ Jesu Olivo eyade chūmaside idji ume nībabadarāra idjimaa wānapeda āduba nāwā iwidiđidaa:

-Dairāa jaradua, Ācōrē de dromara ¿sāñbe todogozoai? ¿Cārēneba cawadi bāra zebododa? Idjaba ¿cārēneba cawadi naļ ewarira jōbārlada?-

⁴ Jesuba panusia:

-Quīrācuita bēadadua ni abālba cūrūgarānamārēā.

⁵ Zocārāba jaradia ādjidrl Ācōrēba ēdrā edabari diai jaradada. Māwā ēberārāda zocārā cūrūgadia.

⁶ Bārāba ūrīnia abāl puruda dewara ume djō duanlada idjaba drua āyā biđa māwā duanlada. Baribārla ne wayarānadua. Mañgāra jūma māwāida bāla. Baribārla naļ ewarira wadi jōéa.

⁷ Abāl puruda dewara puru ume djōnia. Abāl druadebema boroda dewara druadebema boro

ume djōnia.* Zocārā druade jarrabada baraya idjabā de uremiada baraya.

8 Bariblrl mał naārā mīgabldara maārī baya wērā warra pua za bl quīrāca.

9 Mał ewaride ēberārāba bārāra zarrarāa jida diadia biě odapeda beadamārēā. Mł ījā panl carea jūmarāba bārāra quīrāmania.

10 Mał carea zocārāba mł ījā panlra igaradia. Mañne dji jidabidia idjabā dji quīrāmania.

11 Ācōrēneba bedeabada dji wārāé beada zedia. Małgårāba ēberārāra zocārā cūrūgadie.

12 Cadjiruara auduara yōbllrl bērā zocārāba djärā quīrīnāpananara igaradia.

13 Bariblrl bārāba mał ewari zareade mł ījā panlra igaradaebllrl, Ācōrēba ēdrl edaya idji ume ewariza zocai panani carea.

14 Mañne bedea bia Ācōrēba pe eroблdebemada jūma nał ējūāne jaradia puru beaza ūrīnamārēā. Māwānacareabllrl nał ewarira jōya.

15-16 Ācōrēneba bedeabari Danielba cartade blsia Ācōrē de dromane eda dji biara bl dejāne Ācōrēba quīrīnācada abalba blida.† (Dji carta acbl bala cārē jara blada cawaida bl.) Bārāba mał

* **24:7** Griego bedeade lclrl cartade idjabā nāwā bl bala: “Cacua biě baida quīrātanoa odjacuadie.” † **24:15-16** Daniel 9:27; 11:31; 12:11. Griego Antioco Epipaneba Ācōrē de dromara mititia blsia 168 poa Jesu todinaena. Bariblrl Jesuba jarasia mał Antiocoba oda quīrāca wayacusa māwāida. Lclrlmaarā Jesuba jaradara wārāda māwāsia romanorāba Jerusaleñ puruda, Ācōrē de droma sida poa 70de jūma ārisidade. Lclrlmaarā jara blada cadjiruadebema ēberāba māwā oya (2 Tesalonica 2:3-10). Idjabā lclrlmaarā Jesuba jaradara jīrūrebema ewaride māwāya.

unubʌdaðe Judea druaðe þeara eyadaa mĩrũ wānida panla.

17 Ëberā idji de ðr̄l̄ bʌra idji deðe eda wāiē þla ne edai carea.

18 Dji peade þlaða idjia ðr̄l̄ jðbarira jëda edade wāiē þla.

19 Mañ ewaride wērārā biogoa þeara, warra ju dawa eroþea sida bio mīnā djuburi þeadia.

20 Ācōrēa iwidiðadua cue jara wa ðnāðbada ewaride mĩrũ wāna amaaba.

21 Mañ ewariðe ëberārāra bio bia mīgadìa. Ācōrēba nañ ëjūā oðadeba ðtaa ëberārāra mañ quírāca bia mīgadacaa idjabā māwānacarea waa ara mañ quírāca mīgadaëa.

22 Mañ ewarira dārāya. Ācōrēba jūma daucha bia mīgabibara, ni aþaþda ëdrʌðaë bacasia. Baribʌrl̄ Ācōrēba edada ëberārā carea jūma daucha bia mīgabiëa.

23-24 Mañ ewariðe ðcl̄rl̄ba sewaðeba jaradæia ðdjira Ācōrēba ëdrʌ edabari diai jaradada. Idjabā ðcl̄rl̄ba sewaðeba jaradæia ðdjira Ācōrēneba beðeabarida. Mañgʌrl̄ba ne ununaca waibʌla þeada oðia ëberārā cūrūgadi carea. Ācōrēba edadarā sida poya cūrūgadibara, ðdjirā sida cūrūgacasiðaa. Mañ bērā aþaþba bārāa jarailbʌrl̄, “Acʌðadua, Ācōrēba ëdrʌ edabari diai jaradara nama þla,” mañra ïjārānadua. Dewaraþba idjira jarima þlaða aibʌrl̄, mañ sida ïjārānadua.

25 Jūma mañgʌrl̄a mña bārāa jarasia māwāi naëna.

26 Mañ bērā aþaþba bārāa jarailbʌrl̄: “Ùrñadua, Ācōrēba ëdrʌ edabari diai jaradara ëjūā pōäsa ewaraga þlaðe þla,” jāmaa wārānadua. Dewaraþba

jaraiblra: “Acładadua, idjira nama dede eda bla,” mañra įjärānadua.

27 Nañ Djara Edada zeblrara jūmarāba ebuda ununia āmādau odjabariareba āmādau baebaridaa baa purewa edablrade ebuda unubada quīrāca.

28 Jūmarāba cawa panla āgoso powua nūmama ne beudara tablada. Ara mañ quīrāca mλ zeblrara jūmarāba ununia.-

Nañ Djara Edada zeidebema

Marco 13:24-37; Luca 21:25-33; 17:26-30, 34-36

29 Ēberārā bio bia mīga pananacarea ara mañda āmādaura pāimaya. Jedeco sida ānaēa. Chīdaura bajāneba baecuadia. Jūma bajāne beara quīrā awara beya.[‡]

30 Mañne bajāne ne ununia. Mañgla mλ, Nañ Djara Edada zeblradebemaa. Mañ unubladae jūma nañ ējūāne bea purura ne wayaadēba jīānia.§ Mλra jīrārāne lbla bara zeblrada idjabā quīrāwārēā dorrodorroa bldā ununia.*

31 Mañne cachiru jīguablrade mλa bajānebema nezocarāda drua beaza wābiya Ācōrēba edadarāda ābaa jāredamārēā.

32 Higojōneba ne jarablrada cawadadua. Dji jlwatera tucu nūmepeda quedua barabaria. Mañneba jūmarāba cawa panla dārāéne poara zeida.

33 Ara mañ quīrāca mλa jarada unubladae cawadadua mλ zei ewarira jūēbododa.

[‡] **24:29** Isaía 13:9-10; 34:4; Ezequiel 32:7; Joel 2:10-11; 3:15.

[§] **24:30** Zacaria 12:10. * **24:30** Daniel 7:13-14.

34 Mλa bārāa wārāda jaraya: naλ ewaridebema ēberārā beudi naēna maλra jūma māwāya.

35 Bajāra jōya, naλ ējūā sida jōya, baribʌrla mλa jaradara wārāda māwāya.

36 Baribʌrla ni aθalba maλ ewarira sāλbe māwāida cawadaēa. Ācōrē bajānebema nezocara bida adua panla. Mλ, Naλ Djara Edada bida adua bʌla.[†] Aθabe mλ Zezabʌrla cawa bʌla.

37 Naλ Djara Edada zei ewarira Noé ewaride bāda quīrāca baya.[‡]

38 Dopapa zei naēna ēberārāra ne co duanabadjia, mīā cāi duanabadjia, dji caurāra quima diacua duanabadjia. Māwā duanabadjia aba Noé jāba dromane bādobʌrlādāa.

39 Ādjirāba dopapa zeidebemada cawadaca basía. Baribʌrla wārāda zesiđe ādjirāra jūma nābʌrla quinisiđaa.[§] Ara dopapa cawaēne zeda quīrāca mλ, Naλ Djara Edadara cawaēne zeya.

40 Maλ ewaride ēberāda umé āđji ējūāne traja panne mλ, Naλ Djara Edadaba aba edeya baribʌrla dewarabemara bəyə.

41 Wērārāda umé aθari yude ne ba panne mλ, Naλ Djara Edadaba aba edeya baribʌrla dewarabemara bəyə.

42 Maλ carea dau λbʌla bēadadua. Bārā Borora sāλbe zeida adua panla.

43 Nañda cawadadua: de djibariba ne drababarira sāλbe zeida cawa bʌlbara, cāī bacasia ni cārē sida drababi amaaba.

[†] **24:36** Mλ, Naλ Djara Edada bida adua bʌla. Maλra griego bedeade īcʌrla cartađe neēa. [‡] **24:37** Genesi 6:5-8. [§] **24:39** Genesi 7:6-24.

44 Ara mał quīrāca bārā bida jāā bēadadua. Bārāba mā, Nañ Djara Edada zeēda crīcha panñne zeya.

Nezoca umé panñneba ne jara bñ

Luca 12:41-48

45 Nezoca crīcha cawa bñba jipa obari quīrāca bēadadua. Idji boroba waabema nezocarāda idji jwāeda bñsia aride ne cobi bāmārēā.

46 Nezocaba māwā o bñda idji boroba unune zeibñrñ, idjira bio bia baya.

47 Wārā arada māa jaraya: dji boroba jūma idjia eroþra mał nezoca jwāeda bñya.

48 Baribñrñ mał nezocara dji cadjurua baibñrñ, idji sođe mā boro zeira dārāyana aya.

49 Mañne waabema nezocarāra biē o baya idjabā beu nībabadarā ume ne co bēpeda itua do baya.

50 Aþeda idji boro zeida jāāé baya. Māwā bñde idji borora cawaëne zeya.

51 Mañbe dji boroba bio cawa opeda dji biaca bearā ume biē bñya. Mama jūmarāda aujīā panania idjabā puaba quida ñchia panania.

25

Die awērārānebema ne jara bñ

1 Bajāne Bñba ëberārā pe eroþra nañ quīrāca baya: awērārāda die panasidaa. Ädiza ïbñrāda edadapeda quima edaya bñ umaquīrāda audiabariðe wāsiðaa.

2 Mał awērāra juesuma crīcha cawa panasidaa. Baribñrñ juesuma crīcha neē panasidaa.

³ Dji crīcha neē panʌba ādji ībīrāra edesidaa baribʌrl̩ olivo dragada ededāē basía dārā coa eroþeadi carea.

⁴ Mañne dji crīcha cawa panʌba ādji ībīrāra edesidaa, idjabā olivo draga sida audu edesidaa.

⁵ Dji quima edaya bʌl̩ umaquīrāra dārāna bērā jūmarāda daupeadapeda cā̄sidaa.

⁶ Mañne ariquētra bedeada jīgua ūrīsidaa: “¡Dji quima edaya bʌl̩ umaquīrāra zebʌrl̩! ¡Idjira audiabaride wānadua!”

⁷ Ara mañda jūma mañ awērāra piradrʌsidaa ādji ībīrā biara uruabidi carea.

⁸ Mañne dji crīcha neē panʌba dji crīcha cawa panáa jarasidaa: “Dai ībīrāra quicuabododaa. Bārā olivo dragadebemada diadadua.”

⁹ Baribʌrl̩ dji crīcha cawa panʌba panusidaa: “Daiba bārāa diadibʌrl̩ ni aþaʌl̩ itea araēa. Biara bʌla bārā itea nēdode wānida.”

¹⁰ Ara mañda olivo dragara nēdode wāsidaa. Mañmisa dji quima edaya bʌl̩ umaquīrāra jūësia. Mañbe dji crīcha cawa panʌra idji ume dji bʌlsrida o panʌmaa eda wāsidaa. Ara mañda nezocaba eda wābadara jūätr̩ bʌsia.

¹¹ Māwānacarea dji olivo draga nēdode wā pananara jēda zedapeða jarasidaa: “Dai boro, dai boro, daira idu eda wābidua.”

¹² Baribʌrl̩ dji quima edabʌrl̩ umaquīrāba jarasia: “Wārā arada mña jaraya: mña bārāra unucaa.”-

¹³ Mañbe Jesuba jarasia:

—Mañ carea bārāra dau ʌþla þeadadua. Mñ, Nañ Djara Edada zei ewarira, dji hora sida adua

panla.*

Paratadeba ne jara bλ

Luca 19:11-27

¹⁴ Bajāne Bλba ēberārā pe erobλra naλ quīrāca bλa: ēberāda dewara druadaa wāi carea basia. Maλ carea idji nezocarāda trācuapeða idji paratara ādjiza diasia ne o panneba waribidamārēā.

¹⁵ Ādjiza poya waribidida crīchaða quīrāca diasia. Aþala paratada mil juesuma diasia. Dewarabe-maa mil umé diasia. Dewaraa mil aba diasia. Maλbebλra wāsia.

¹⁶ Dji mil juesuma edadara maλ parata waribi carea trajade wāsia. Māwā idjia dewara mil jue-suma edasia.

¹⁷ Ara maλ quīrāca dji mil umé edadaba dewara mil umé edasia.

¹⁸ Baribλra dji mil aba edadaba maλ paratara egorode jou bλsia.

¹⁹ Dārābλrāde ādji borora jēda zesia. Maλbe idjia parata amenanebemada idji nezocarāa iwidisia.

²⁰ Dji mil juesuma edadara zepeda dewara mil juesuma enepeda jarasia: “Mλ boro, bλa mil jue-suma diadadeba mλa dewara mil juesuma ene-sia.”

²¹ Dji boroba jarasia: “Bia bλa, nezoca bia, bλa jipa obaria. Mλa maärī diadara bλa aride oða bērā mλa waibλara bλ jλwaeda bλya. Eda zedua mλ umē bλsrida panani carea.”

²² Maλbe dji mil umé edadara zepeda jarasia: “Mλ boro, bλa mil umé diadadeba mλa dewara mil umé enesia.”

---

* ^{25:13} *Naλ Djara Edada zei.* Maλra griego bedeade λcλrλ cartade neēa.

23 Dji boroba jarasia: “Bia ɓla, nezoca bia, bla jipa obaria. Mla maärí diaðara bla aride oda bérã mlä bá waiblara bl jawaeda ɓnya. Eda zedua mä umé ɓlsrida panani carea.”

24 Bariblrl dji mil abä edadara zepeda jarasia: “Mä boro, mlä cawa ɓla bla djärära quïrã djuburiacada parata edai carea. Mañ awara djäräba upedadara ewabaria.

25 Mañ carea mära ne wayasia. Bl parata aduabue amaaba egorode jou ɓlsia. Bariblrl nama eroëbla.”

26 Mañne dji boroba jarasia: “¡Nezoca cadjurua, bla djuburia tabla! Bla wäräda cawa basia mlä djäräneda edabarida idjabä djäräba upedadara ewabarida.

27 Mañ bérã bla mä paratara dji parata wagabada dede ɓlida basia. Mäwä oðabara mä zebrlde mä parata edablrl awara dji eabada sida edacasia.”

28 Mañbe dji boroba jarasia: “Idjia parata mil abä eroëbla järñapeda dji die mil eroëbla diaðadua.

29 Mla diaða audu abalba eneiblrl mlä mañ ëberää auduara diaya. Bariblrl mlä diaða audu eneëblrl, mlä maärí diaða sida jüma järñya.

30 Jäñ nezoca djuburia tablra dajada päimane batabuedadua. Mama bearä aujña panania idjabä puuba quida īchia panania.”

Jümarä cawa oidebema

31 Mä, Nañ Djara Edadara jüma bajñebema nezocarä umé Ʌbla bara zebrlde, mä bugue quïrãwärëä blde chümeya cawa oi carea.

32 Mañne druazabema ñberäräda mλ quírāpita zedia. Mañgrära mλa awara awara bλya oveja wagabariba idji ovejara chiwatu ume ñbaa pananada awara bλbari quírāca.

33 Dji oveja quírāca bēada mλ jλwa araare bλya. Dji chiwatu quírāca bēada mλ jλwa acłare bλya.

34 Mañbe mλ, dji Boroba jλwa araare duanlrää nāwā jaraya:

“Bärä, mλ Zezaba bia bλcuadarä, zedadua. Idji purude bia pananadua. Nañ ëjūñ oda ewarideba ñtaa mañ purura bärä itea o bλcārña.

35-36 Mλ jarra baside bäräba ne cobisidaa; mλ opichia baside baido dawasidaa; mλra drua ñibema quírāca pλrrla nñbaside bärä dede bia edasidaa; mλ cacuade jī carea neñ baside mλa diasidaa; mλ cacua bié baside acłde zesidaa; idjabā mλra preso baside acłde zesidaa.”

37 Mañne dji jipa bēaba iwididia: “Dai Boro, ¿sāñbe bλra jarra basi? ¿sāñbe daiba bλra ne cobisida? ¿sāñbe bλra opichia basi? ¿sāñbe daiba bλra baido dawasida?

38 ¿sāñbe bλra drua ñibema quírāca pλrrla nñbasi? ¿sāñbe dai dede bλra bia edasida? ¿sāñbe daiba bλ cacuade jāmārēñ diasida?

39 ¿sāñbe bλra cacua bié bλde wa preso bλde daiba acłde wāsida?”

40 Mañne mλa panuya: “Wärä arada mλa jaraya: bäräba mλ djabarä dji edaara quedeada carebasidade mλda carebasidaa.”

41 Mañbe mλ jλwa acłare duanlrää jaraya: “Bärä, Ācōrēba bié bλdarä, mλ caitabemada ãyã wānadua tλbλ urua quicadaa. Mañgrā Ācōrēba coa bλsia diauruda, idji nezocarä sida cawa oi carea.

42-43 Mă jarra baside bäräba ne cobidaë basía; mă opichia baside baido dawadaë basía; drua äibema quïräca parrla nïbaside bia edadaë basía; mlä cacuade jïi carea neë baside bäräba diadaë basía; mă cacua bië baside, preso baside bida bäräba mlära acldë zedaë basía.”

44 Mañne ädjiräba iwididí: “Dai Boro, daiba blra jarra blda, opichia blda, drua äibema quïräca parrla nïda, cacuade jïi carea neë blda, cacua bië blda, wa preso blda ununaca basía. ¿Säñbe blra carebadaë basi?”

45 Mañne mlä panuya: “Wärä arada mlä jaraya: bäräba dji edaara quedeada carebadaë baside mläda carebadaë basía.”

46 Mañbe Äcõrëba ädjirära tlabl urua quicadaa batacuaya, bariblrl dji jipa beará idji ume ewariza zocai beadamärëä edeya.-

26

Jesu beadi carea crïcha jïrl panana

Marco 14:1-2; Luca 22:1-2; Juañ 11:45-53

1 Jüma mañ jaradiadacarea Jesuba idji ume nïbabadaräa jarasia:

2 -Bäräba cawa panla ewari umé bablrlde Egip-to-deba ëdrapedada quïränebabada ewarida odida.* Mañne abalba mă, Nañ Djara Edadara jidabiya crûde cachi beadamärëä.-

3 Mañmisa sacerdote bororäda, judiorä ley jara-diabadaräda, judiorä dji dromarä sida Caipá de dromane äbaa dji jaresidaa. Mañ Caipára sacer-dote dji dromaara basia.

---

* **26:2** Exodus 12:1-27.

4 Mañne bedea ausidaa Jesura chupea jidadapeda beabidi carea.

5 Baribʌrʌ jarasidaa:
-Ewari dromane jidadaẽa ēberärã quírübucarãnamärẽã.-

*Wērāba nardo quera Jesu boro ḥrã weada
Marco 14:3-9; Juañ 12:1-8*

6 Mañ ewaride Jesura Betania purude Simoñ aiða bara b̄ada dede basia.

7 Mañne wērāda idjimaa zesia. Mañ wērāba boteya alabastro mōgara odada enesia.[†] Boteyara quera bio nēbla b̄la bira basia. Jesu ne co chūmlne wērāba mañ querara idji boro ḥrã weabuesia.

8 Jesu ume nībabadarãba mañ unubʌdade quírūsiðaa. Nāwā jarasidaa:

-¿Cārẽ cārẽä jāwā weatasi?

9 Nēdobuedabara paratada waibla edacasia. Mañba ne neẽ quedeara carebacasia.-

10 Baribʌrʌ Jesuba mañda ūrīna b̄erã jarasia:

-¿Cārẽ cārẽä idjira quẽä panʌ? Idjia mλ jāwā odara bia basia.

11 Ne neẽ quedeara ewariza bārā tāena panania, baribʌrʌ mλra bārā ume ewariza baēa.

12 Dārāñe mλra beupeda tλbaridia. Nañ wērāba mλra mañ carea queraba pāsia.

13 Wārā arada mλa jaraya: jūma nañ ējūāne bedea bia mλnebema jaradiabʌdama nañ wērāba odara nēbʌrʌdia idji siða quírānebadamärẽã.-

---

[†] **26:7 Alabastro.** Mañgʌra mōgara cuaracuara b̄la. Mācua zareañ b̄la b̄erã ne obadaa. Judiorãba alabastrora Egipto druadeba enebajidaa. Jūma alabastro odara nēbla b̄la.

Judaba Jesu jidabi carea crīchada

Marco 14:10-11; Luca 22:3-6

¹⁴ Juda Iscariote abadada Jesuba doce edadadebema basía. Mañ Judara sacerdote bororāmaa wāsia.

¹⁵ Idjia nāwā iwidisia:

-Mña bārāa Jesuda jida diaiblra, ¿bārāba mña cārēda diađi?-

Mañne ādjirāba parata torroda treinta diasidaa.[‡]

¹⁶ Mamałba ḥtaa Judaba jārābadjia sāwā Jesura jidabida.

Jesuba doce edadarā ume ne coda

Marco 14:12-25; Luca 22:7-23; Juañ 13:21-30; 1

Corinto 11:23-26

¹⁷ Pañ ēsābari neě bā cobada ewarida jūēsia. Domia aba māwā cobadjidaa. Dji nabema ewaride Jesu ume nībabadarāba idjimaa wānapeda iwidisidaa:

-¿Bla sāma quīrīā bā daiba Egiptodeba ēdrāpedada quīrānebadi carea cobadara bā itea odida?-

¹⁸ Jesuba panusia:

-Jerusaleñne dadjia unubada ēberāmaa wānadua. Idjia nāwā jaradadua: “Dadjirāa Jaradiabariba jara bāa idji ewarira caita bāda. Idjia, idji ume nībabadarā bida Egiptodeba ēdrāpedada quīrānebadi carea cobadara bā dede codia.”-

¹⁹ Ara mañda Jesuba jaradā quīrāca idji ume nībabadarāba Egiptodeba ēdrāpedada quīrānebadi carea cobadara osidaa.

²⁰ Queudacarea Jesura, idji ume nībabadarā doce panā ume mesa icawa chūmesia.

[‡] **26:15** Zacaria 11:12; Exodo 21:32.

21 Ne co pan^{an}ne idjia jarasia:

-Wārā arada māla jaraya: abā bārānebemaba māra jidabiya.-

22 Mañ carea ādjira bio sopua panesiāaa. Ara mañda abā abā idjia iwidisidaa:

-Māl Boro, ¿māla māwā oica?-

23 Idjia panusia:

-Māl ume abari epedecode ne co bāba māra jidabiya. §

24 Wārāda māl, Nañ Djara Edadara beuida bāla Ācōrē Bedeade bāl bāl quīrāca.* ¡Baribārā māl jidabi ēberāra bio mīā djuburi bāla! Idjira topedadaēbara biara bacasia.-

25 Mañne Juda, Jesu jidabiya bāba iwidisia:

-Jaradiabari, ¿māla māwā oica?-

Jesuba panusia:

-Māē, bāla māwā jara bāla.-

26 Wadi ne co duan^{an}ne Jesuba pañda jāwade edapeda Ācōrēa bia jarasia. Mañbe cōrācuapeda idji ume nībabadarāa diabārāde jarasia:

-Edadadua. Codadua. Nañgāra māl cacuaa.-

27 Māwānacarea uva bā tazaade bāda edapeda Ācōrēa bia bāada asia. Mañbe ādjirāa diabārāde jarasia:

-Jūmarāba dodadua.

28 Nañgāra māl oaa. Māl oa erozoabārāba Ācōrēba bedea djiwidida bābārāla zocārā ēberārāba cad-jirua opedadada quīrādoai carea.†

---

§ **26:23** Salmo 41:9. * **26:24** Salmo 22; Salmo 118:22; Isaía 52:13deba abā 53:12daa. † **26:28** Bedea djiwidi. Jeremia 31:31-34. Ācōrēra nañrā israelerā ume bedea bāsia (Exodo 24:6-8). *Djiwidi*. Griego bedeade ḥcārā cartade mañra neēa.

29 Măa jaraya: măa uva b̄ara waa doëa ab̄a mă Zezaba jūma idji ēberārā pe erobeb̄l̄r̄daa. Mañbeb̄l̄r̄ măa bārā ume uva b̄ada wayacusa doya.—‡

Pedroba Jesu igaraẽana ada

Marco 14:26-31; Luca 22:31-34; Juañ 13:36-38

30 Mañbe Ñcōrē Bedeadebemada trñānapeda Olivo eyadaa wāsidaa. §

31 Mañne Jesuba ãdjía jarasia:

—Nañ diamasi jūma bārāba m̄ra igaradia. Ñcōrē Bedeade nāwā b̄l̄ b̄la: “Măa oveja wagabarira beab̄l̄r̄de dji ovejara jārāzoadia.”*

32 Barib̄l̄r̄ m̄ra ñr̄bapeda bārā na wāya Galilea druadaa.—

33 Mañne Pedroba Jesua jarasia:

—Jūmarāba b̄ra igaradimīna m̄lab̄l̄r̄ igaraẽ b̄aya.—

34 Jesuba Pedroa jarasia:

—Wārā arada măa jaraya: ara nañ diamasi eterre berui nañna b̄la b̄arima ûbea m̄raunucaada aya.—

35 Barib̄l̄r̄ Pedroba jarasia:

—Mă beab̄l̄da sida b̄ra igaraẽa.—

Waabemarā bida aþarica jarasidaa.

Jesu Getsemanine Ñcōrēa iwidida

Marco 14:32-42; Luca 22:39-46

---

‡ **26:29** Uva b̄ada wayacusa doya. Griego bedeade mañba idjaba jara b̄la: “Uva b̄a djiwidida doya.” § **26:30** Mañ ewari dromane judiorāba ne codi nañna Salmo 113deba ab̄a 114daa trñābadjidaa. Ne copedadacarea Salmo 115deba ab̄a 118daa trñābadjidaa. * **26:31** Zacaria 13:7.

36 Jesura idji ume nñbabadarã siða Getsemani abadama jüene wäsiðaa. Mama Jesuba ädjirãa jarasia:

-Mñ awuá Äcõrẽa iwidide wäbõramisa nama chñpanenadua.-

37 Mañbe Zebedeo warrarã umé panõda, Pedro siða jïga edesia. Idji sãwãinebemada jñmawãyã crîcha bñ bërã bio sopua ñesia.

38 Mañne ädjia jarasia:

-Mñra sopuaba beubõrl quïrãca bña. Nama panenadua. Mñ daucha zocai pananadua.-

39 Jesura wagabe wäpeda idji dratura ëjüñnaa tẽu cobepeda Äcõrẽa iwidisia:

-Mñ Zeza, bña quïrã awara oida bñbõrl mñra idu bia mñgabirãdua. Baribõrl mña quïrñä bñ cãyãbara bña quïrñä bñ quïrãca odua.-

40 Mañbe Jesu idji ume nñbabadarã übea panõmaa jëda zebõrlde unusia ädjira cãi panõda. Pedroa jarasia:

-¿Bala mñ daucha ni hora aba biða poya zocai baëca?

41 Bärära dau ñbña beadadua. Äcõrẽa iwididadua mñ igaraða amaaba. Mñ a cawa bña bäräba biada o quïrñä panõda. Mäwämïna nañ djarade ñbñaë panõda.-

42 Mañbe Jesura wayacusa wäpeda Äcõrẽa iwidisia:

-Mñ Zeza, mñda bia mñgaida bñbõrl, bña quïrñä bñ quïrãca mñgaya.-

43 Idji ume nñbabadarãmaa jëda zebõrlde cãi panõda unusia. Ädji daura daupeaba oga cara nñpanasiðaa.

44 Ādjira waya amepeda wāsia. Ācōrēa ara abarida iwiðisia.

45 Mañbe idji ume nībabadarāmaa jēda zepeda jarasia:

-Bārāra ḡwaðibida cāī panca? Mā ewarira jūësia. Mā, Nañ Djara Edadara ēberā cadjiruarā jāwade bēbərəla.

46 Piradrəðadua. Wānia. Acəðadua, jari urua mā jidabira.-

Jesu jidapedada

Marco 14:43-50; Luca 22:47-53; Juañ 18:2-11

47 Jesu wadi bedea bāðe Judada zesia. Mañ Judara Jesuba doce edadadebema basía. Zocārā ēberārāda neco bara, bacuru bara idji ume zesidaa. Ādjirāra sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida diabuepedadarā basía.

48 Dji jidabiya bāba ãdjia jaradoasia sāwā oida Jesuda cawadamārēä. Nāwā jarasia:

-Māa uridarraðe isōbərəda Jesua. Idjida jidadadua.-

49 Mañne Judara Jesu caita wāpeda jarasia:

-¡Mērā, Jaradiabari!-

Māwā jarapeda Jesura uridarraðe isōsia.

50 Jesuba idjia jarasia:

-Ache, bāa oðe ze bāra odua.-[†]

Ara mañda dewararāda caita zedapeda Jesura jidasidaa.

51 Mañne Jesu ume nībabari abaðba idji djōbada necoda ēüta edapeda sacerdote dji droma nezoca cāwərəda tātasia.

52 Mañbe dji cāwərə tātadaa Jesuba jarasia:

[†] **26:50** *Bāa oðe ze bāra odua.* Mañ bedeaba idjabāa jara bāa: “¿Cārēda oðe ze bā?”

-Bñdji necora wagadua. Necoba djõbadara necoba beudia.

⁵³ Mñ Zezaa iwidiblrla ara mañda idjia bajãnebema nezocarãda cãbana diabueya. ¿Bla mañra adua bñca?

⁵⁴ Bariblrla mãwã obrlrbara idji Bedeade mñnebema bñ bñra ¿sãwãcasi?-

⁵⁵ Mañbe Jesuba dewararãa iwidisia:

-Bãrãba ¿cãrẽ cãrẽa neco bara, bacuru bara mñra jãwã jidade ze panñ? ¿Mãwãra mñra ëberã minijíchiaca? Mla ewariza Äcõrẽ de droma dajada bãrãa jaradia chãmabadjia. ¿Cãrẽ cãrẽa mñra mama jãmarã daide jidadañ basi?

⁵⁶ Bariblrla jãma naõgla ra o panla Äcõrẽneba bedeabadarãba bñpedada mãwãmãrẽa.-

Mãwã bñde Jesu ume nãbabadarãba idjira beesiidaa. Jãmarãda mĩrũ wãbrlsidaa.

Jesu dji dromarã quirãpita bada

Marco 14:53-65; Luca 22:54-55, 63-71; Juañ 18:12-24

⁵⁷ Mañbe Jesu jidapedadarãba idjira sacerdote dji droma Caipámaa edesiidaa. Mañ Caipá dede judiorã ley jaradiabadarãda, judiorã dji dromarã ume ãbaa dji jñre duanasia.

⁵⁸ Mañne Pedroba Jesu tñmbla ñpẽ nãda sacerdote dji droma dema jãësia. Dji de audu jürã ca bñde eda wãpeda Äcõrẽ de dromanebema zarrarã ume ãbaa chãmesia Jesu sãwã odi cawai carea.

⁵⁹ Mañne sacerdote bororãba, jãma judiorã dji dromarã biða ñberãda jñrasidaa sewadeba Jesura bië jaradamãrẽa. Idjira nãbrlra ñde bñlapeda beabidida crõchasiidaa.

60 Zocārāba Jesura sewadeba biē jarade zesidamīna idjidebema biē jaradida neē basia. Māwā duanlne ēberāda umé zesidaa.

61 Mañgrāba jarasidaa:

-Nañ ēberāba jarasia: "Mā Æcōrē de dromara ārīda b̄la, bariblrl ewari ūbeade wayacusa o coblida b̄la."-‡

62 Mañne sacerdote dji dromaara b̄la ba ñta nūmepeda Jesua iwidisia:

-Nañgrāba b̄la biē jara panla. Ädjia jara panla ¿wārāca? ¿Bla ni cārē sida panuēca?-

63 Bariblrl Jesura chupea b̄lesia. § Māwā b̄la de sacerdote dji dromaara b̄la idjia jarasia:

-Æcōrē zocai b̄la quīrāpita daia wārāda jaradua. ¿Bla Æcōrēba ēdrl edabari diai jaradaca? ¿Bla Æcōrē Warraca?-

64 Jesuba panusia:

-Māe, b̄la māwā jara b̄la. Mañ awara māa jaraya: idiba ñtaa bārāba mā, Nañ Djara Edadara ununia Æcōrē ne jūma poya b̄la j̄awa araare chūmada idjabāa jārāne zeblrlada.-*

65 Mañne sacerdote dji dromaara b̄la quīrūblrla ba idjia jān b̄la cōātapeda dewararāa jarasia:

-Jāwā idjia Æcōrēda biē jara b̄la! ¿Cārē cārēa dewarada jārlēi idji biē jaramārēā? Bārāba ūrīsiāa idjia Æcōrēda biē jarablrlada.

66 Jālbe bārāmaarā ¿idjira sāwā odi?-

Ädjirāba panusidaa:

‡ **26:61** Juañ 2:19. § **26:63** Isaía 53:7. * **26:64** Salmo 110:1; Daniel 7:13-14.

–Idjira bedeade b̄la. Mañ carea beadida panla.–
†

67 Mañbe ñclr̄ba Jesu quīrāne idosidaa idjabā chīsiđaa. Dewararāba idjira quīrāne usidaa.‡

68 Uđapeda jarasidaa:
–¡B̄la Ñcōrēba ēdr̄ edabari diai jarada baib̄l̄a,
Ñcōrēneba bedeadua! ¡Daia jaradua caib̄l̄a b̄la
usida!–

Pedroba Jesu unucaada ada
Marco 14:66-72; Luca 22:56-62; Juañ 18:15-18,
25-27

69 Pedro mañ de droma duda chūmāne nezo-
cawērāda idjimaa zesia. Mañ wērāba jarasia:

–B̄la Jesu Galileadebema ume nībasia.–
70 Barib̄l̄a Pedroba jūmarā quīrāpita mērāsia.
Nāwā jarasia:

–M̄la adua b̄la b̄la cārēda jara b̄la.–
71 Mañbe Pedrora de jūrā ca b̄de
dji ēdr̄badamaa wāsia. Mañne dewara
nezocawērāba idjira unupeda arima duanl̄rāa
jarasia:

–Za b̄la Jesu Nazaredebema ume nībasia.–
72 Barib̄l̄a Pedroba wayacusa mērāsia:
–M̄la wārāneba jaraya: jāñ ēberāra unucaa.–
73 Dārāéne arima duanl̄ba Pedromaa wānapeda
jarasidaa:

–Wārāda b̄la jāñ Jesu ume nībasia. B̄la poya
mērāéa, Galileadebema quīrāca bedeabari bērā.–

74 Pedroba jarasia:
–¡M̄la sewada jaraib̄l̄a Ñcōrēba cawa oya!
Wārāneba jaraya: m̄la jāñ ēberāra unucaa.–

† **26:66** Levítico 24:15-16. ‡ **26:67** Isaíá 50:6.

Ara māwā jarabʌrʌde eterrera berusia.

⁷⁵ Mañne Pedroba quīrānebasia Jesuba nāwā jaradara: “Eterre berui naēna bʌa ɓarima ūbea māra unucaada aya.”[§] Mañbe Pedrora dajadaa wāpeda bio sopuaba jīasia.

27

Juda beuda

Hecho 1:18-19

¹ Åsabodode jūma sacerdote bororāda judiorā dji dromarā ume ābaa bedea ausidaa Jesu beabidi carea.

² Mañbe idjira ēberā Poncio Pilato abadamaa jʌwa jʌ edesidaa. Mañ Pilatora Romanebema boroba Judea druadebema boroda bʌasia.*

³ Mañne Judaba cawasia Jesura beadida. Idjiabʌrʌ jidabida bērā bio sopuasia. Ara mañda idjia treinta parata edadara sacerdote bororāmaa, judiorā dji dromarāmaa bida jēda diade wāsia.

⁴ Ädjirāba jarasia:

-Mña ēberā bedea neē bʌda jidabida bērā cad-jiruada osia.-

Mañne ädjirāba jarasiðaa:

-¿Dairāmaarā mañda sāwāi? Mañgra bʌde bʌa.-

⁵ Mañbe Judaba dji paratara Åcōrē de dromane eda cuabuesia. Puru dajadaa wāpeda iduba ojʌ beusia.

---

§ 26:75 Mateo 26:34. * 27:2 Pilato. Romanorā boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druadebema boroda bʌasia. Dji boroda basia poa 26deba aba 36daa. Judiorā bororāba Jesura Pilatomaa edesidaa ädja preso ɓeara beacara panʌ bērā. Aba romanorāba māwā odida panasidaa.

6 Juda wānacarea sacerdote bororāba mał paratara j̄rla pedapeda jarasidaa:

-Nał paratara Ācōrēa diapedada parata ume b̄lcarা panla, małba ēberā beabida bērā.-

7 Mał carea bedea audapeda mał parataba ējūāda nēdosidaa drua aībemarā joubadada eropanani carea. Mał ējūāra Zoco Cabari Ĕjūā abadjidaa.

8 Bariblrla mamałba ñtaa Oa Ĕjūā abadaa.

9 Małra māwāsia Ācōrēneba bedeabari Jeremiasa jarada quīrāca. Nāwā jarasia: “Ādjirāba treinta paratara edasidaa. Mał nēbłara israelerāba idji carea b̄lsidaa.

10 Mał parataba ādjirāba zoco cabari ējūāda nēdosidaa Ācōrēba m̄la jarada quīrāca.”[†]

Jesu Pilato quīrāpita b̄ada

Marco 15:1-5; Luca 23:1-5; Juał 18:28-38

11 Małne Jesura Pilato quīrāpita nūmasia. Pilatoba idjia iwidisia:

-¿Błda wārāda judiorā boroca?-

Jesuba panusia:

-Māē, b̄la māwā jara b̄la.-

12 Małne sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā biđa Jesura biě jarasidaa bariblrla idjia panuē basia.

13 Mał bērā Pilatoba Jesua iwidisia:

-Ādjirāba b̄la ne jūmaneba biě jara duanla.

¿Małra ūrīē b̄lca?-

[†] **27:10** Jeremia 18:1-3; 19:1-4; 32:6-7; Zacaria 11:12-13.

14 Barib^lar^l Jesuba ni bedea aba bida panuē basía.[‡] Mañ carea Pilatoba cawa crīchaē blesia.

Jesu beadi carea jarapedada

Marco 15:6-20; Luca 23:13-25; Juał 18:38-19:16

15 Poaza judiorāba mañ ewari droma o pan^lne Pilatoba preso beada aba ēdr^l b^lbadjia. Puruba jarab^lar^lda idjia ēdr^l b^lbadjia.

16 Mañ ewaride romanorāba aba preso eropanasidaa Barrabá abadada. Mañ Barrabára tr^l b^laga basia.

17-18 Pilatoba cawa basia judiorā dji dromarāda Jesu ume biē duan^l bērā idjira jida diasidada. Mañ carea dji ēberārā powua nūm^la iwiðisia:

-¿Caida bārāba quīrīā pan^l m^la ēdr^l b^lida: Barrabáda wa Jesu, Ācōrēba ēdr^l edabari diai jaradamanada?-§

19 Pilatora ēberārā cawa obari buguede chūm^lne dji quimaba nañ bedeada idjimaa diabuesia: “Jāñ ēberā jipa b^lra ēdr^l b^ldua. Idi idjidebema cāimocaraða bērā m^lra bio ne waya b^la.”

20 Mañne sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida dji powua nūm^l ēberārāa nāwā jarasidaa: “Pilatoa jaradadua Barrabáda ēdr^l b^lpeda Jesuda beamārēā.”

21 Māwā pan^lne Pilatoba dji powua nūm^la iwiðisia:

-Nañ umébemada ¿sāñg^lda m^la ēdr^l b^lida quīrīā pan^l?-

Adjirāba Barrabáda ēdr^l b^lduada asiðaa.

[‡] **27:14** Ni bedea aba bida panuē basía. Isaía 53:7. § **27:17-18**

Griego bedeade l^lc^lra cartaðe Barrabá cāyābara “Jesu Barrabá” b^la b^la.

22 Pilatoba iwidisia:

-Māwā baib_{LR} māa ḥsāwā oi Jesu, Ācōrēba ēdr_L edabari diai jaradamanada?-

Jūmarāba jarasidaa:

-jCrude cachi beabidua!-

23 Pilatoba iwidisia:

-ጀCārē cārēā māwā oi? Idjia ḥcārē cadjiruada osi?-

Māwā bedea b_Lde ādjirāba wetara b_Lga jara du-anasidaa:

-jCrude cachi beabidua!-

24 Māwā pan_Lne Pilatoba cawasia ēberārāba idji bedeara ījānaēda. Mañ awara unusia ēberārāra wetara quīrūbucab_Ldada. Mañbe baidoba idji j_Lwara jūmarā quīrāpita s_Lg_Lb_Lr_Lde jarasia:

-Nañ ēberā jipa b_L beab_Lda carea māra bedeade b_Lēa.* Mañg_Lra ara bādjide b_La.-

25 Mañne jūmarāba panusidaa:

-jMāēteara daida, dai warrarā sida idji beab_Lda carea bedeade panania!-

26 Mañbe Pilatoba Barrabáda ēdr_L b_Lsia. Barib_{LR} idji sordaorāa jarasia Jesuda soaba udapeda crude cachi beadamārēā.

27 Ara mañda Pilato sordaorāba Jesura de droma Pretorio abadadaa edesidaa. Mama waabema sordaorā trānapeda idjira jürā edasidaa.

28 Mañbe Jesuba cacuade jā b_Lra ērānapeda cacua ḥrā jābada purea b_Lda jābisidaa.

29 Borob_{LR} a_R cađada idji borode wēāju b_Lsidaa idjabā idji j_Lwa araare bacuruda diasidaa. Mañbe idji quīrāpita chīrāborođe copanenapeda ipida jarasidaa:

---

* **27:24** *Jipa b_L.* Mañra griego bedeade ḥc_Lgr_L cartade neēa.

-¡Bio bia b̄la, judiorā boro!-

30 Mañbe dau idobadjidaa idjabā bacuru idji j̄lwade b̄la da jārīnapeda borode ubadjidaa.[†]

31 Idjira ipida biē jaradapeda ādjia j̄lbipedadara wēāsidaa. Mañbe idjia j̄l b̄adada wayacusa j̄lbidapeda crude cachi beadi carea edesidaa.

Jesu crude cache b̄pedada

Marco 15:21-32; Luca 23:26-43; Juañ 19:17-27

32 Mamañba wāsidade sordaorāba ēberā Simoñ abadada unusidaa. Idjira Cirene purudebema basía. Ādjirāba mañ Simoña Jesu cruda ataubisiidaa.

33 Wābldada ejūā Golgota abadama jūesiidaa. Golgota tr̄iba jara b̄la Boro ßawarla.

34 Mama ādjjirāba uva ba asea hiel abadadaa pueradada Jesua diasidaa pua droamārēā, baribarla do zapeda quīrīñé basía.[‡]

35 Mañbe sordaorāba Jesura crude cache b̄sidaa. Māwānacarea ne jemenesidaa Jesuba cacuade j̄l b̄adara sāwā jedecadi cawaya. [Māwā osidaa Ācōrēneba bedeabariba jaradara māwāmārēā. Nāwā jarasia: “M̄la cacuade j̄l b̄adara ādjjiza jedecasidaa. M̄la cacuade j̄l b̄adada carea ādjjirāra ne jemenesidaa sāwā jedecadi cawaya.”][§]

36 Mañbe chūpanenapeda j̄lā panesidaa ni abalba Jesu carebađe zerānamārēā.

37 Jesu boro noocoare bedeada cache jira b̄sidaa cawabidi carea idjira cārē carea beabldada. Nāwā bá basia: “Nañgrala Jesua, judiorā boroa.”

[†] **27:30** Isaía 50:6. [‡] **27:34** Salmo 69:21. [§] **27:35** Salmo 22:18. Griego bedeade ἔστιν cartade bedea corchetede b̄ra neēa.

38 Idjabā ne drabada umé Jesu caita crude
cachi jira b̄asidaa, aba idji jwa araare, aba idji
jwa acłare.

39 Mañne ḥclrl ēberārāda caita wānapeda boro
ñrātñrātłapeda Jesua nāwā biē bedeabadjidaa.*

40 -Bla Ācōrē de dromara ārīpeda ewari ūbeade
wayacusa poya oiblrl, jara blduba ēdradua! Bla
Ācōrē Warrabrl, jāl crudeba uđaa zedua.-

41 Ara mañ quīrāca sacerdote bororāba, judiorā
ley jaradiabadarāba, judiorā dji dromarā bida
Jesura ipida biē jarabadjidaa:

42 -Idjia dewararāda carebasia, bariblrl
ara iduba poya ēdrāea.† Idjida Israeldebema
Borobrl, nawena jāl crudeba uđaa zeida b̄la.
Māwābrl ījānia.

43 Idjia crīcha b̄la Ācōrēra idji ume b̄ada. ¿Idjira
Ācōrē Warraada aē basica? Māeteara Ācōrēba id-
jira wārāda quīrā b̄blrl, ara nawena ēdrā b̄lida
b̄laa.-‡

44 Idjabā ne drabada idji caita crude
cachipedada bida ara mañ quīrāca biē jarasidaa.

Jesu crude beuda

Marco 15:33-41; Luca 23:44-49; Juañ 19:28-30

45 Umatipa ñmādaura quisia.§ Mañba nañ ējūāra
hora ūbea jūma pāima nūmasia.

46 Hora ūbea badacarea Jesuba jīgua jarasia:

-¿Eli, Eli, lama sabactani?-

Mañ arameo bedeaba jara b̄la: “Mñ Ācōrē, mñ
Ācōrē ¿cārē cārē mñduuba beesi?”*

* **27:39** Salmo 22:7; 109:25. † **27:42** Carebasia. Griego bedeade
b̄la b̄la “ēdrā edasia.” ‡ **27:43** Salmo 22:8. § **27:45** Amos 8:9-10.

* **27:46** Salmo 22:1.

47 Mañ bedea ūrībʌdade ñcʌrl mama caita duanʌba jarasidaa:

-Idjia Elíada trʌ bʌla.-

48 Ara mañda aba isabe pira wāpeda uva ba oregueada mōda quirude dodoba edasia. Bacuruđe jāpeda Jesua diasia domārē.†

49 Baribʌrla dewararāba jarasidaa:

-Jāadua, acʌdia Elíaba ēdrʌ edade zei cawaya.-

50 Māwā bʌde Jesura wayacusa jīgua biasia. Mañbebʌrla jaidasia.

51 Ara māwābʌrlde Ācōrē de dromane eda wua eatʌ jira bʌda ēsidra ñtʌba edaa cōa dogosia. Idjabā de uremiada wāsia.‡ Mañba mōgarara dracusia.

52 Bēwārā uriara ewacusia. Mañne Ācōrē ījā bea beupedadada zocārā ñrēbacusidaa.

53 Ādji beada uriadeba ēdrʌcuasidaa. Jesu ñrēbadacarea Ācōrē itea bʌ puru Jerusaleñnaa wāsidaa. Mama zocārāba ādjirāra unusidaa.

54 Romanebema sordaorā boroba, idji sordaorā bida Jesura jāā panasidaa ni abaʌba carebarānamārē. Baribʌrla de uremiaba māwācuabʌrla unusidae bio dauperadapeða jarasidaa:

-Wārāda nañ ēberārā Ācōrē Warra basía.-

55 Mañne zocārā wērārāba tʌmʌba acʌ duanasidaa. Jesu Galileadeba zeside idji careba nībasidaa.

56 Ādjirā tāēna Maria Magdalenada, Zebedeo quima sida panasidaa. Dewarabema Maria sida

---

† **27:48** Salmo 69:21. ‡ **27:51** Wua eatʌ jira bʌ. Exodus 26:31-33; Hebreo 9:1-15. De uremiada wāsia. Amos 8:8-10.

basia. Mañgla Mariara Santiagoba, Jose bida ãdji papa basia.

Jesu tñbaripedada

Marco 15:42-47; Luca 23:50-56; Juañ 19:38-42

57 Queubodode ëberä parata bara bñ Jose abadada zesia. Mañ Josera Arimatea purudebema basia. § Idji sida Jesu ume nñbabadjia.

58 Idjira Pilatomaa wñpeda Jesu cacuada iwidesia tñbari carea. Mañbe Pilatoba diabisia.

59 Ara mañda Joseba Jesura edapeda boroba mititiaë bñba bñrã bñasia.

60 Mañbe mñjë uria djiwidi corodade eda bñasia. Dji uriara mañ Josede basia. Mañbe mñgara waiñlaba uriara jññatrñ bñpeda wñsia.

61 Jesu tñbarisidade Maria Magdalenara, dewarabema Maria sida arima chñpanasidaa.

Pilatoba sordaoräa Jesu tñbarida jññabida

62 Nurëma ñnñubada ewari basia. Mañne sacerdote bororäda, pariseorä sida ãbaa Pilatomaa wñnapeda jarasidaa:

63 -Dai boro, daiba quñrñneba panla jññ ëberä se-waida bñ wadi zocai baside nñwã jarasida: "Mñra ewari ûbeade ñrëbaya."

64 Mañ carea idji tñbaridara ewari ûbea bio jññabidua idji ume nñbabadaräba diamasí zedapeda idjira ederänamärëä. Mñwñbñrñ ãdjiräba purua poya jaradaëa idjira beu þadada ñrëbasida. ãdjia ñrëbasiada adibñrñ, idjia nañrã sewa oda cñyñbara mañgla sewadeba purura biara cñrñga eropanania.-

---

§ **27:57 Arimatea.** Hebreo bedeade mañ purura Ramá wa Ramaiañ trñ jarabadjidaa. 1 Samuel 1:1.

65 Pilatoba ādjirāa jarasia:
-Za duan^λ sordaorāda idji t^λbari^λdamaa
ededapeda bio jāābidadua.-

66 Ara mañda sordaorāba dji uria jūātr^λ b^λ
mōgara īrā sēyāda b^λsidaa abalba ewasira cawadi
carea. Mañbe jāā panesi^λdaa.

28

Jesu īrēbada

Marco 16:1-8; Luca 24:1-12; Juañ 20:1-10

1 Anāūbada ewari jōnacarea nabema ewari domi-
anebema ara īnadrl^λbar^λde Maria Magdalenada,
dewarabema Maria si^λa Jesu t^λbari^λpeda^λdamaa
ac^λde wāsidaa.

2 Mañne cawaēne de uremiada dji cābāyā uresia.
Ācōrē nezocada bajāneba zepeda uria jūātr^λ cob^λ
mōgarara āyā b^λpeda mañ īrā chūmesia.

3 Idji quīrāra baa purewa edabari quīrāca urua
bāsia. Idji cacuadē jāā b^λra bio totroa bāsia.

4 Idjida bio wayadaērā sordaorāra ure
nūpanenapeda abeda beuda quīrāca tapanesidaa.

5 Barib^λra bajānebema nezocaba wērārāa jara-
sia:

-Ne wayarānadua. Māa cawa b^λa bārāba Jesu
cruđe cachipedadada j^λrl^λ pan^λda.

6 Idjira nama b^λea. Wārāda īrēbāsia idjia jarada
quīrāca.* Idji t^λbari^λpeda^λdamaa ac^λde zedadua.

7 Jāābe isabe wānapeda idji ume nībapedadarāa
nāwā jaradadua: “Idjira beu bādada īrēbāsia. Id-
jira bārā na wāya Galilea druadaa. Jāma idjira
ununia.” Mañda māa bārāa jarađe zesia.-

---

* **28:6** Mateo 16:21; 17:23; 20:19.

8-9 Ara mañda wērārāra Jesu tʌbaripedada uriaðeba ne waya panʌmīna bio bʌsrida pira wāsidaa. Jesu ume n̄ibapedadarāa jaraðe wābʌdade Jesuda odjapeda -¡Mērā!- asia. Mañbe wērārāra idjimaa zedapeda jīrūne bʌrlʌdapeda idjia bia bedeasidaa.

10 Māwā panʌne Jesuba jarasia:

-Ne wayarānadua. Djabarāa jaraðe wānadua Galilea druadaa wānamārēä. Jāma ādjirāba māra ununia.-

Sordaorāba jarapedada

11 Wērārā wābʌdamisa āclra sordaorā Jesu tʌbaripedadama jāa pananada purudaa wāsidaa. Ādjia unupedadada sacerdote bororāa jūma n̄ebʌrlʌsidaa.

12 Mañ carea sacerdote bororāda, judiorā dji dromarā ume ābaa dji jʌresidaa. Bedea audapeda sordaorāa paratada waibʌa diasidaa.

13 Diabʌdade nāwā jarasidaa:

-Bariduaba iwiðibʌrla, jaradadua bārā cāi duanʌmisa Jesu ume n̄ibabadarāda diamasi zedapeda idji cacuara drla edesidada.

14 Pilatoba bārā cāisidada ūrībʌrla, dairāda idji ume bārāare bedeadia n̄ebʌrade þearānamārēä.-

15 Mañbe sordaorāba paratara edadapeda jarasidaa Jesu ume n̄ibapedadaba idji cacuara drla edesidada. Judiorāba idí bida māwā jarabadaa.

Jesuba edadarāa idjida unubida

Marco 16:14-18; Luca 24:36-49; Juañ 20:19-23

16 Māwānacarea Jesu ume n̄ibabadarā once panʌda Galilea druadaa wāsidaa Jesuba jarada eyadaa.

17 Idji unusidade idjía bia bedeasidaa baribʌrlʌ
ñcʌrlʌba mācua ĩjānaẽ basía.

18 Mañne Jesura ādjirã caita zepeda jarasia:
-Ācõrẽba m̄la l̄błada diasia bajāne, nañ ējūane
bida ne jūmada poya eroþamärẽ.†

19 Mañ carea jūma puru beaza wānapeda jaradiadadua m̄da ēpēnamärẽ. Ādjirãra dji Zeza
trñneba, dji Warra trñneba, Ācõrẽ Jaure trñneba
borocuedadua.

20 Ādjirãa jaradiadadua m̄la bãrãa jaradada
jūma ĩjā odamärẽ. Mañne m̄ra bãrã ume ewariza
þaya aba nañ ewari jōbʌrlʌdaa.-

---

† **28:18** Daniel 7:13-14.

**Ãcõrẽ Bedea
New Testament in Emberá, Northern
(PM:emp:Emberá, Northern)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Emberá, Northern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Emberá, Northern

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
f9d422da-2e22-541c-afc9-8fe7130d391e